

Školy a školská zařízení 2023/24

Analytická část

2. Základní vzdělávání

Obsah:

Shrnutí.....	2
Úvod.....	4
2.1 Základní vzdělávání dle druhu školy a formy.....	4
2.2 Základní školy – klíčové údaje za školní rok 2023/2024	5
2.3 Základní školy podle typu a zřizovatele – školy a třídy.....	7
2.4 Učitelé a asistenti pedagogů na základních školách	10
2.5 Žáci v základních školách – základní ukazatele	18
2.6 Základní školy v regionálním srovnání – základní ukazatele	22
2.7 Žáci nově přijatí do 1. ročníků základních škol	24
2.8 Žáci s individuálním vzděláváním a vzdělávající se v zahraničí	26
2.9 Žáci opakující ročník	29
2.10 Přestupy na víceletá gymnázia nebo osmileté konzervatoře	31
2.11 Žáci, kteří ukončili povinnou školní docházku.....	33
2.12 Žáci s cizím státním občanstvím na základních školách	35
2.13 Žáci na základních školách se zdravotním postižením	40

Shrnutí

Povinné školní docházky se ve školním roce 2023/24 účastnilo celkem **1 042 102 žáků**, což je o pětinu více než před deseti lety a o 6,0 % více než před pěti lety. Oproti předchozímu školnímu roku však došlo k poklesu o 0,7 %. Do **základních škol** bylo celkově zapsáno 1 000 346 žáků. Oproti předchozímu školnímu roku se počet žáků v základních školách snížil o 0,7 %. Tento pokles trochu vykompenzoval rekordní meziroční nárůst počtu žáků mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 (tj. o 4,5 %), ke kterému přispěla imigrace dětí z Ukrajiny a jejich začlenění do našich škol. Vedle výuky v základních školách si 41 478 žáků plnilo povinnou školní docházku v nižších ročnících **víceletých gymnázií** a 278 na **osmiletých konzervatořích**. V nižších ročnících víceletých středních škol se počet žáků školou povinných mezi školními roky 2022/23 a 2023/24 snížil o 0,5 %, tj. o 0,4 % ve víceletých gymnáziích a o 2,8 % v osmiletých tanečních konzervatořích.

Žáků, kteří si ve školním roce 2023/24 plnili povinnou školní docházku v **zahraničí či na zahraniční škole**, bylo 9 557 (0,9 % z celku; započtení jsou pouze ti, kteří byli zapsáni do kmenové školy v ČR) a **formu individuálního vzdělávání** využilo 6 878 žáků (0,7 % z celku). Zde lze poznamenat, že zájem o individuální vzdělávání trvale roste a za deset let se počet individuálně vzdělávaných zvýšil o 58,3 %. Oproti předchozímu školnímu roku pak narostl počet žáků v tomto vzdělávání o 9,0 %, přestože celkový počet žáků školou povinných naopak o 0,7 % poklesl. Ač se jedná o znatelný nárůst, mezi 30. 9. 2020 a 30. 9. 2021, tedy v době pandemie, se počet individuálně vzdělávaných žáků zvýšil podstatně více, a sice o 27,5 %.

Též počet **žáků na základních školách mezi školními roky 2013/14 a 2022/23** stoupal a celkově se zvýšil o 20,9 %. **Mezi posledními dvěma školními roky** však, jak již bylo zmíněno, poklesl o 0,7 %. Největší pokles zaznamenaly kraje Karlovarský (o 2,3 %) a Ústecký (o 2,3 %), naopak ve Středočeském a Jihomoravském kraji se počet žáků o 0,1 % zvýšil. Pokud rozdělíme základní vzdělávání na 1. a 2. stupeň, pak na 2. stupni ubylo žáků o 2,3 %, počet žáků 1. stupně se naopak o 0,5 % zvýšil.

Počet **učitelů v základních školách** se za **10 let** zvýšil o 28,7 % a rostl soustavně, tj. i v období mezi posledními dvěma školními roky, kdy přibýlo o 2,5 % učitelů na 1. stupni a o 1 % na druhé stupni. Za posledních 10 let tak celkově zaznamenal vyšší nárůst, než jaký zaznamenal počet tříd (o 21,7 %) i dětí v nich (o 20,9 %). Učitelky ženy tvořily v uplynulém školním roce 83,8 % všech plných pracovních úvazků učitelů.

Ve školním roce 2023/24 připadla v základních školách na **učitele bez požadované kvalifikace** desetina pracovních úvazků. Podíl učitelů bez kvalifikace se zvyšuje od školního roku 2015/16, kdy činil 5,7 %. Ve školním roce 2023/24 však bylo učitelů bez kvalifikace 10,8 %. Nejvyšší podíl vyučujících bez kvalifikace zaznamenal v uplynulém školním roce kraj Karlovarský (21,9 %). Následuje kraj Středočeský (17,8 %) a Praha (16,6 %), tedy regiony s relativně lepší nabídkou dobře placené práce. Naopak méně než pětiprocentní byl v kraji Zlínském (4,0 %), Jihočeském (4,7 %) a na Vysočině (4,8 %).

V roce 2023 bylo v základních školách celkem 8,4 % **učitelů mladších 30 let** a naopak 13,3 % učitelů **ve věku 60 let a více**. Přitom zatímco podíl učitelů mladších 30 let se v posledních deseti letech držel na úrovni cca 8 %, podíl učitelů ve věku 60 let a více se za posledních deset let zvýšil z 5,3 % na 13,3 %. Za posledních 5 let se však zvýšil počet **začínajících učitelů** v 1. roce adaptačního období, a sice o 51,8 %. Kromě toho v posledních letech výrazně vzrostl na základních školách počet **asistentů pedagoga**. Ve školním roce 2023/24 připadlo na 100 plných úvazků učitelů v průměru 24,5 plného úvazku asistenta pedagoga, ve školním roce 2016/17 to bylo 10,5.

Ve školním roce 2023/24 bylo do prvních tříd základních škol **nově přijato** celkem 117 168 žáků, tedy o 0,4 % žáků méně než ve školním roce 2022/23. Nutno však říci, že mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 byl zaznamenán nevyšší nárůst za posledních deset let (o 8,8 %), mírné snížení počtu nově přijatých je tedy po migrační vlně v předchozím období pochopitelný.

Podíl sedmiletých či starších dětí ze všech dětí nově přijatých do prvního ročníku činil 24 %. Podíl sedmiletých či starších dívek z těch, které ve školním roce 2023/24 nastoupily do první třídy, tvořil 17,5 %, podíl takových chlapců byl 30,2 %. Ve srovnání jednotlivých krajů byl podíl sedmiletých a starších žáků ze všech žáků nově přijatých do první třídy nejvyšší v kraji Olomouckém (28,1 %), Karlovarském (26,8 %) a

Ústeckém (26,0 %). Nejnižší podíl pak najdeme na Vysočině (21,4 %), v kraji Středočeském a Pardubickém (v obou krajích 22,5 %) a v Praze (22,8 %).

Ve školním roce 2023/24 muselo celkem 5 754 žáků základních škol (tj. 0,58 %) **opakovat ročník**. To je o 12,3 % menší počet než v předchozím školním roce. V rámci posledního desetiletí byl nižší počet opakujících zaznamenán jen ve školním roce 2020/21 (3 205, neboli 0,33 %), tedy na počátku pandemie covid-19. Tehdy se však z důvodu distanční výuky ustupovalo od striktní klasifikace, která by mohla vést k opakování ročníku. Ročník v čase stabilně opakuje **vyšší podíl chlapců než dívek** (ve školním roce 2023/24 činil u chlapců 0,63 %, u dívek 0,52 %). Nejvyšší podíl žáků opakujících ročník bývá v Ústeckém kraji (ve školním roce 2023/24 činil 1,0 % ze všech žáků), nejnižší naopak v Praze (0,4 %).

Z celkového počtu žáků v 5. a 7. ročníku **přešlo na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře** 4,5 %. Přitom z 5. ročníku jich na střední školy přešlo více (8 094, neboli 7,3 % z celkového počtu žáků) než těch z ročníku sedmého (2 185, neboli 2,0 %). Kapacita víceletých gymnázií se zcela nepřizpůsobuje rostoucímu počtu obyvatel daných věkových kategorií. Proto v době, kdy se počet žáků daného ročníku snižuje, se podíl těch odcházejících na víceletá gymnázia zvyšuje a naopak. Nejvyšší podíl žáků, kteří přestoupili na střední školy v průběhu povinné školní docházky, byl zaznamenán v Praze, a to jak v 5., tak i v 7. ročníku. Naopak kraje Liberecký a Ústecký zaznamenaly nejmenší podíl takových žáků.

Ze žáků, kteří **ukončili povinnou školní docházku** ve školním roce 2022/23 a u kterých je známý ročník, po kterém ji ukončili, jich v souhrnu 3,4 % nevychovalo všech devět ročníků spadajících do základního vzdělávání. Vyšší byl přitom tento podíl u chlapců (3,9 %) než u dívek (2,9 %). Nejvyšší podíl žáků, kteří předčasně (tj. před dokončením 9. ročníku) ukončili povinné vzdělávání na základních školách, v kraji Ústeckém (7,1 %). Na opačném konci žebříčku stojí Praha s 1,1% podílem takovýchto žáků.

Ve školním roce 2023/24 se na základních školách vzdělávalo 70 662 žáků **cizinců bez českého státního občanství**, což činí 7,1 % z celkového počtu žáků. V uplynulých deseti školních rocích se každoročně zvyšoval počet žáků s cizím (tj. jiným než českým) státním občanstvím. Nejvýrazněji vzrostl mezi školními roky 2021/22 a 2022/23, a sice vlivem přijímání dětí ukrajinských uprchlíků do našich škol. Výjimku tvoří až **poslední školní rok**, ve kterém se **počet cizinců snížil** o 2,9 %. Bylo to způsobeno snížením počtu žáků ukrajinské státní příslušnosti o 5,9 % a žáků z Ruské federace o 2,6 %. Počet cizinců s jinou státní příslušností než ukrajinskou či ruskou se naopak o 4,7 % zvýšil. I tak však ukrajinští žáci tvořili 67,7 % žáků základních škol s cizí státní příslušností. Oproti tomu žáků s ruskou státní příslušností byly mezi cizinci jen 2,5 % a vyšší podíl než ruští žáci tvořili ze všech žáků - cizinců žáci vietnamští (8,9 %) a slovenští (8,4 %). Dohromady se tyto čtyři země (Ukrajina, Slovensko, Vietnam a Rusko) podílely 87,6 % na všech žácích s cizím státním občanstvím, kteří se ve školním roce 2023/24 vzdělávali v základních školách v České Republice.

Ze všech krajů je dlouhodobě podíl žáků **cizinců bez českého občanství** nejvyšší **v Praze**. Ve školním roce 2023/24 zde tito žáci tvořili 16,4 % všech žáků základních škol. Jako v jediném kraji se navíc v Praze podíl cizinců mezi posledními dvěma školními roky nepatrně zvýšil (z 16,1 % na 16,4 %). S velkým odstupem pak byla Praha v žebříčku s podílem žáků s cizí státní příslušností následována krajem **Karlovarským** (10,2 %) a **Píseňským** (10,1 %). Naopak, v kraji Moravskoslezském, Olomouckém a Zlínském byl tento podíl menší než 4 %. Pokud se zaměříme na žáky s **ukrajinskou státní příslušností**, ubylo jich ve všech krajích ČR. V relativním vyjádření se jejich počet nevýrazněji (o více než 10 %) snížil v krajích Zlínském (o 11,5 %), Královéhradeckém (o 11,2 %) a Libereckém (o 10,3 %), nejméně výrazně naopak v Praze (o 1,3 %).

V jiném pohledu lze říci, že cca čtvrtina žáků slovenské státní příslušnosti (26,4 %), jakož i ukrajinské (26,0 %) a vietnamské (25,2 %) se vzdělávala v Praze, zbytek v jiných krajích České republiky. Ze žáků s ruskou státní příslušností se jich v Praze vzdělávaly téměř dvě třetiny (65,5 %). Naopak nejmenší počet ukrajinských a vietnamských žáků základních škol byl v kraji Zlínském (1 395, resp. 111), nejméně žáků slovenské státní příslušnosti bylo v kraji Karlovarském (98) a nejméně žáků z ruské státní příslušnosti pak na Vysočině (osm).

Ze všech žáků základních škol (včetně Čechů) byl nejvyšší podíl ukrajinských, slovenských i ruských žáků v Praze (10 %, resp. 1,3 %, resp. 1,0 %) a vietnamských v Karlovarském kraji (1,9 %).

Úvod

Základní vzdělávání vede dle § 44 školského zákona k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění. Základní vzdělávání je povinné pro všechny děti v České republice. Uskutečňuje se na **základní škole, na nižším stupni víceletých gymnázií a konzervatoří v osmiletém oboru vzdělání tanec**. Základní vzdělávání lze na prvním i na druhém stupni uskutečňovat také formou **individuálního vzdělávání**.

Základní vzdělávání **má devět ročníků** a člení se na první a druhý stupeň. **První stupeň** je tvořen prvním až pátým ročníkem a **druhý stupeň** šestým až devátým ročníkem základní školy, příp. odpovídajícími ročníky víceletých gymnázií či osmiletých konzervatoří. Výjimku tvoří vzdělávání v základní škole speciální, kde první stupeň je tvořen 1. až 6. ročníkem a druhý stupeň 7. až 10. ročníkem. Plnění povinné školní docházky na víceletém gymnáziu nabízí osmileté studium po ukončení 5. třídy, resp. šestileté studium po ukončení 7. třídy základní školy. Přestup na gymnázium je podmíněn přijímacími zkouškami. Přejít na osmiletou konzervatoř taneční je podmíněn talentovými zkouškami.

2.1 Základní vzdělávání dle druhu školy a formy

Povinné školní docházky, ať již plněné v základní škole či na střední škole, na zahraniční škole, příp. formou individuálního vzdělávání, se ve školním roce 2023/24 účastnilo celkem **1 042 102 žáků**, což je o pětinu více než před deseti lety a o 6,0 % více než před pěti lety. Poměrně výrazný růst byl přitom zaznamenán v období mezi školními roky 2013/14 až 2017/18. Mezi jednotlivými školními roky v tomto období přibývalo žáků základního vzdělávání vždy o více než 2 % (v rozmezí od 2,2% nárůstu do 3,1% nárůstu). Od školního roku 2017/18 se tento růst postupně zpomaloval a mezi školními roky 2020/21 a 2021/22 se počet žáků základního vzdělávání zvýšil již jen o 0,2 %. Mezi 30. 9. 2021 a 30. 9. 2022, kdy se do škol v České republice přišli vzdělávat žáci z Ukrajiny, se však zvýšil o 4,3 %, což je za posledních deset let nejvíce. V posledním roce se však počet žáků školou povinných v České republice o 0,7 % snížil – viz graf 2.1.

Do základních škol bylo celkově zapsáno 1 000 346 žáků. Počet žáků zapsaných na základních školách mezi školními roky 2013/14 a 2022/23 stoupal, mezi posledními dvěma školními roky však poklesl o 0,7 %. Největší pokles zaznamenaly kraje Karlovarský (o 2,3 %) a Ústecký (o 2,3 %), naopak ve Středočeském a Jihomoravském kraji se počet žáků o 0,1 % zvýšil. V ostatních krajích se počet žáků snížil o 0,4 % (v Praze) až o 1,4 % (v Královéhradeckém kraji). Také lze konstatovat, že snížení počtu žáků v základních školách veřejného zřizovatele dosáhlo jednoho procenta, zatímco počet žáků církevních základních škol se naopak o 0,7 % zvýšil a počet žáků soukromých škol se zvýšil dokonce o 8,6 %. Pokud jde o členění na jednotlivé stupně, na 2. stupni základních škol se počet žáků o 2,3 % snížil, zatímco počet žáků 1. stupně se naopak o 0,5 % zvýšil. Nutno poznamenat, že pokles počtu žáků mezi posledními dvěma školními roky následoval po rekordním nárůstu počtu žáků mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 (tj. o 4,5 %), ke kterému přispěla imigrace dětí z Ukrajiny a jejich začlenění do našich škol. Počet ukrajinských žáků se přitom za poslední dva školní roky o 5,9 % snížil a snížil se i počet dětí s ruským občanstvím (o 2,6 %). Pro více informací o počtu žáků dle státní příslušnosti viz kapitolu 2.12.

Žáků, kteří byli zapsáni na kmenové základní či střední škole, ale povinnou docházku si ve školním roce 2023/24 plnili v **zahraničí či na zahraniční škole**, bylo 9 637 (0,9 % z celku; žáci, kteří nebyli zapsáni na kmenové základní škole v ČR, započtení nejsou¹) a **formu individuálního vzdělávání** využilo 6 882 žáků

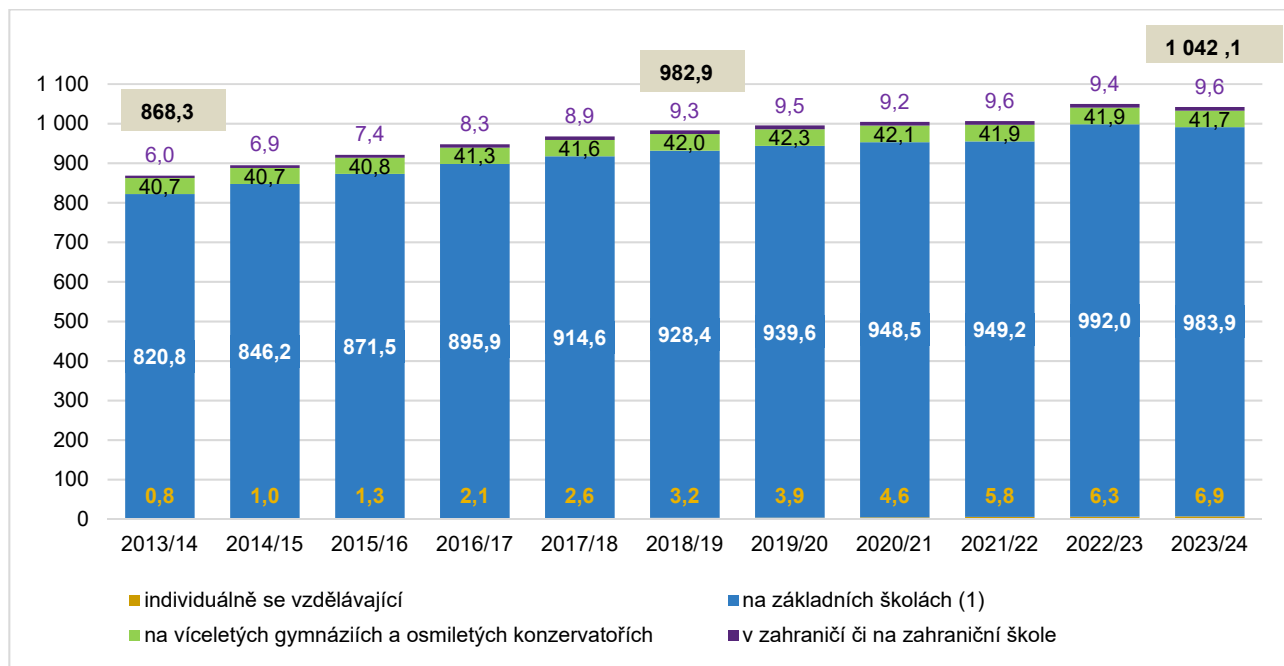
¹ Od školního roku 2017/18 není povinností, aby dítě bylo v evidenci kmenové školy v ČR. Vedle zápisu do kmenové školy mohou rodiče také dokládat plnění povinné školní docházky přímo ministerstvu.

(0,7 % z celku).² Zde lze poznamenat, že zájem o individuální vzdělávání trvale roste a za deset let počet takto vzdělávaných žáků zvýšil na více než osminásobek. Oproti předchozímu školnímu roku pak narostl počet žáků v tomto vzdělávání o 9,0 %, přestože celkový počet žáků školou povinných naopak o 0,7 % poklesl. Ač se jedná o znatelný nárůst, mezi 30. 9. 2020 a 30. 9. 2021, tedy v době pandemie, se počet individuálně vzdělávaných žáků zvýšil podstatně více, a sice o 27,5 %.

Vedle základních škol si 41 478 žáků povinnou školní docházku plnilo v nižších ročnících **víceletých gymnázií** a 278 na **osmiletých konzervatořích**. V nižších ročnících víceletých středních škol se počet žáků školou povinných mezi školními roky 2022/23 a 2023/24 snížil o 0,5 %, tj. o 0,4 % ve víceletých gymnáziích a o 2,8 % v osmiletých tanečních konzervatořích.

Graf 2.1 Počet žáků v základním vzdělávání (v tis.)

¹⁾ bez žáků plnících povinnou školní docházku v zahraničí nebo na zahraniční škole v ČR či formou individuálního vzdělávání podle § 38 a § 41 Školského zákona, kteří jsou také zapsáni do kmenové základní školy

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

2.2 Základní školy – klíčové údaje za školní rok 2023/2024

K 30. září 2023 bylo v České republice **4 276 základních škol³** s **51 541 třídami** a na nich působilo celkem 95 148 učitelů na plný či částečný pracovní úvazek. Při jejich přepočtení na plné pracovní úvazky (plně zaměstnané) to představovalo **74 982 učitelů**. *Dále v této publikaci budeme pracovat, pokud není uvedeno jinak, pouze s počtem učitelů přepočteným na plné pracovní úvazky.* Tito učitelé na základních školách vzdělávali celkem **1 000 346 žáků** (z toho 16 435 nedocházelo denně do své kmenové školy⁴).

² Podrobnější informace k těmto dvěma způsobům vzdělávání jsou uvedeny v kapitole 2.8.

³ Školou je myšlen právní subjekt s jedním ředitelstvím, které může zahrnovat více odloučených pracovišť, jakož i více úrovní a druhů vzdělávání.

⁴ Byli zapsáni v individuálním vzdělávání, nebo se vzdělávali v zahraničí či na zahraniční škole s tím, že byli zároveň zapsáni ve kmenové základní škole v ČR.

Výuka na **1. stupni** byla zajišťována na 4 255 školách. V nich se nacházelo 30 360 tříd, do kterých chodilo 572 583 žáků a vzdělávalo je 36 237 učitelů přepočtených na plné úvazky. Na **2. stupni** byli učitelé zaměstnaní na 38 745 plných úvazků a vzdělávali 427 763 žáků ve 21 181 třídách na 2 881 školách.

Tab. 2.1 Základní školy - počet škol, tříd, dětí a učitelů na 1. a 2. stupni (2023/24)

	Školy ¹⁾		Třídy		Žáci		Učitelé ²⁾		Žáci na 1:	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	třídu	učitele
1. stupeň	4 255	99,5	30 360	58,9	572 583	57,2	36 237,4	48,3	18,9	15,8
2. stupeň	2 881	67,4	21 181	41,1	427 763	42,8	38 745,0	51,7	20,2	11,0
Celkem	4 276	100	51 541	100	1 000 346	100	74 982,4	100	19,4	13,3

¹⁾ Jedna škola může poskytovat vzdělávání na prvním i druhém stupni.

²⁾ přepočtení na plně zaměstnané

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Na jednu třídu na základních školách připadalo v minulém školním roce v průměru 19,4 žáka a na jednoho přepočteného učitele 13,3 žáka.

Pokud se jedná o průměrný počet žáků **na jeden plný úvazek učitele** v posledních deseti letech, od školního roku 2013/14 do školního roku 2016/17 postupně rostl a celkově se zvýšil z 14,2 žáků na 14,7 žáka na jeden plný úvazek učitele. Poté naopak klesal až na 13,3 žáka na jeden plný úvazek učitele ve školním roce 2023/24. Výjimkou byl pouze školní rok 2022/23, kdy počet žáků na učitele meziročně nepatrně vzrostl (z 13,5 na 13,7) vlivem přijímání většího množství dětí z Ukrajiny na naše školy. Průměrný počet žáků **na jednu třídu** v prvních třech letech poslední dekády stoupal (z 19,6 žáka na třídu ve školním roce 2013/14 na 20,1 žáka na třídu ve školním roce 2016/17) a ve školním roce 2017/18 si udržel stejnou hodnotu (20,1). Mezi školními roky 2018/19 a 2021/22 počet žáků na třídu naopak klesal (z 20,1 na 19,3 žáka na třídu). Obdobně jako u počtu žáků na učitele, i počet žáků na třídu se ve školním roce 2022/23 meziročně zvýšil (na 19,7), aby pak zase poklesl na 19,4 ve školním roce 2023/24.

Srovnajme nyní počet žáků na 1 třídu a na 1 učitele na prvním a druhém stupni základních škol. Počet žáků na jednu třídu byl ve školním roce 2023/24 na 2. stupni o 1,3 žáka vyšší než v případě 1. stupně. Zde je třeba vzít v úvahu, že poté, co nezanedbatelná část žáků odejde z 5. ročníku na víceletá gymnázia, přistupují některé školy ke slučování tříd toho samého ročníku. Navíc je řada škol v méně zalidněných oblastech, které mají jen první stupeň (viz rozdíl škol s 1. a 2. stupněm v tabulce 2.1 výše), zatímco velké školy s 1. i 2. stupněm bývají v místech hustěji zalidněných a i díky dojíždějícím žákům s větší pravděpodobností naplní svoji kapacitu. Naopak, na 2. stupni připadá na jeden plný úvazek učitele výrazně méně žáků (11,0) než je tomu v případě 1. stupně (15,8). Zde může sehrát roli využívání dělení žáků do skupin, např. dle pokročilosti v cizím jazyce či v případě volitelných předmětů a mění se počet žáků 2. stupně dle odchodů do víceletých gymnázií, čemuž se nemusí vždy počty úvazků učitelů přizpůsobit. Učební plán pro žáky na 2. stupni navíc zahrnuje v porovnání s učebním plánem pro žáky na 1. stupni více hodin výuky.

Poměrně velké rozdíly v počtu žáků na jednu třídu a na jednoho učitele najdeme i v závislosti na **typu zřizovatele** základních škol. Ve školním roce 2023/24 byl např. nejvyšší počet žáků v jedné třídě v průměru na veřejných základních školách, a to 19,8 žáka. Pro porovnání, ve stejném roce v církevních základních školách připadlo v průměru na jednu třídu 16,5 žáka a v případě soukromých škol do třídy v průměru chodilo dokonce o 7,4 žáka méně než do základních škol s veřejným zřizovatelem.⁵ Při pohledu na počet žáků na jednoho učitele lze opět konstatovat, že na veřejných základních školách byl vyšší (13,5) než ve školách církevních (11,8) či soukromých (9,5). Ve školním roce 2023/24 připadalo na jednoho učitele v soukromých školách o 4 žáky méně než ve školách veřejných. Více viz tabulku 2.2.

⁵ Menší počet dětí ve třídě je veřejností brán jako jeden ze základních nadstandardů, proto jsou rodiče dětí ochotní si za něj v soukromém školství připlatit. Některé pedagogické výzkumy však vysledovaly, že tento faktor nemá rozhodující vliv na kvalitu učení dítěte, zásadním je především kvalita učitele a podoba jím vedené výuky.

Tab. 2.2 Základní školy - počet škol, tříd, dětí a učitelů podle zřizovatele školy (2023/24)

Zřizovatel	Školy		Třídy		Žáci		Učitelé ¹⁾		Žáci na 1:	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	třída	učitele
veřejný	3 917	91,6	48 852	94,8	965 155	96,5	71 440	95,3	19,8	13,5
soukromý	310	7,2	2 219	4,3	27 448	2,7	2 884	3,8	12,4	9,5
církevní	49	1,1	470	0,9	7 743	0,8	658,5	0,9	16,5	11,8
celkem	4 276	100	51 541	100	1 000 346	100	74 982	100	19,4	13,3

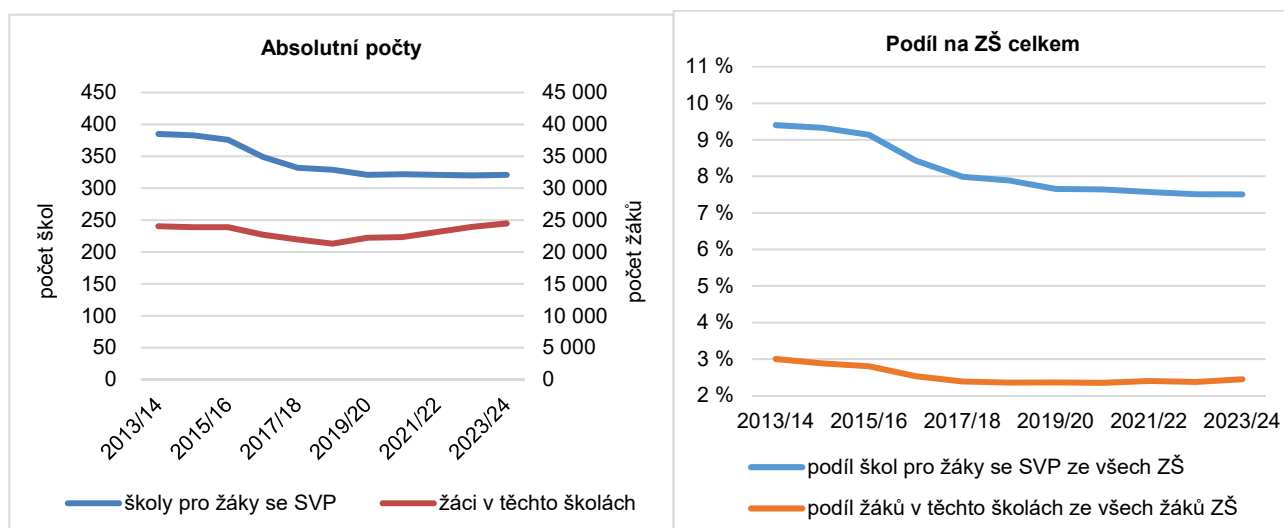
¹⁾ přepočtení na plně zaměstnané

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

2.3 Základní školy podle typu a zřizovatele – školy a třídy

Z výše uvedených 4 276 škol bylo 92,5 % (3 955) běžných škol a zbylých 321 škol tvořily školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Těm se věnuje graf 2.2.

Graf 2.2 Základní školy určené výhradně pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

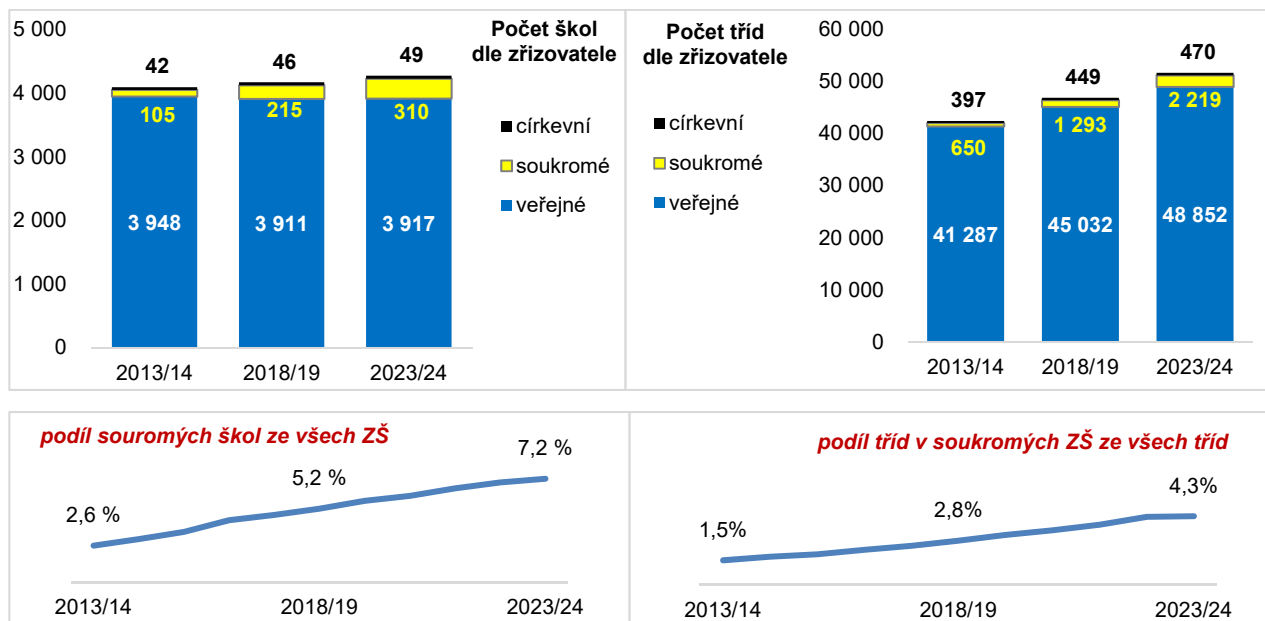
Počet škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v posledních deseti letech nejprve postupně klesal, od školního roku 2019/20 pak osciloval kolem počtu 321. Před deseti lety, tj. ve školním roce 2013/14, však bylo o 16,6 % takových škol více (celkem 385) než ve školním roce 2023/24 (celkem 321 škol). Podíl žáků ve školách určených výhradně pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami ze všech žáků základních škol mezi školními roky 2013/14 a 2020/21 postupně klesal, a sice z 3,0 % na 2,3 %. K 30. 9. 2021 však již činil opět 2,40 % a v roce 2023 obdobně 2,44 %. Podrobněji se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich integrací do běžných škol zabýváme v kapitole 2.13.

Většina základních škol v České republice má **veřejného zřizovatele**. Ve školním roce 2023/24 bylo těchto škol 3 917, tj. 91,6 % všech základních škol. Jedná se převážně o školy, kde je jejich zřizovatelem **obec či její místní část** (např. Praha 10). Takových škol je 3 628. V Česku existuje i 243 základních škol, jejichž zřizovatelem jsou jednotlivé **kraje** a 46 škol spadajících přímo pod **MŠMT**. Počet veřejných základních škol se mezi školními roky 2013/14 a 2019/20 každoročně nepatrně snižoval, přestože počet žáků v nich rostl (celkově se počet škol snížil o 1,0 % a počet žáků se zvýšil o 14,0 %). Mohlo to být dáno též slučováním více škol pod jedno ředitelství s více odloučenými pracovišti. V dalších čtyřech letech však počet veřejných škol naopak pomalu rostl (za celé období o 10 škol, tj. 0,3 %). Počet žáků se ve školním roce 2020/21 zvýšil o 0,8 %, v následujícím roce však o 202 žáků mírně poklesl, zřejmě vlivem probíhající pandemie. Výrazně narostl v roce

2022/23 vlivem přijímání ukrajinských uprchlíků na naše školy, ve školním roce 2023/24 se však naopak o 1,0 % snížil. Počet tříd i učitelů ve veřejných školách se v posledních deseti letech neustále zvyšoval.

Kromě veřejných škol se mohou děti vzdělávat i v **soukromých a církevních** základních školách. Ty již tvoří poměrně malý podíl z celkového počtu základních škol, nicméně zejména počet soukromých se v posledních deseti letech neustále zvyšoval a celkem vzrostl ze 105 škol na 310 škol. Jinými slovy, ve školním roce 2023/24 se soukromé základní školy podílely ze 7,2 % na celkovém počtu základních škol v České republice a jejich počet dosáhl téměř trojnásobku počtu ve školním roce 2013/14 – viz graf 2.3.

Graf 2.3 Počet základních škol a tříd v nich podle zřizovatele

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Nejvíce soukromých základních škol se nachází v **Praze a ve Středočeském kraji**. Ve školním roce 2023/24 se v hlavním městě nacházelo 57 těchto škol a v kraji Středočeském 54, tj. v každém z těchto krajů téměř pětina ze všech soukromých základních škol v České republice. V Praze se tyto soukromé školy podílely 19,5 % na celkovém počtu pražských základních škol a chodilo do nich 5,5 % ze všech žáků pražských základních škol. Naopak v Libereckém kraji tvořily soukromé školy jen 3,0 % všech základních škol a chodilo do nich 1,5 % žáků a na Vysočině tvořily tyto školy 4,8 % všech základních škol a žáků, kteří je navštěvují, byly 1,4 %.⁶

Vyšší vypovídající hodnotu než vývoj počtu základních škol v čase mají údaje o tom, jak se mění počet tříd a především do nich docházejících žáků. V minulém školním roce bylo v Česku na základních školách v provozu celkem **51 541 tříd**, z toho 2 219 tříd bylo v soukromých školách a 470 v církevních školách. Od školního roku 2013/14 každoročně přibývalo tříd na základních školách a celkově jich ve školním roce 2023/24 bylo o 21,7 % více než před deseti lety. Mezi školními roky 2013/14 a 2016/17 vznikaly nové třídy zejména na prvním stupni (jejich počet se zvýšil o 9,5 % oproti 2,0% navýšení počtu tříd na druhém stupni). V dalších šesti letech tomu bylo naopak (počet tříd prvního stupně vzrostl jen o 6,0 % oproti 25,9% nárůstu počtu tříd druhého stupně). V absolutním vyjádření však již ve školním roce 2022/23 přibylo více tříd na 1. stupni (o 620) než na druhém (o 520). Ve školním roce 2023/24 pak tříd prvního stupně přibylo o 436 (tj. o 1,5 %), naopak tříd druhého stupně ubylo o 0,4 % (tj. o 85).

⁶ Krajské dlouhodobé záměry obvykle předpokládají vznik nových škol pouze z kapacitních důvodů. Je-li stávajících škol dostatek, nové (soukromé) školy zpravidla nejsou zapisovány do rejstříku škol. Viz strategie rozvoje vzdělávací soustavy (<https://www.msmt.cz/file/51673/>) a nález Ústavního soudu (https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2019/PI_US_34_17_vc_disentu.pdf).

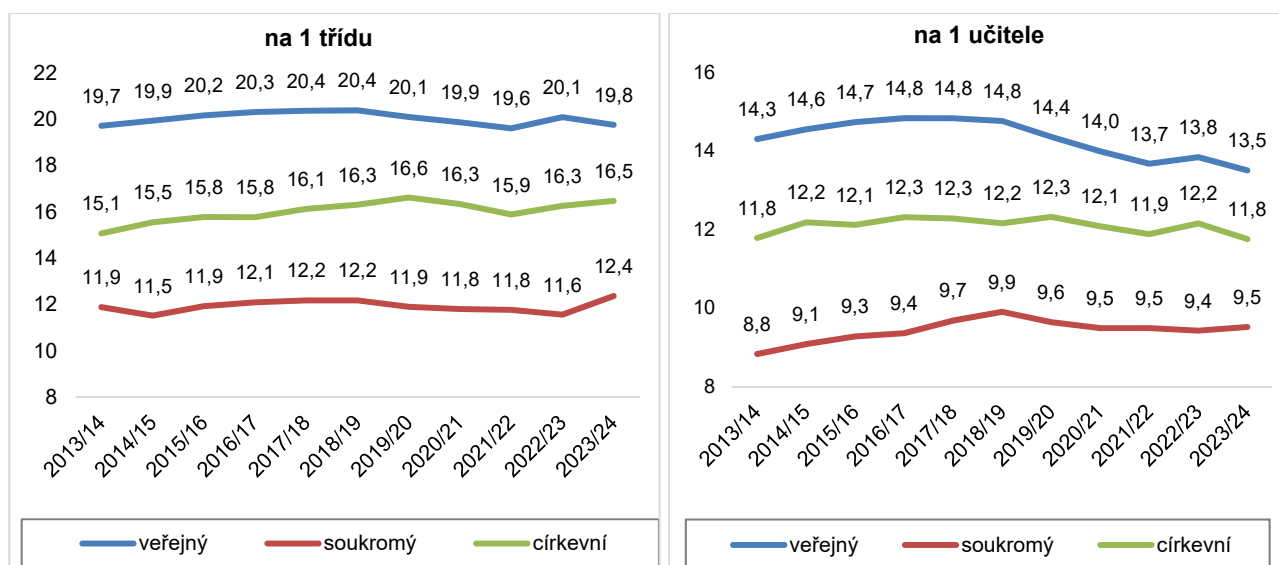

Růst počtu tříd není nijak překvapivý, neboť počet žáků na základních školách v posledních deseti letech rok od roku stoupá. Pouze v posledním školním roce došlo k jeho snížení o 7 432 žáků, které aspoň částečně vykompenzovalo prudké navýšení počtu žáků v předchozím roce o 43 207 vlivem přijímání ukrajinských uprchlíků. I mezi posledními dvěma školními roky se však počet tříd o 0,7 % zvýšil, čímž se snížil počet dětí na jednu třídu z 19,7 na 19,4. Celkový počet tříd se tak za posledních deset let zvýšil o 21,7 % a počet žáků o 20,9 %. Oproti tomu počet základních škol vzrostl jen o 4,4 %, přičemž v případě veřejných základních škol dokonce o 0,8 % poklesl. Lze tedy konstatovat, že v případě **veřejných škol** se zvyšující kapacitní nároky řešily zejména zřizováním nových tříd na stávajících školách. Počet tříd ve veřejných školách se za deset let zvýšil o 18,3 % a žáků v těchto školách přibylo o 18,6 %. Pokud se jedná o **soukromé školy**, pak se jejich počet za posledních deset let téměř ztrojnásobil a počet tříd, kterými disponují, vzrostl na 3,4násobek). To zhruba odpovídá růstu počtu žáků (zvýšil se na 3,6 násobek). Počet žáků **církevních** škol se za posledních deset let zvýšil o 29,4 %, počet tříd o 18,4 % a škol o 16,7 %. Z hlediska **regionálního** má v Praze v průměru jedna základní škola 19,1 třídy, naopak na Vysočině je to 9,2 třídy, což je nejméně ze všech krajů.

Počet žáků na jednu třídu se v posledních deseti letech výrazně neměnil a v průměru připadalo na jednu třídu cca 20 žáků, pouze ve školním roce 2021/22 a 2023/24 se tento počet přiblížil 19 žákům (činil 19,3, resp. 19,4 žáků na jednu třídu). Na prvním stupni se mezi školními roky 2016/17 a 2021/22 průměrný počet žáků na jednu třídu postupně mírně snižoval, a sice z 20,2 žáka na 18,6 žáka, v posledních dvou školních rocích však stoupl na 19,0, resp. 18,9 žáka. Na druhém stupni průměrný počet žáků na jednu třídu od školního roku 2011/12 postupně narůstal z 19 žáků na třídu až na 20,4 žáka na třídu ve školním roce 2019/20, poté se mírně snížil na 20,2 žáka ve školním roce 2021/22 a stejné hodnoty dosáhl i ve školním roce 2023/24. Mírný nárůst počtu žáků na jednu třídu ve školním roce 2022/23 (na 20,6) lze přičítat zařazování dětí ukrajinských uprchlíků do našich škol.

Graf 2.4 uvádí, jak se počet žáků na jednu třídu a na jednoho učitele vyvíjel v posledních deseti letech ve školách, jejichž zřizovatel je **veřejný, soukromý a církevní**. Jak je zřejmé, ve všech sledovaných školních rocích připadalo na jednu třídu i na jednoho učitele ve školách veřejných zřetelně více žáků než ve školách ostatních zřizovatelů, zejména pak ve školách zřizovatele soukromého. Pokud jde o vývoj v čase, lze zmínit, že zatímco ve školách církevních i soukromých došlo v posledním roce ke zvýšení průměrného počtu žáků na třídu, ve školách veřejných se naopak tento počet mírně snížil. Pokud se jedná o průměrný počet žáků na učitele, i zde se počet žáků na učitele ve školách veřejných za poslední rok snížil a snížil se také počet žáků na učitele ve školách církevních. Ve školách soukromých se počet žáků na učitele drží v posledních pěti letech cca na úrovni 9,5 dítěte, což je o poznání méně než ve školách soukromých a veřejných – viz graf 2.4.

Graf 2.4 Průměrný počet žáků na 1 třídu a na 1 učitele v základních školách dle zřizovatele

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V **krajském srovnání** připadalo ve školním roce 2023/24 nejvíce žáků na jednu třídu v hlavním městě Praze, a sice 21,7 žáka, následuje kraj Středočeský s 20,5 žáky připadajícími na jednu třídu. Naopak, v průměru o 3,6 žáka méně než v Praze připadalo na jednu třídu v kraji Zlínském (18,2). Také v počtu žáků na učitele stojí v popředí Praha a kraj Středočeský s hodnotou 14,3. Nejnižšího počtu žáků na učitele pak dosáhl kraj Olomoucký a Moravskoslezský s hodnotou 12,6.

2.4 Učitelé a asistenti pedagogů na základních školách

Počet učitelů podle stupně a zřizovatele škol

Pokud jde o počet učitelů ve **fyzických osobách**, tj. nikoliv přepočtené na plně zaměstnané, k 30. 9. 2023 jich na základních školách na plný či částečný pracovní úvazek pracovalo celkem 95 148, z toho 78 529 žen a 16 619 mužů. Lepším měřítkem než počet učitelů ve fyzických osobách je však počet plných úvazků učitelů, neboť lépe ukazuje např. poměr žáků a učitelů, ale také počet obsazených pracovních míst na školách. Dále tedy budeme počet učitelů vyjadřovat v počtech plných pracovních úvazků. V tomto ohledu je možné uvést, že učitelé byli **celkově zaměstnáni** na 74 982,4 pracovního úvazku, z čehož 62 812,4 úvazku připadlo ženám a 12 170,0 mužům.

Výše jsme uvedli, že v čase docházelo v posledních deseti letech k růstu počtu žáků i tříd na základních školách, pouze mezi posledními dvěma školními roky počet žáků o 0,7 % klesl. V souladu s tím také za posledních pět let vzrostl počet plných úvazků učitelů o 16,5 %, za období deseti let pak o 28,7 %. V posledních pěti letech se jednalo o rychlejší růst, než jaký byl za dané období zaznamenán ve vývoji počtu všech žáků (tj. o 6,3 %)⁷. V prvních pěti letech posledního desetiletí tomu bylo naopak – počet plných úvazků učitelů vzrostl o 10,4 % a počet žáků o 13,7 %. Na jeden plný úvazek učitele tak připadalo ve školním roce 2013/14 o jednoho žáka více (14,3) než ve školním roce 2023/24 (13,3). Ve školních rocích 2016/17 a 2017/18 však připadalo na jeden učitelův úvazek v průměru ještě více žáků, tj. 14,7. Počet žáků na jednu třídu v prvních čtyřech letech poslední dekády vzrostl z 19,4 na 20,1 žáka, do školního roku 2021/22 klesl na 19,3, ve školním roce 2022/23 tvořil 19,7 žáka a ve školním roce 2023/24 pak 19,4 žáka.

Pokud se jedná o **začínající učitele v 1. roce adaptačního období**, ve školním roce 2023/24 jich působilo na školách v České republice 4 308 (3 407 žen a 901 mužů) a celkově byli zaměstnáni na 2 910,7 plných úvazků.

Zajímavé je též srovnat počet žáků na jednoho učitele na 1. a 2. stupni. Ve školním roce 2023/24 bylo na druhém stupni o 2 507,6 více učitelů přepočtených na plně zaměstnané než na prvním stupni. Zde je třeba přihlídnout ke skutečnosti, že první stupeň čítá o jeden ročník více a že část žáků si povinnou docházku druhého stupně plní ve víceletých středních školách. Též počet žáků na jeden plný úvazek učitele byl na 1. stupni o poznání vyšší (15,8) než na 2. stupni (11,0).

Jak již bylo řečeno, na druhém stupni je méně žáků též z důvodu přechodů na víceletá gymnázia po pátém a sedmém ročníku, čemuž se úvazky učitelů nemusí vždy přizpůsobit. Na daný poměr může mít také vliv dělení žáků do skupin, např. dle pokročilosti v cizím jazyce či v případě volitelných předmětů. Podíváme-li se na vývoj v čase, pak se počet žáků na jeden úvazek učitele na 1. stupni mezi školními roky 2013/14 a 2015/16 zvýšil z 17,4 na 17,9, mezi školními roky 2016/17 a 2021/22 poklesl na 15,9, ve školním roce 2022/23 činil 16,1 a ve školním roce 2023/24 pak 15,8. Počet žáků na 2. stupni na učitele měl pozvolnější průběh. Mezi školními roky

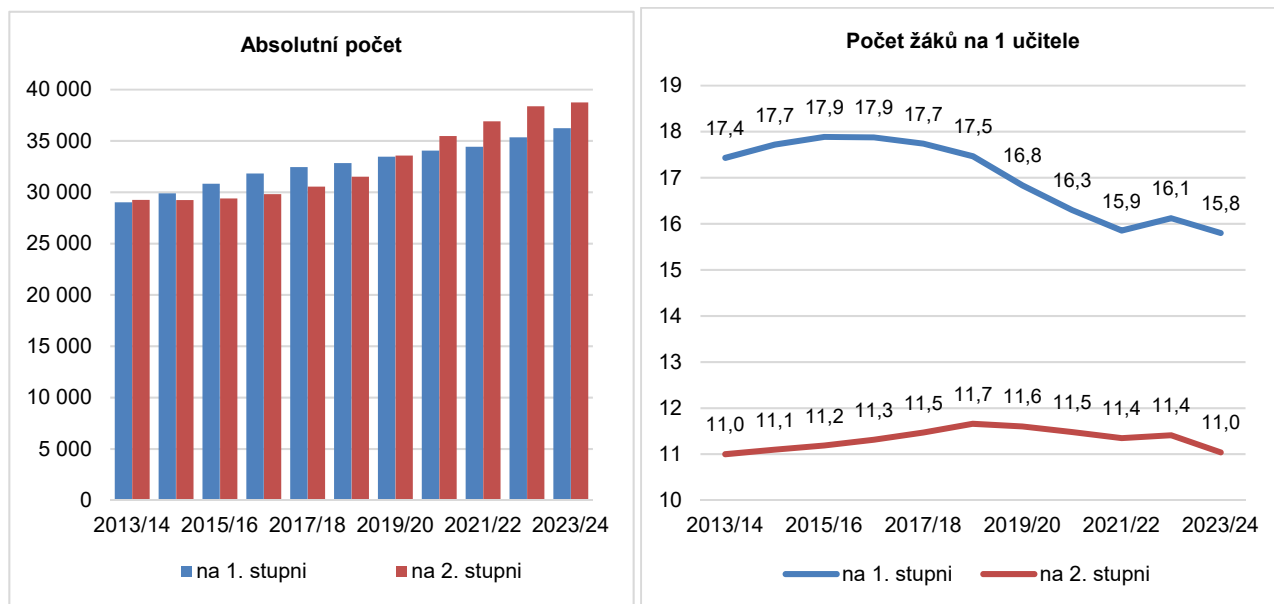
⁷ Dne 1. 1. 2020 byla spuštěna reforma financování regionálního školství. Od zjišťování normativu/počtu žáků se přešlo ke sledování stanoveného maximálního rozsahu vzdělávání (PHmaxu). Ministerstvo posuzuje, zda definovaný nárok školy nepřekračuje nárok vyplývající z PHmaxu. Není-li PHmax překročen, je škole/školskému zařízení přiznán objem tarifních platů (včetně příslušenství) ve výši definovaného nároku. Pokud definovaný nárok překračuje nárok vyplývající pro školu/školské zařízení ze stanoveného PHmax, je škole/školskému zařízení přiznán objem tarifních platů (včetně příslušenství) ve výši odpovídající PHmax. Tato změna umožnila ředitelům nabírat nové učitele, a to zpravidla od září 2020 pro další školní rok.

Více o reformě viz www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/ekonomika-skolstvi/reforma-financovani-regionalniho-skolstvi

2013/14 a 2018/19 se postupně zvyšoval z 11,0 žáka až na 11,7 žáka na poté do roku 2023/24 opět poklesl na 11,0 žáků. Více viz graf 2.5.

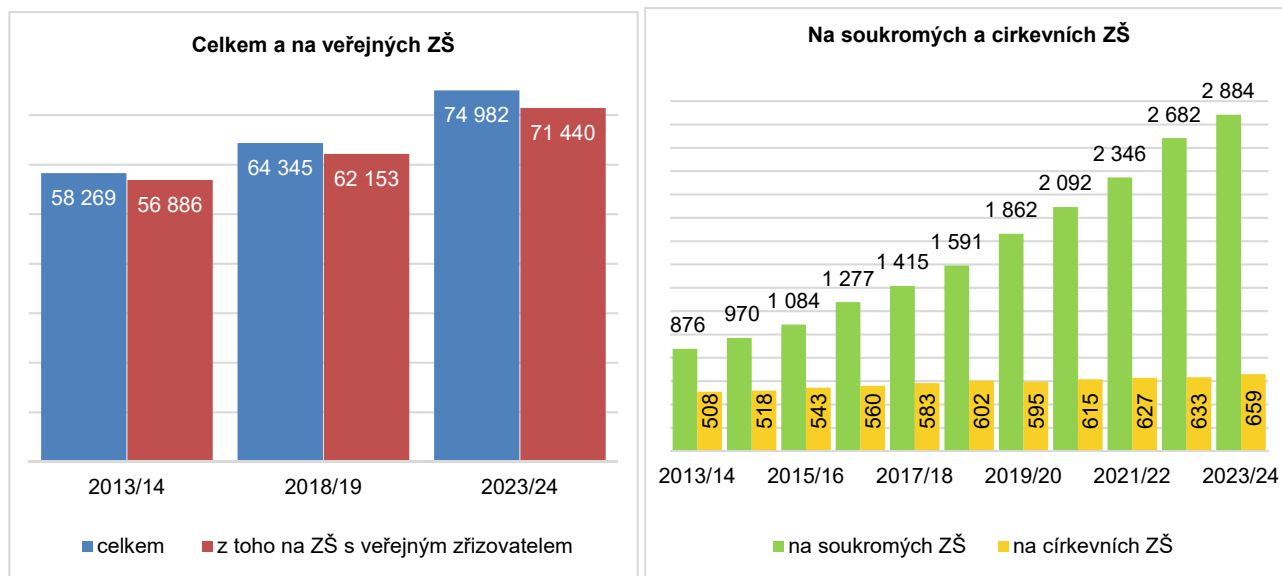
Graf 2.5 Počet učitelů na 1. a 2. stupni základních škol (přepočtené počty)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Učitelé **v soukromých školách** se ve školním roce 2023/24 podíleli 3,8 % na všech učitelích v základních školách. Přitom za posledních deset let se zvýšil počet žáků v soukromých základních školách o 255 % a počet učitelů o 229 %. Počet učitelů se tak zvyšoval o něco pomaleji. Rostl též podíl učitelů i žáků v soukromých školách ze všech učitelů/žáků, a sice z 0,9 % na 2,7 % u žáků, resp. z 1,5 % na 3,8 % u učitelů. K úvazkům učitelů více viz graf 2.6.

Graf 2.6 Počet učitelů na základních školách podle zřizovatele školy (přepočtené počty)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

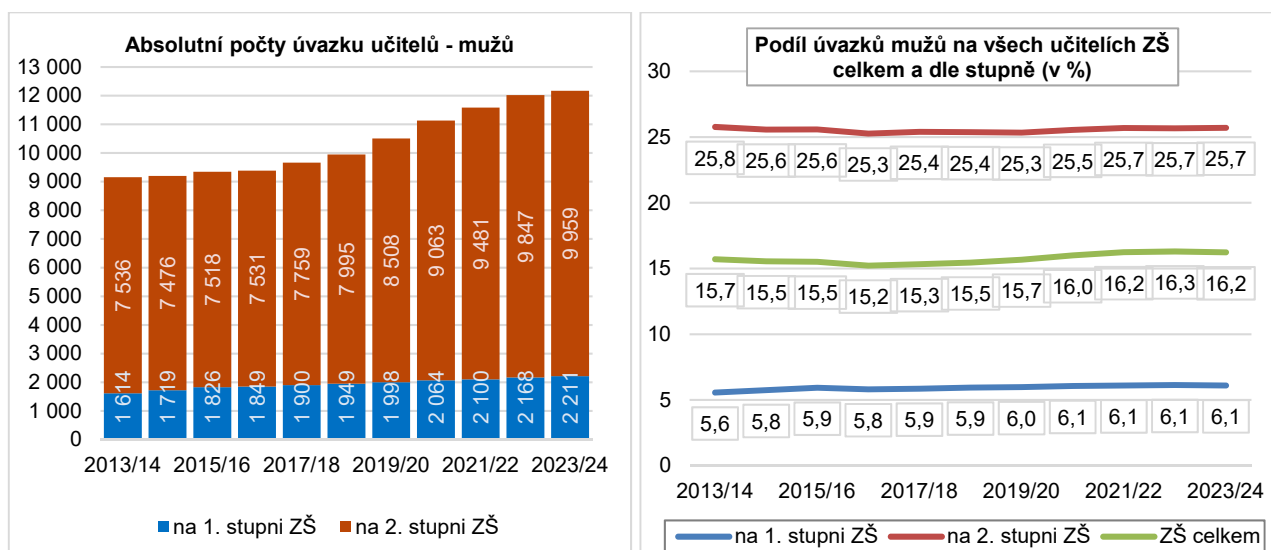
Počet žáků na jeden plný úvazek učitele byl ve školním roce 2023/24 vyšší v případě škol veřejného **zřizovatele** (13,5 žáka) než zejména na soukromých základních školách (9,5), méně výrazně též v porovnání se školami církevního zřizovatele (11,8). V případě veřejného zřizovatele se počet žáků na jednoho učitele mezi školními roky 2017/18 a 2022/23 postupně snižoval, a sice ze 14,8 na 13,7 žáka, poté se mírně zvýšil na 13,8 žáka a ve školním roce 2023/24 činil 13,5 žáka. V případě soukromého zřizovatele se počet žáků na

jeden učitelský úvazek od školního roku 2013/14 do školního roku 2018/19 postupně zvyšoval z 8,8 až na 9,9, během dalších čtyř let poklesl na 9,4 žák na učitele a ve školním roce 2023/24 dosáhl hodnoty 9,5 žák na učitele.

Učitelé na základních školách dle pohlaví

Regionální školství je u nás spíše **doménou žen**. Toto konstatování platí i pro základní školy, a to především pro jejich první stupeň. Ve školním roce 2023/24 tvořily ženy na základních školách 83,8 % všech plných pracovních úvazků učitelů. Na prvním stupni dokonce 93,9 %, na druhém stupni téměř tři čtvrtiny (74,3 %). Jinak řečeno, zatímco na prvním stupni činil **podíl mužů** mezi učiteli přepočtenými na plné úvazky pouhých 6,1 %, na druhém stupni tvořili muži čtvrtinu (25,7 %). Na druhém stupni byl podíl mužů v uplynulých 10 letech stabilně cca čtvrtinový (pohyboval se mezi 25,3 % a 25,8 %). Na 1. stupni byl podíl mužů ve školním roce 2013/14 nejnižší (5,6 %), a v posledních čtyřech školních rocích naopak nejvyšší (stabilně 6,1 %).

Graf 2.7 Počet učitelů mužů na základních školách (přepočteno na plné úvazky)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V **absolutním vyjádření počet mužů** na základních školách za posledních 5 let vzrostl o 2 225,6 plného pracovního úvazku na hodnotu 12 170 učitelů mužů (v přepočtu na plné úvazky) ve školním roce 2023/24. Podíl úvazků mužů mezi učiteli na základních školách (bez ohledu na stupeň) se první tři roky od školního roku 2013/14 postupně mírně snižoval z 15,7 % na 15,2 %, poté začal naopak mírně růst až na 16,3 % ve školním roce 2022/23, ve školním roce 2023/24 se pak jen nepatrně snížil na 16,2 %.

Na podíl mužů mezi učiteli může mít vliv finanční ohodnocení učitelů. Muži jsou v České republice zpravidla ti, kdo ve větší míře finančně zajišťují rodinu s malými dětmi, zatímco ženy častěji odcházejí na mateřskou či rodičovskou dovolenou. Platy mužů jsou navíc ve společnosti obecně vyšší než platy žen. K tomu lze obecně poznamenat, že se v průběhu let 2015 až 2021 finanční ohodnocení učitelů výrazně zlepšilo. Mezi roky 2015 a 2021 se zvýšil poměr mezd učitelů ke mzdám zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním z 62 % na 77 %, v následujících dvou letech však poklesl na 72 %. Odpovídá to tedy zhruba růstu podílu úvazku mužů mezi učiteli mezi školními roky 2016/17 až 2022/23 s mírným poklesem v posledním sledovaném školním roce.

Vedle toho se za posledních pět let zvýšil počet vysokoškolských studentů skupiny oborů Vzdělávání a výchova o 23,6 %, zatímco celkový počet vysokoškolských studentů všech skupin oborů se zvýšil jen o 6,6 %. Přitom mezi roky 2017 a 2023 také narostl podíl studentů – mužů poprvé zapsaných do vzdělávacích oborů vysokoškolského vzdělávání, a sice z 15,3 % na 24,9 %. V roce 2022 činil tento podíl 23,4 %. Je tedy možné, že (vedle dalších možných faktorů) vyšší finanční ohodnocení přispívá k motivaci uchazečů o vysokoškolské studium vzdělávacích oborů a zároveň přitahuje do této oblasti více studentů – mužů.

Srovnajme ještě genderové složení učitelů základních a mateřských škol. V mateřských školách tvořily ve školním roce 2023/24 úvazky žen 99,3 % z celkového počtu plných úvazků, zatímco na prvním stupni základních škol to bylo 93,9 % a na druhém stupni 74,3 %. Se zvyšující se úrovní vzdělávání tedy mužů mezi učiteli přibývá (viz též kapitolu o středních školách - podíl úvazků žen mezi úvazky všech učitelů činil tři pětiny).

Z hlediska **zřizovatele jednotlivých základních škol** lze říci, že ve školním roce 2023/24 připadalo ze všech úvazků mužů v rámci pedagogického sboru **na prvním stupni** 89,6 % veřejným školám. Tento podíl se však spolu s přibýváním soukromých škol v čase snižuje, ve školním roce 2013/14 činil 94,7 %. Též **na druhém stupni** základních škol docházelo v čase k postupnému snižování podílu úvazků učitelů ve veřejných školách ze všech úvazků učitelů mužů, a sice z 97,9 % ve školním roce 2013/14 na 95,5 % ve školním roce 2023/24. **Za oba stupně** základní školy pak podíl plných úvazků učitelů – mužů ve veřejných školách ze všech úvazků učitelů - mužů postupně klesal z hodnoty 97,3 % ve školním roce 2013/14 na 94,4 % ve školním roce 2023/24.

Co se týče žen, ve školním roce 2023/24 připadalo ze všech úvazků žen v rámci pedagogického sboru **na prvním stupni** 94,7 % veřejným školám, ve školním roce 2013/14 činil tento podíl 97,4 %. **Na druhém stupni** připadalo ve školním roce 2013/14 ze všech úvazků žen učitelek v základních školách 98,1 % školám veřejným, ve školním roce 2023/24 to bylo 96,3 %. **Za oba stupně** základní školy pak podíl plných úvazků učitelek – žen ve veřejných školách ze všech úvazků učitelek - žen postupně klesal z hodnoty 97,7 % ve školním roce 2013/14 na 95,4 % ve školním roce 2023/24.

Celkový podíl úvazků mužů i žen ve veřejných školách byl přítom ve školním roce 2013/14 celkem 97,6 %, poté postupně mírně klesal až na 95,3 % ve školním roce 2023/24.

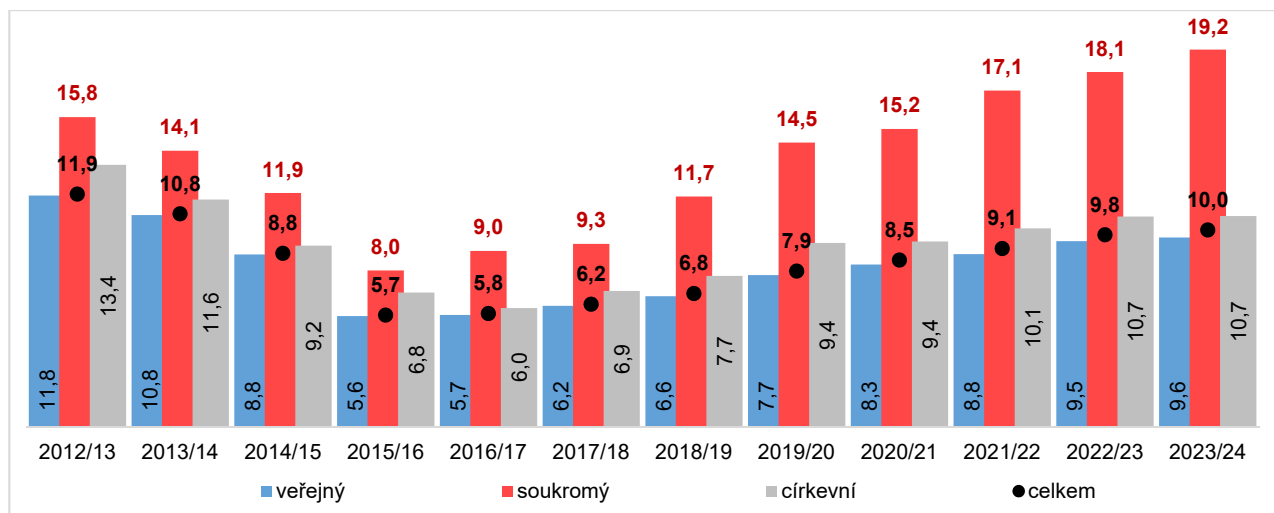
Z výše uvedeného vyplývá, že zejména z učitelů na prvním stupni se muži o něco častěji než ženy rozhodují pro výuku ve školách neveřejného zřizovatele. Ve školním roce 2023/24 připadalo ze všech úvazků učitelů v základních školách veřejného zřizovatele 16,1 % mužům, u soukromého zřizovatele to bylo 19,3 % a u církevního 18,8 %.

V **krajském srovnání** byl ve školním roce 2023/24 podíl mužů mezi učitelskými úvazky základních škol nejvyšší v Praze, a sice 18,7 %, následuje kraj Královéhradecký se 17,1 %. Naopak nejnižší zastoupení mužů bylo zaznamenáno ve Středočeském kraji (13,9 %), následuje kraj Pardubický (15,0 %) a Plzeňský (16,3 %). V absolutním vyjádření bylo nejvíce učitelských úvazků připadajících mužům v Praze (1 583,4), v kraji Jihomoravském (1 443,8), Středočeském (1 424,3), a Moravskoslezském (1 365,4). Ostatní kraje zaznamenaly 336,7 až 933,1 plných učitelských úvazků mužů v základních školách, nejméně (336,7) kraj Karlovarský, který je zároveň nejméně lidnatým krajem.

Učitelé na základních školách dle kvalifikace

Grafy 2.8 a 2.9 ukazují podíl úvazků učitelů, kteří nesplňují kvalifikační požadavky stanovené zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, a příslušných výjimek. Jak je patrné, od školního roku 2012/13 do školního roku 2015/16 poklesl podíl takových učitelů z 11,9 % na 5,7 % jako důsledek legislativní úpravy. Zákon o pedagogických pracovnících z roku 2004 vyžadoval magisterské vzdělání pro učitele (nejen) základních škol. Učitelům, kteří této podmínce nevyhovovali a nezahájili studium ke splnění zákonem stanoveného předpokladu, byla udělena pětiletá lhůta pro setrvání v práci pedagoga. Ta byla později prodloužena na 10 let. Novela zákona z roku 2014 za určitých okolností udělila výjimku např. učitelům starším 55 let s dostatečnou praxí nebo v případě, že na dané místo nebylo možné sehnat kvalifikovaného pracovníka. Podíl učitelů bez kvalifikace tak začal stoupat a ve školním roce 2023/24 již učilo na základních školách 7 515,8 pedagogů bez kvalifikace (v přepočtení na plně zaměstnané), což představuje desetinový podíl ze všech plných úvazků vyučujících.

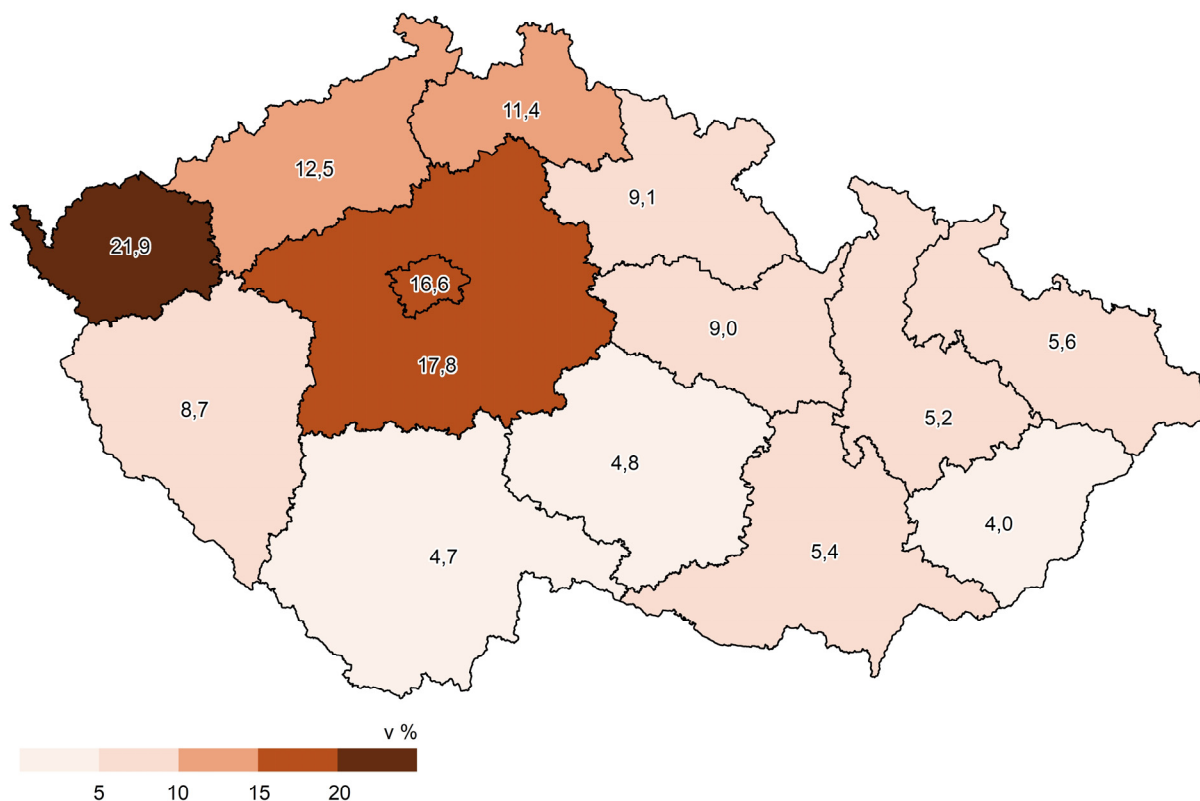
V září 2023 vstoupila v platnost novela zákona o pedagogických pracovnících. Díky ní mohli od 1. 9. 2023 začít učit i zájemci bez pedagogické kvalifikace a vzdělání si doplnit během prvních třech let práce ve školství.

Graf 2.8 Podíl učitelů bez požadované kvalifikace na ZŠ celkem a dle zřizovatele (vývoj v čase; v %)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z grafu 2.8 je také možné vyčíst, že ve školách veřejných je podíl nekvalifikovaných učitelů nižší než ve školách s církevním a zejména pak ve školách se soukromým zřizovatelem. Zároveň lze říci, že se v čase prohloubil rozdíl mezi školami soukromými a veřejnými či církevními. Ve školním roce 2023/24 vyučovala v soukromých školách téměř pětina nekvalifikovaných učitelů (19,2 %) oproti cca desetině takových učitelů ve školách veřejných (9,6 %) a církevních (10,7 %).

Graf 2.9 dále ukazuje podíl nekvalifikovaných učitelů mezi učiteli vyučujícími ve školním roce 2023/24 v krajském členění.

Graf 2.9 Podíl učitelů ZŠ bez požadované kvalifikace v krajském srovnání (2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

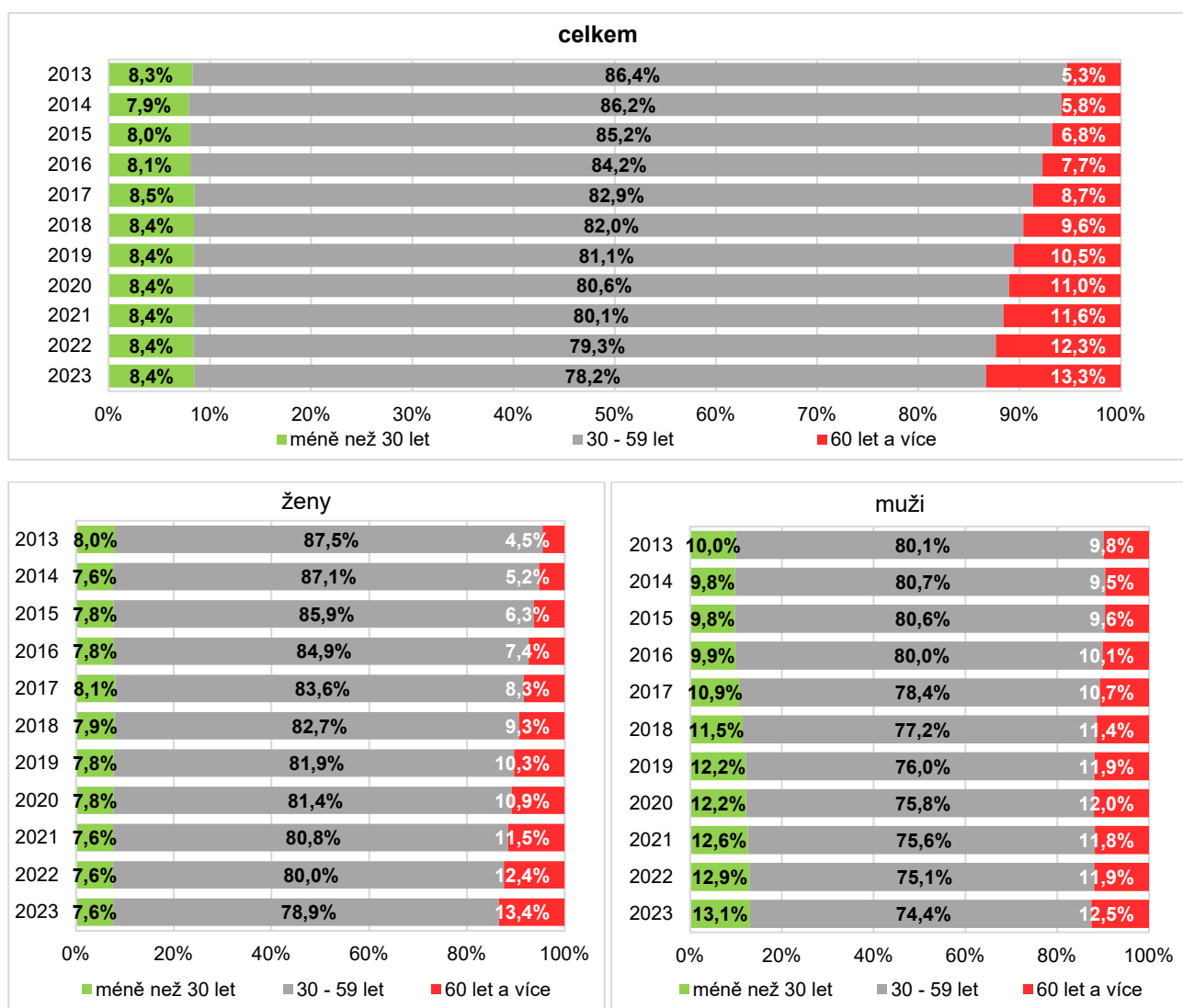
Nejvyšší podíl vyučujících bez kvalifikace zaznamenal kraj Karlovarský, a sice více než pětinový (21,9 %). Následuje kraj Středočeský (17,8 %) a Praha (16,6 %), tedy regiony s relativně lepší nabídkou dobře placené práce. Nadprůměrný podíl nekvalifikovaných učitelů zaznamenal též kraj Ústecký (12,5 %) a Liberecký (11,4 %). Naopak méně než pětiprocentní byl v kraji Zlínském (4,0 %), v kraji Jihočeském (4,7 %) a na Vysočině (4,8 %).

Pro srovnání učitelů základních škol s vyučujícími v mateřských, středních a vyšších odborných školách odkazujeme na tabulkovou část této publikace.

Učitelé na základních školách dle věku a pohlaví

V roce 2023 bylo v základních školách v průměru 8,4 % učitelů mladších 30 let a naopak 13,3 % učitelů ve věku 60 let a více. Přitom zatímco podíl učitelů mladších 30 let se v posledních deseti letech držel na úrovni cca 8 %, podíl učitelů ve věku 60 let a více se za posledních deset let zvýšil z 5,3 % na 13,3 %. Výraznější vývoj lze pozorovat u žen učitelek než u mužů učitelů, viz graf 2.10 níže.

Graf 2.10 Učitelé základních škol dle věku a pohlaví (2013 - 2023)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT a MF (šetření *Informační systém o platech*)

Lze doplnit, že se v posledních 5 letech zvyšoval počet začínajících učitelů v 1. roce adaptačního období, viz tabulku 2.3, kde jsou kromě základních škol i údaje za ostatní druhy škol.

Tab. 2.3 Mateřské až vyšší odborné školy – učitelé¹⁾ v prvním roce adaptačního období²⁾, 2018/19 - 2023/24

	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	změna za 5 let (v %)
Celkem	3 832,5	5 414,2	5 550,9	5 800,8	6 116,8	6 660,5	73,8 %
v mateřské škole	1 149,8	1 803,8	1 690,8	1 671,5	1 529,1	1 714,3	49,1 %
v přípravném stupni ZŠ speciální	0,9	4,5	4,9	5,7	7,8	7,4	722,2 %
v přípravné třídě ZŠ	10,9	26,8	19,0	18,6	32,8	37,8	246,8 %
na 1. st. ZŠ	986,8	1 146,7	1 121,3	1 169,1	1 338,9	1 424,7	44,4 %
na 2. st. ZŠ	930,8	1 330,8	1 452,3	1 465,6	1 524,0	1 486,0	59,6 %
ve střední škole	740,0	1 084,8	1 231,1	1 447,0	1 635,2	1 953,2	163,9 %
z toho na nižším stupni ³⁾	63,1	78,4	86,3	86,8	95,9	93,9	48,8 %
v konzervatoři	4,4	5,0	10,5	3,9	16,3	13,3	202,3 %
z toho na nižším stupni ³⁾	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,4	X
ve vyšší odborné škole	9,1	12,3	20,3	19,6	31,9	24,9	173,6 %

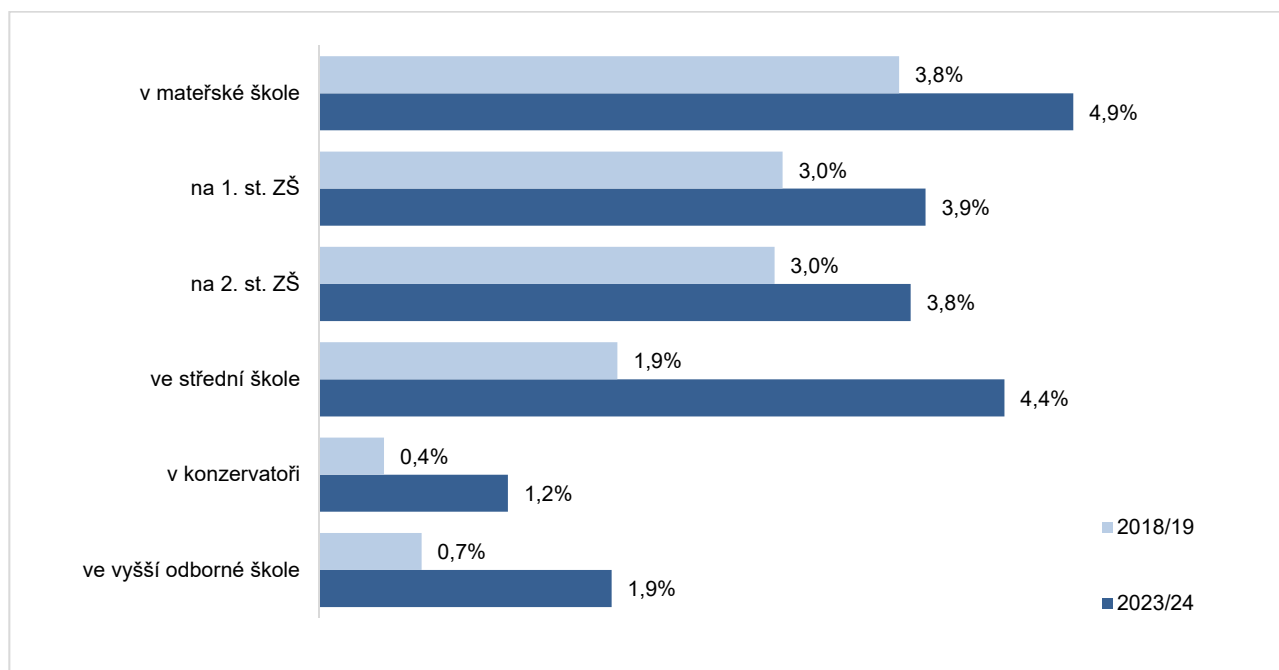
1) přepočtení na počet plných úvazků

2) počet učitelů v 1. roce adaptačního období, a to od vzniku prvního pracovního poměru na pozici učitele do skončení 1 roku trvání pracovního poměru k právnické osobě vykonávající činnost školy

3) učitelé působící v 1.-4. ročníku osmiletého gymnázia či osmileté konzervatoře nebo v 1. a 2. ročníku šestiletého gymnázia

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Patrné je to i v podílu začínajících učitelů v prvním roce adaptačního období ze všech učitelů mateřských, základních, středních i vyšších odborných škol, viz graf 2.11.

Graf 2.11 Mateřské až vyšší odborné školy – podíl učitelů v prvním roce adaptačního období ze všech učitelů, 2018/19 a 2023/24

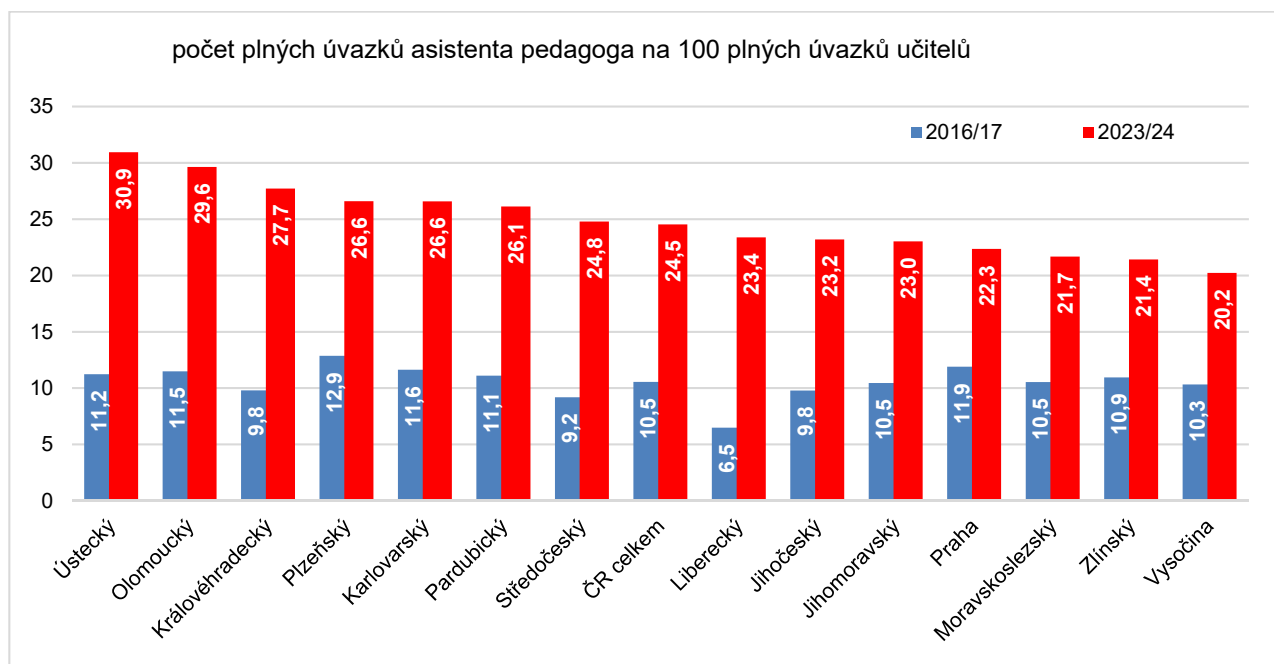
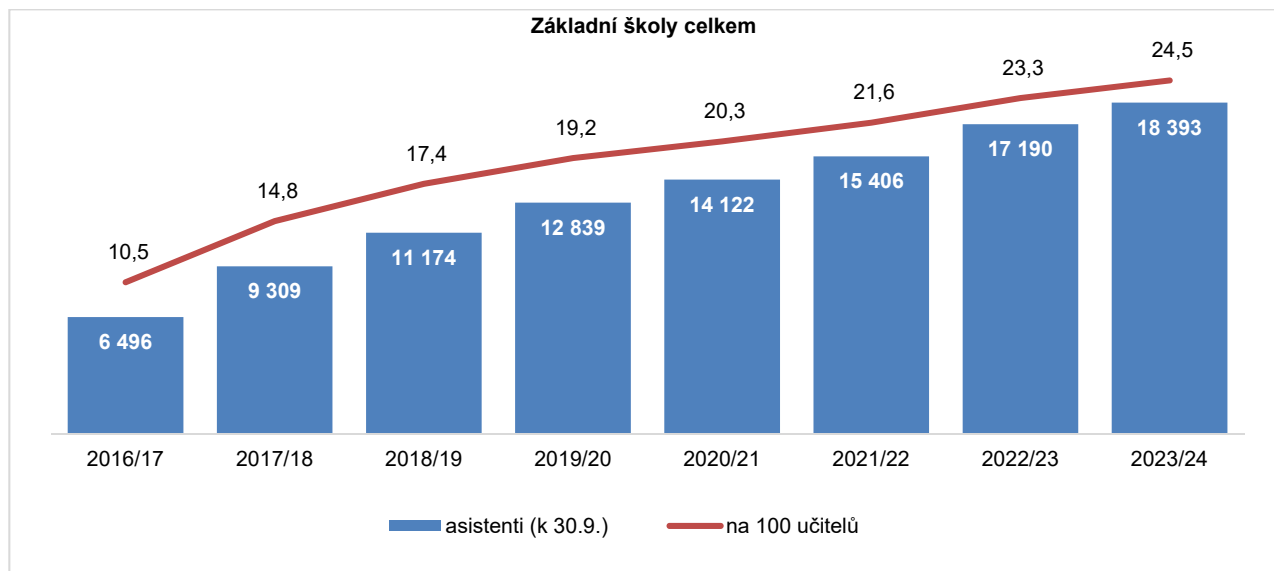
Zdroj: MŠMT

Počet asistentů pedagoga na základních školách

V posledních letech výrazně vzrostl na základních školách počet **asistentů pedagoga**. Ve školním roce 2023/24 připadlo na 100 plných úvazků učitelů (v průměrném evidenčním počtu za daný rok) v průměru 24,5 plného úvazku asistenta pedagoga, ve školním roce 2016/17 to bylo 10,5. Nejvyšší počet úvazků asistenta pedagoga na 100 úvazků učitelů bylo v kraji Ústeckém (30,9), Olomouckém (29,6) a Královéhradeckém (27,7); nejméně pak na Vysočině (20,2), v kraji Zlínském (21,4), Moravskoslezském (21,7) a v Praze (22,3).

Graf 2.12 Počet asistentů pedagoga celkem a dle zřizovatele (průměrný evidenční počet úvazků)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Kromě asistentů pedagoga působili ve školním roce 2023/24 v základních školách i speciální pedagogové, kteří byli k 30. 9. 2023 zaměstnáni na 1 135,8 plného úvazku⁸, a psychologové, a sice na 726,5 plného úvazku. Více viz tabulkovou část publikace, tabulky z kapitoly 6.2.

⁸ do speciálních pedagogů nejsou započtení učitelé se speciálně pedagogickou kvalifikací

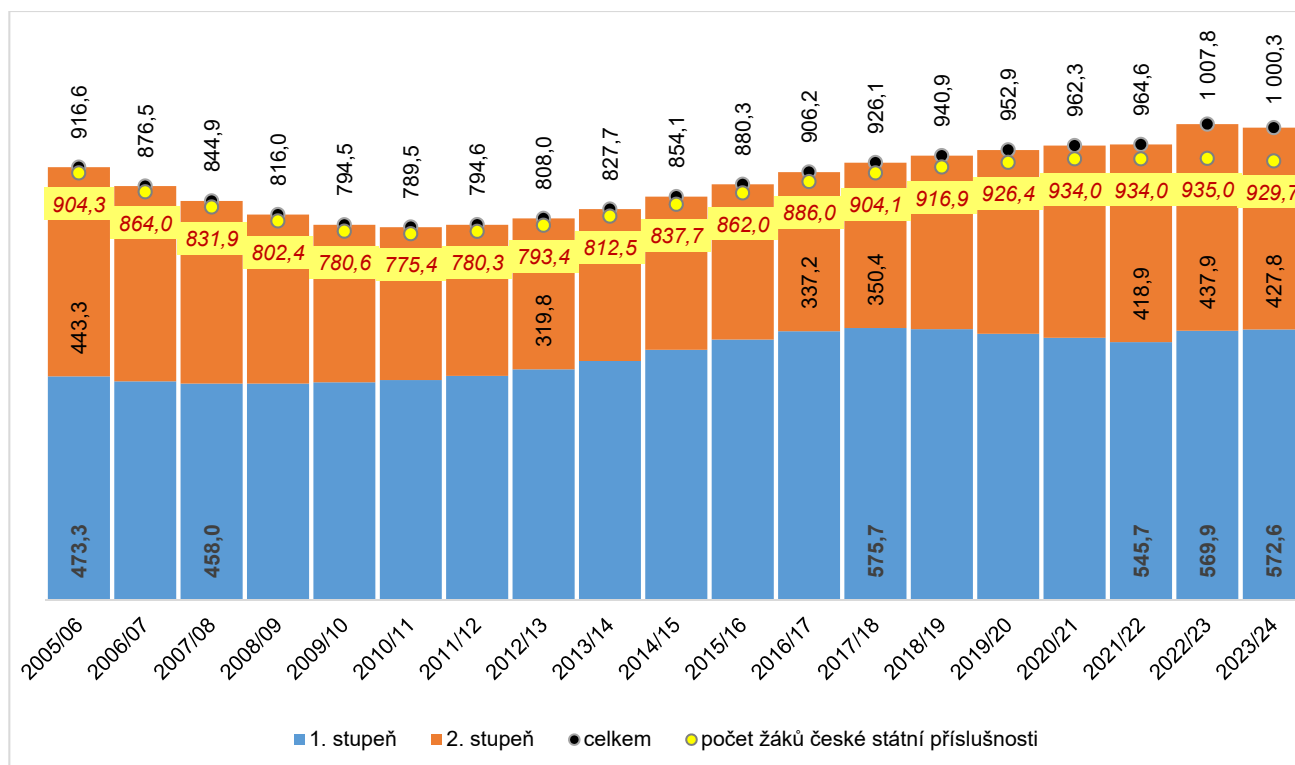
2.5 Žáci v základních školách – základní ukazatele

Počet žáků podle stupně a zřizovatele škol

Počet žáků základních škol přímo souvisí s měnícím se počtem narozených dětí v předchozím období a tím s počtem dětí ve věku povinné školní docházky v populaci. Děti nejčastěji nastoupí do základní školy v šesti a ukončí ji v patnácti letech. Tato doba se však může posunout, je-li dítěti odložen začátek školní docházky, příp. prodloužit, pokud žák opakuje některý ročník či více ročníků základní školy. Faktorů, které ovlivňují počet žáků na základních školách, je však více. V malé míře dochází k odlivu žáků druhého stupně na víceletá gymnázia, vliv má i migrace cizinců ze zahraničí. Ve školním roce 2022/23 situaci významně ovlivnilo zařazování dětí ukrajinských uprchlíků do českých škol. Na úrovni obcí a krajů pak počet žáků na základních školách ovlivňuje též stěhování v rámci republiky.

Celkový počet žáků na základních školách ve školním roce 2022/23 dosáhl nejvyšší hodnoty od roku 2005/06 a poprvé přesáhl hranici jednoho milionu. K tomu přispěla imigrace dětí z Ukrajiny a jejich začlenění do našich škol. V září 2023 pak bylo do škol zapsaných 1 000 346 žáků, tedy o 0,7 % méně než v roce předchozím, nicméně stále o 20,9 % více než před deseti lety. Podíváme-li se na vývoj žáků české státní příslušnosti, pak uvidíme, že se jejich počet od roku 2019/20 příliš neměnil, přestože i u nich je v letech 2019/20 až 2022/23 patrný nárůst počtu žáků (celkem o 0,9 %) následovaný poklesem v roce 2023/24 o 0,6 %.

Graf 2.13 Základní školy – počet žáků celkem, na 1. stupni a na 2. stupni (v tis. žáků)

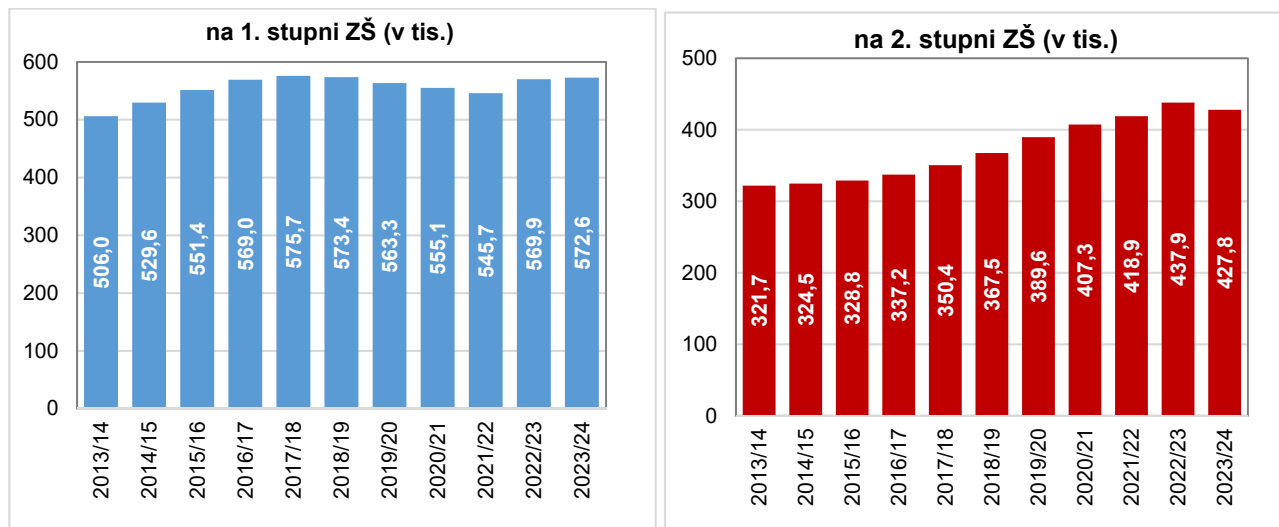

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Mezi školními roky 2017/18 a 2021/22 se počet žáků základních škol zvyšoval díky přibývajícimu počtu žáků druhého stupně (celkem narostl za toho období o 19,5 %) a žáků prvního stupně naopak pozvolna ubývalo (celkem jich ubylo o 5,2 %). Ve školním roce 2022/23 pak přibýlo o 4,4 % žáků prvního a obdobně o 4,5 % žáků druhého stupně. V následujícím školním roce, 2023/24, již přibýlo žáků prvního stupně jen o 0,5 % a žáků druhého stupně naopak o 2,3 % ubylo.

Žáků druhého stupně přibývalo již od školního roku 2012/13 vlivem toho, že na druhý stupeň nastupovaly populačně silné ročníky dětí⁹. Až ve školním roce 2023/24 se jejich počet snížil. V období mezi školními roky 2008/09 a 2017/18 přitom přibývalo též žáků prvního stupně.

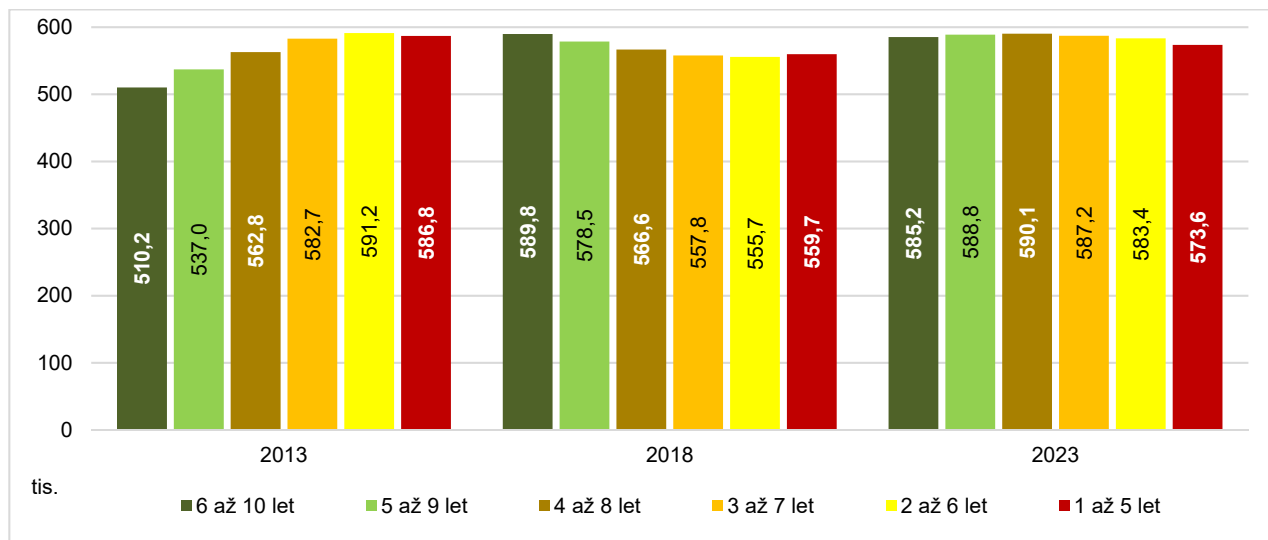
Graf 2.14 Vývoj počtu žáků na základních školách dle stupně

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jak již bylo řečeno, vývoj počtu žáků základních škol souvisí s vývojem populace ČR ve věku povinné školní docházky, a to zejména na 1. stupni základních škol, který je povinný pro všechny obyvatele ČR¹⁰. Na druhém stupni si již mohou děti volit mezi vzděláváním v základní škole, na víceletém gymnáziu a na osmileté konzervatoři. Graf 2.15 proto ukazuje počet obyvatel ČR ve věku 6-10 let ke dni 1. 7. v letech 2013, 2018 a 2023. Jde tedy o věkové rozmezí, ve kterém děti, pokud jim nebyl udělen odklad, navštěvovaly v nastávajícím školním roce 1. stupeň, a pět mladších věkových kohort, podle kterých lze odhadnout, kolik žáků se bude na 1. stupni základní školy vzdělávat za 1-5 let.

Graf 2.15 Populační vývoj - počet obyvatel ČR uvedeného věku k 1. červenci vybraných roků

Zdroj: ČSÚ

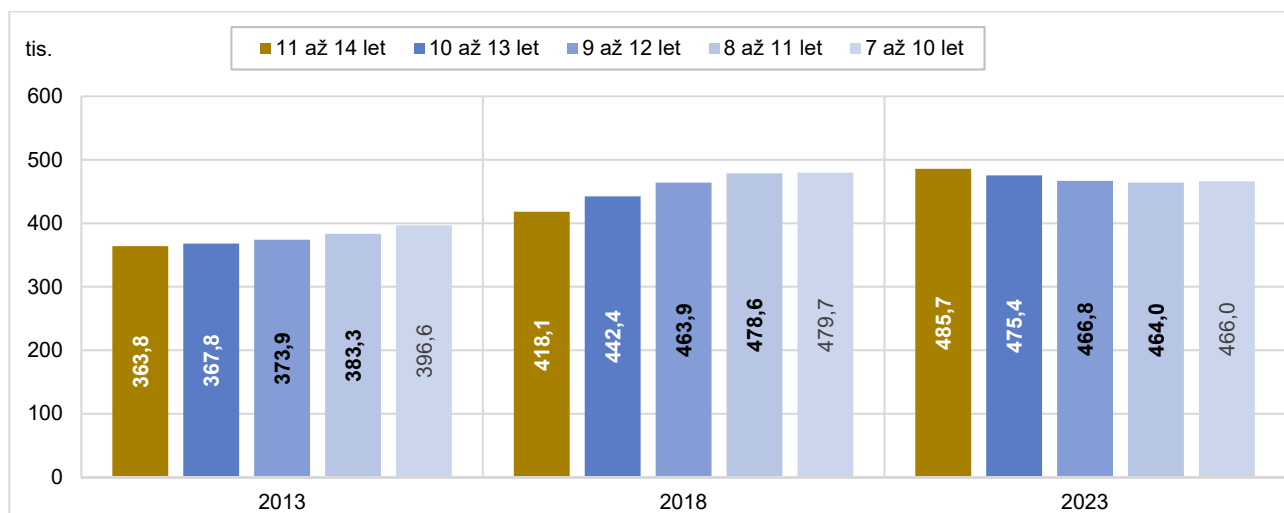
⁹ Více o vývoji počtu živě narozených viz zde: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2023>

¹⁰ Zde je třeba poznamenat, že na počet žáků v základních školách má vliv i míra migrace – do základních škol povinně docházejí též cizinci, kteří jsou oprávněni pobývat na území České republiky trvale nebo přechodně po dobu delší než 90 dnů, a účastníci řízení o udělení mezinárodní ochrany.

Jak je patrné, k 1. červenci 2013 (tedy krátce před zahájením školního roku 2013/14) bylo žáků ve věku 6-10 let méně než v mladších věkových kohortách. Následující školní roky proto počet žáků 1. stupně stoupal. K 1. červenci roku 2018 bylo dětí ve věku 6-10 let naopak více než těch v mladších sledovaných věkových skupinách. Mezi školními roky 2018/19 a 2021/22 tak docházelo k úbytku počtu dětí na 1. stupni. Podle počtu dětí v populaci ve věku 2 až 6 let k 1. červenci 2018 by bylo možné usuzovat, že počet žáků na 1. stupni ve školním roce 2022/23 oproti předchozímu školnímu roku se nezmění, nebo nepatrně poklesne. To se však nestalo díky přílivu dětí ukrajinských uprchlíků na naše školy. Nakonec, podle počtu dětí ve věku 1 až 5 let k 1. 7. 2018 se očekával nepatrný nárůst počtu žáků 1. stupně, ke kterému také došlo (viz výše). Pokud se podíváme na výhled do budoucna, který znázorňují věkové kohorty 5-9 let až 1-5 let k 1. 7. 2023, pak lze očekávat, že do školního roku 2025/26 ještě počet žáků prvního stupně mírně poroste, další tři roky pak bude mírně klesat. Nutno však dodat, že záleží také na počtu udělených odkladů, počtu žáků opakujících ročník, ale také míře migrace, aktuálně zejména na počtu žáků u Ukrajiny v českých školách. Díky němu se počet žáků na našich školách ve školním roce 2022/23 neočekávaně navýšil a i dále se dle politické situace může počet Ukrajinců na našich školách v budoucnu měnit.

Graf 2.16 níže ukazuje tentýž vývoj počtu dětí v populaci, a sice těch ve věku obvyklé docházky do 2. stupně základních škol (tj. kteří před začátkem školního roku dosáhli 11 až 14 let). Jak je patrné, od roku 2013 až do roku 2023 počet dětí v této věkové kohortě rostl, přestože v letech 2013 až 2015 jen velmi pozvolna. Intenzivnější růst lze zaznamenat v letech 2016 až 2021. Podle vývoje populace by však v dalších čtyřech letech mohlo žáků 2. stupně postupně mírně ubývat, a to až do roku 2027, ve kterém by měl počet dětí ve věku obvyklém pro docházku na druhém stupni ZŠ nepatrně vzrůst. Zde je však třeba opět připomenout, že predikce dle populačního vývoje obyvatel ČR nezohledňuje další faktory ovlivňující počet žáků ve školách, např. míru odkladů, počty žáků opakujících ročník a míru migrace (aktuálně zejména z Ukrajiny). U vývoje počtu žáků na 2. stupni základních škol hraje svou roli také podíl žáků, kteří v průběhu povinné školní docházky odejdou do víceletých gymnázií, případně do osmileté konzervatoře. To je zase závislé na kapacitě gymnázií, která dosti pružně nereagují na vývoj počtu žáků (viz dále v této publikaci).

Graf 2.16 Populační vývoj - počet obyvatel ČR uvedeného věku k 1. červenci vybraných roků

Zdroj: ČSÚ

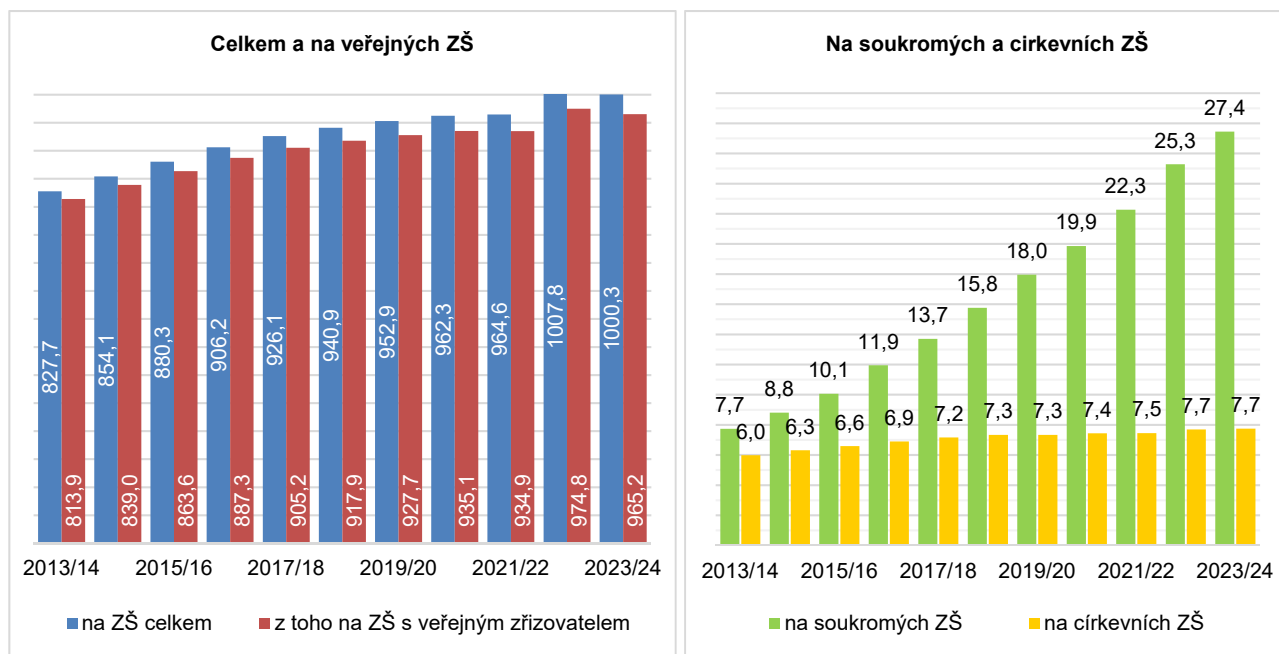
Pokud se jedná o zřizovatele školy, velká většina žáků základních škol navštěvuje **školy veřejného zřizovatele**, přičemž nejčastěji je jím příslušná obec nebo městská část. Ve školním roce 2023/24 se ve školách veřejného zřizovatele vzdělávalo 96,5 % ze všech žáků základních škol. V absolutním vyjádření se jedná o 965 155 žáků.

Oproti tomu do **soukromých** základních škol ve stejném roce chodilo „jen“ 27 448 žáků. Jejich počet se však od školního roku 2013/14 zvýšil o 255 % a za posledních pět let o 74 %. Ve školním roce 2023/24 zaujímali žáci soukromých škol 2,7 % všech žáků základních škol, ve školním roce 2013/14 to přitom bylo jen 0,9 %.

Navíc si lze všimnout, že počet žáků soukromých škol se zvýšil i v posledním školním roce, a sice o 8,6 %, zatímco žáků veřejných základních škol ubylo o 1,0 %.

Na **církevních** základních školách se ve školním roce 2023/24 vzdělávalo celkem 7 743 žáků, z toho 4 358 na prvním stupni. Ve školním roce 2013/14 navštěvovalo církevní základní školy 5 983 žáků. Ve školním roce 2023/24 tak církevní základní školy navštěvovalo o 18,4 % žáků více než před deseti lety a o 0,6 % méně než před rokem (7 692). Viz graf 2.17.

Graf 2.17 Počet žáků na základních školách podle jejich zřizovatele (v tis.)

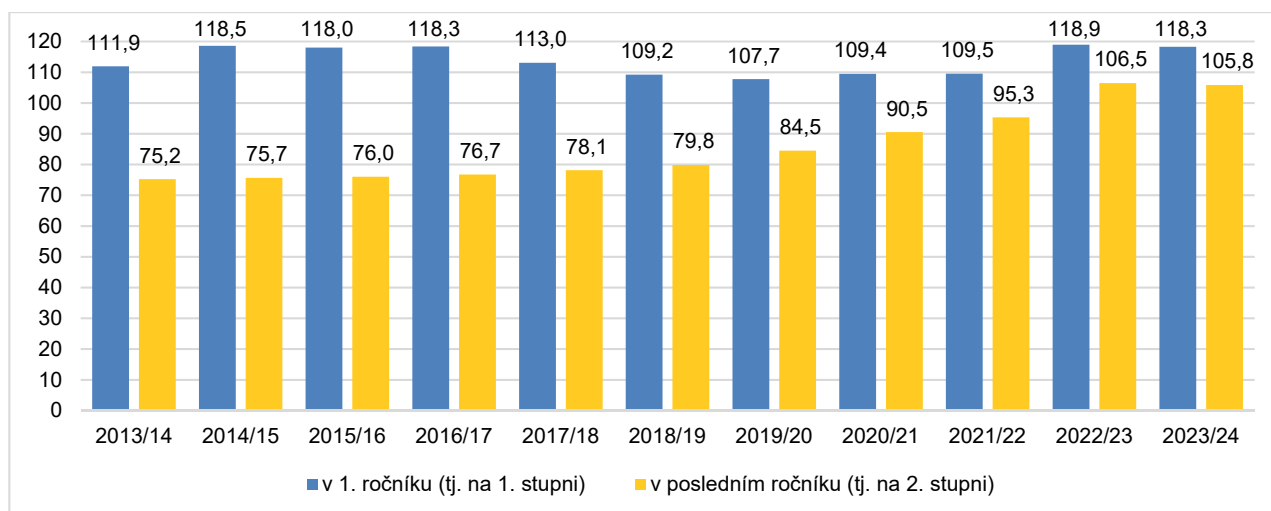

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Počet žáků v prvním a posledním ročníku základních škol

Do prvního ročníku základních škol nastupují všichni žáci školou povinní. Oproti tomu v průběhu druhého stupně základní školy někteří žáci odcházejí na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře (podrobněji kapitola 2.10). Posledním ročníkem základních škol pak bývá zpravidla ročník devátý. V některých případech speciálního vzdělávání však může být délka vzdělávání o rok prodloužena a posledním ročníkem je pak ročník desátý.

Jak již bylo zmíněno, vývoj na prvním stupni základních škol je zásadně ovlivněn předchozím demografickým vývojem. Mezi roky 2010 až 2013 se počet narozených dětí u nás každoročně snižoval. Následkem toho docházelo ve školních rocích 2016/17 až 2019/20 ke snižování počtu žáků prvního ročníku. Naopak počet žáků v posledním ročníku v tomto období rostl. Počet žáků v posledním ročníku rostl i mezi školními roky 2019/20 až 2022/23, kdy začal růst též počet žáků v prvním ročníku (zejména v reakci na imigraci z Ukrajiny). Ve školním roce 2023/24 se pak počet žáků v prvním a posledním ročníku nepatrně snížil. Přitom ve všech sledovaných školních rocích převyšuje počet žáků v prvním ročníku počet žáků v posledním ročníku základních škol, kdy již někteří školou povinní vrstevníci chodí do středních škol. V posledních dvou školních rocích však byly tyto dvě hodnoty sobě nejbližší. Viz graf 2.18.

Graf 2.18 Počet žáků na základních školách v prvním a posledním ročníku (v tis.)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

2.6 Základní školy v regionálním srovnání – základní ukazatele

Z **regionálního pohledu** se nejvíce základních škol a tříd nachází v kraji největším, tj. ve Středočeském kraji. Ve školním roce 2023/24 zde bylo 583 (13,6 %) základních škol se 7 173 třídami, které navštěvovalo 147 050 žáků. Naopak jen 109 (2,5 %) základních škol najdeme v nejméně lidnatém Karlovarském kraji, kde bylo celkem 1 362 tříd a v nich se vzdělávalo 25 479 žáků.

V **krajském srovnání** byl ve školním roce 2023/24 nejvyšší **průměrný počet žáků na školu** v Praze, a sice 414,1 žáka. Naopak nejméně žáků na školu připadá v kraji Vysočina, a sice 171,7. Pokud jde o průměrný počet žáků ve třídě, i ten byl ve školním roce 2023/24 nejvyšší v Praze (21,7). V tomto ukazateli však rozdíly mezi jednotlivými kraji nebyly nijak výrazné. Nejnižší hodnoty bylo dosaženo ve Zlínském a Olomouckém kraji, a sice 18,2 žáka na jednu třídu.

Tab. 2.4 Základní školy - počet škol, tříd, žáků a učitelů dle sídla školy (2023/24)

Území, kraj	Školy		Třídy		Žáci		Učitelé ¹⁾		počet žáků na 1:	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	třídu	učitele
Česká republika	4 276	100	51 541	100	1 000 346	100	74 982,40	100	19,4	13,3
Praha	292	6,8	5 569	10,8	120 929	12,1	8 463,30	11,3	21,7	14,3
Středočeský	583	13,6	7 173	13,9	147 050	14,7	10 278,80	13,7	20,5	14,3
Jihočeský	271	6,3	3 189	6,2	60 138	6,0	4 509,90	6,0	18,9	13,3
Plzeňský	227	5,3	2 724	5,3	54 864	5,5	3 916,50	5,2	20,1	14,0
Karlovarský	109	2,5	1 362	2,6	25 479	2,5	2 012,00	2,7	18,7	12,7
Ústecký	285	6,7	3 965	7,7	75 611	7,6	5 743,80	7,7	19,1	13,2
Liberecký	202	4,7	2 247	4,4	43 140	4,3	3 292,80	4,4	19,2	13,1
Královéhradecký	274	6,4	2 744	5,3	50 808	5,1	3 995,50	5,3	18,5	12,7
Pardubický	253	5,9	2 570	5,0	49 197	4,9	3 710,30	4,9	19,1	13,3
Vysočina	273	6,4	2 498	4,8	46 874	4,7	3 574,70	4,8	18,8	13,1
Jihomoravský	492	11,5	5 860	11,4	112 908	11,3	8 631,50	11,5	19,3	13,1
Olomoucký	303	7,1	3 122	6,1	56 702	5,7	4 495,80	6,0	18,2	12,6
Zlínský	264	6,2	2 849	5,5	51 891	5,2	4 069,00	5,4	18,2	12,8
Moravskoslezský	448	10,5	5 669	11,0	104 755	10,5	8 288,50	11,1	18,5	12,6

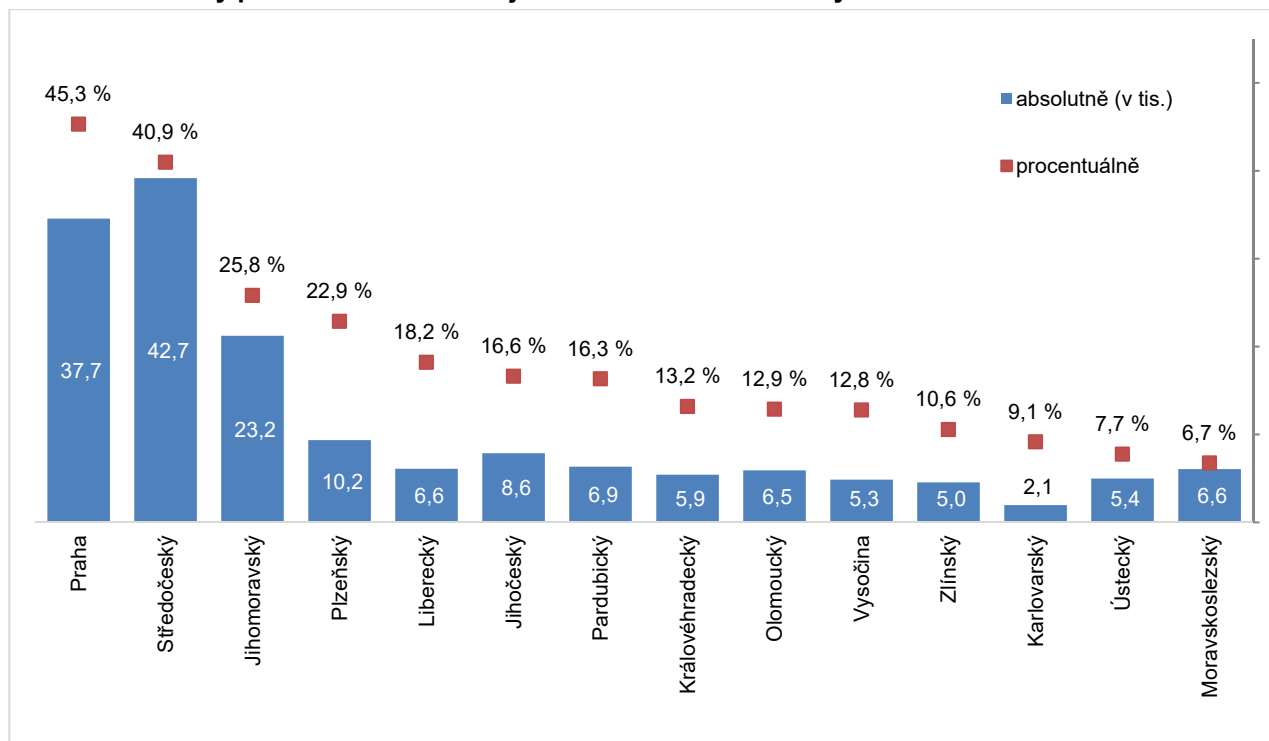
1) přepočtení na plně zaměstnané

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

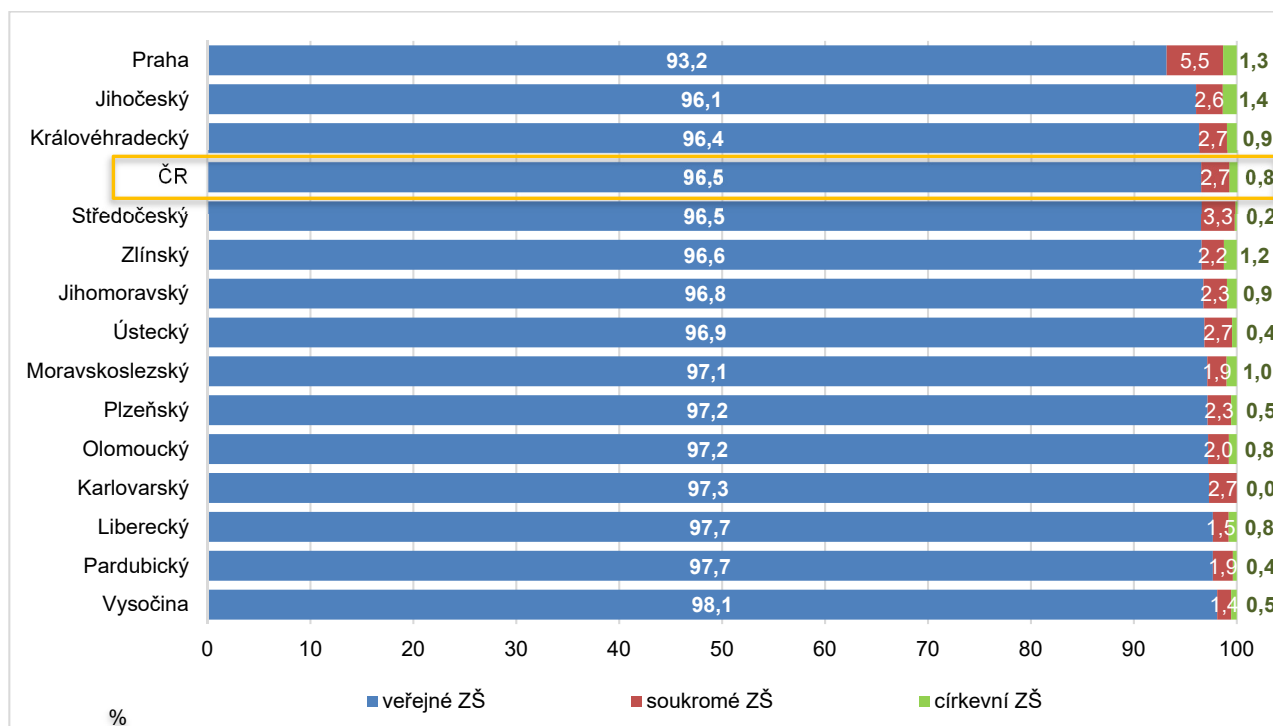
Vývoj počtu žáků na základních školách představený výše nebyl ve všech krajích stejný a i do budoucna lze předpokládat výrazné regionální rozdíly. Za posledních deset let procentuálně nejvíce vzrostl počet žáků v základních školách v Praze, tj. o 45,3 % (z 83 241 na 120 929 žáků), a dále v kraji Středočeském, tj. o 40,9 % (ze 104 329 na 147 050 žáků). Ostatní kraje zaznamenaly méně než 25% nárůst, nejmenší byl v kraji Moravskoslezském, o 6,7 %, a Ústeckém, o 7,7 %.

Graf 2.19 Nárůsty počtu žáků v ZŠ v krajích ČR mezi školními roky 2013/14 a 2023/24

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Pokud se jedná o dělení dle druhu **zřizovatele** školy, soukromé školy navštěvoval ve školním roce 2023/24 nejvyšší podíl žáků vzdělávajících se v Praze (5,5 % ze všech žáků základních škol v tomto kraji) a dále v kraji Středočeském (3,3 %). Naopak na Vysočině docházely do soukromých základních škol jen 1,4 % všech žáků základních škol. Nejvyšší podíl žáků vzdělávajících se v církevních základních školách zaznamenaly kraje Jihočeský (1,4 %), Praha (1,3 %) a Zlínský (shodně 1,2 %), naopak v kraji Karlovarském nebyla ani jedna církevní základní škola a církevní školy v kraji Středočeském navštěvovaly jen 0,2 % z tamních žáků základních škol.

Graf 2.20 Podíly žáků v základních školách veřejných, soukromých a církevních dle sídla školy (2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

2.7 Žáci nově přijatí do 1. ročníků základních škol

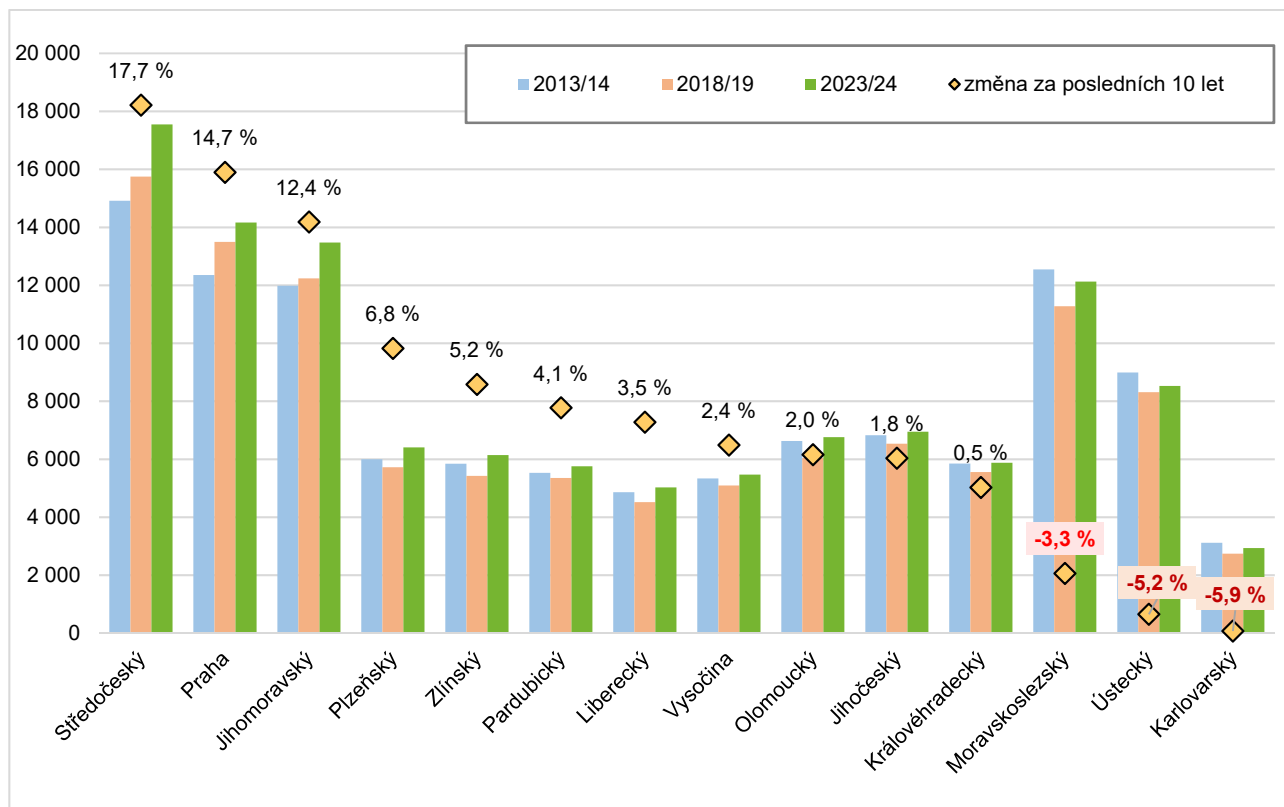
Ve školním roce 2023/24 bylo do prvních tříd základních škol přijato celkem 117 168 žáků, tedy o 0,4 %, neboli o 439 žáků méně než ve školním roce 2022/23. Pokles o 0,4 % byl zaznamenán též mezi školními roky 2020/21 a 2021/22, nicméně mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 počet nově přijatých žáků stoupl o 8,8 % z důvodu přijímání dětí ukrajinských uprchlíků. Srovnáme-li tento pokles s poklesem celkového počtu žáků mezi posledními dvěma sledovanými školními roky, pak byl o něco nižší (o 0,4 % oproti 0,7 %). Výrazněji se počet nově přijatých žáků snižoval mezi školními roky 2016/17 a 2017/18 (o 4,6 %), 2017/18 a 2018/19 (o 3,4 %) a mezi školními roky 2018/19 a 2019/20 (o 1,3 %), naopak výraznější nárůst zaznamenal mezi školními roky 2013/14 a 2014/15 (o 6 %) a 2021/22 a 2022/23 (o 8,8 %). Ve výsledku byl pak počet nově přijatých žáků v uplynulém školním roce o 5,8 % vyšší než ve školním roce 2013/14 a o 8,4 % vyšší v porovnání se školním rokem 2018/19.

Z hlediska **regionálního srovnání** bylo ve školním roce 2023/24 nejvíce nově přijatých žáků do prvního ročníku v kraji Středočeském (17 550), v Praze (14 164), v kraji Jihomoravském (13 472) a Moravskoslezském (12 129). Logicky se jedná o nejlidnatější kraje. Oproti minulému školnímu roku se počet nově přijatých žáků do 1. ročníku v relativním vyjádření nejvýrazněji zvýšil v Karlovarském kraji (o 3,3 %) a v kraji Zlínském (o 2,0 %) a naopak nevýrazněji snížil v Praze (o 2,8 %) a v kraji Ústeckém (o 2,5 %). V minulém školním roce, tj. 2022/23, přitom naopak Praha vlivem imigrační vlny z Ukrajiny zaznamenala nejvýraznější zvýšení počtu nově přijatých žáků (viz tabulku 2.2.17 v tabulkové příloze). Pokud budeme sledovat nárůst počtu nově přijatých do prvního ročníku za období deseti let, pak k největšímu relativnímu nárůstu došlo v kraji Středočeském (o 17,7 %), v Praze (o 14,7 %) a v kraji Jihomoravském (o 12,4 %). Naopak ke snížení počtu nově přijatých žáků došlo v kraji Karlovarském (o 5,9 %), Ústeckém (o 5,2 %) a Moravskoslezském (o 3,3 %). V ostatních krajích se počet nově přijatých žáků za deset let zvýšil o 0,5 % až 6,8 %.

Vývoj počtu žáků přijatých do 1. ročníku mezi školními roky 2013/14, 2018/19 a 2023/24 znázorňuje graf 2.21.

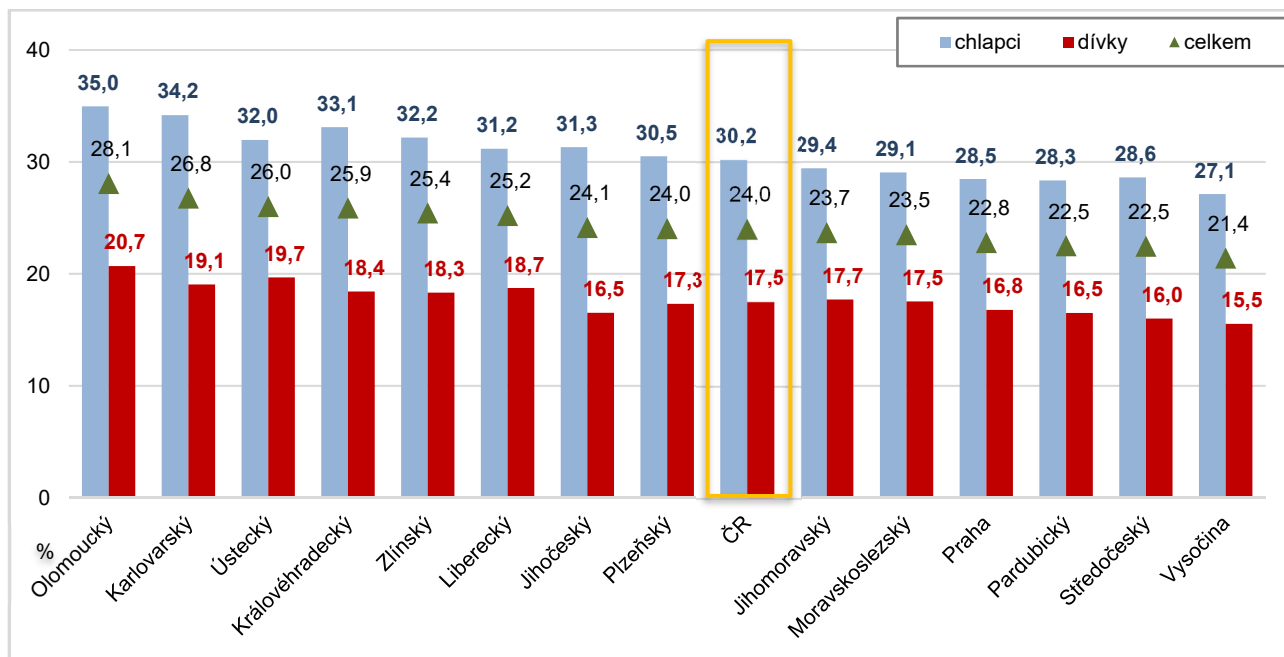
Graf 2.21 Počet nově přijatých žáků do 1. ročníku základních škol v jednotlivých krajích
(kraje jsou seřazeny dle procentuálního nárůstu za posledních 10 let)

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Největší podíl žáků, kteří byli nově přijati do 1. ročníku, tvoří žáci **ve věku 6 let**. Ve školním roce 2023/24 jich do prvních tříd nastoupilo 88 288. Ve školním roce 2014/2015 představovali šestiletí žáci přesně čtyři pětiny nově přijatých žáků, poté jejich podíl mírně klesal až na 74,5 % ve školním roce 2022/23, ve školním roce 2023/24 o jeden procentní bod vzrostl na 75,4 %. Žáků **sedmiletých a starších** (jedná se o žáky, kteří nastoupili po odkladu povinné školní docházky) nastoupilo ve školním roce 2023/24 nově do první třídy 28 147. Jejich podíl ze všech nově přijatých žáků se v posledních deseti letech pohyboval mezi necelou pětinou (19,3 %) ve školním roce 2014/15 a čtvrtinou (24,9 %) ve školním roce 2022/23, ve školním roce 2023/24 činil 24 %. Podíl nově přijatých žáků do první třídy mladších než 6 let se v posledních deseti letech pohyboval mezi 0,5 % a 0,7 %, v posledních dvou školních rocích činil 0,6 %.

Jak dále dokládá graf 2.22, značné rozdíly jsou mezi dívkami a chlapci. Podíl sedmiletých či starších dívek ze všech dívek, které ve školním roce 2023/24 nastoupily do první třídy, činil cca pětinu (17,5 %). Podíl takových chlapců byl ve srovnání s tím bezmála třetinový (30,2 %). Ve srovnání jednotlivých krajů byl podíl sedmiletých a starších dětí nově přijatých do první třídy nejvyšší v kraji Olomouckém (28,1 %) a nejnižší naopak na Vysočině (21,4 %). Nejvyšší podíl nově přijatých chlapců i dívek s odloženým nástupem do základní školy zaznamenal kraj Olomoucký (35,0 %, resp. 20,7 %).

Graf 2.22 Podíl dívek a chlapců ve věku 7 let a více z nově přijatých do 1. ročníku ZŠ celkem a dle kraje ČR (2023/24)

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

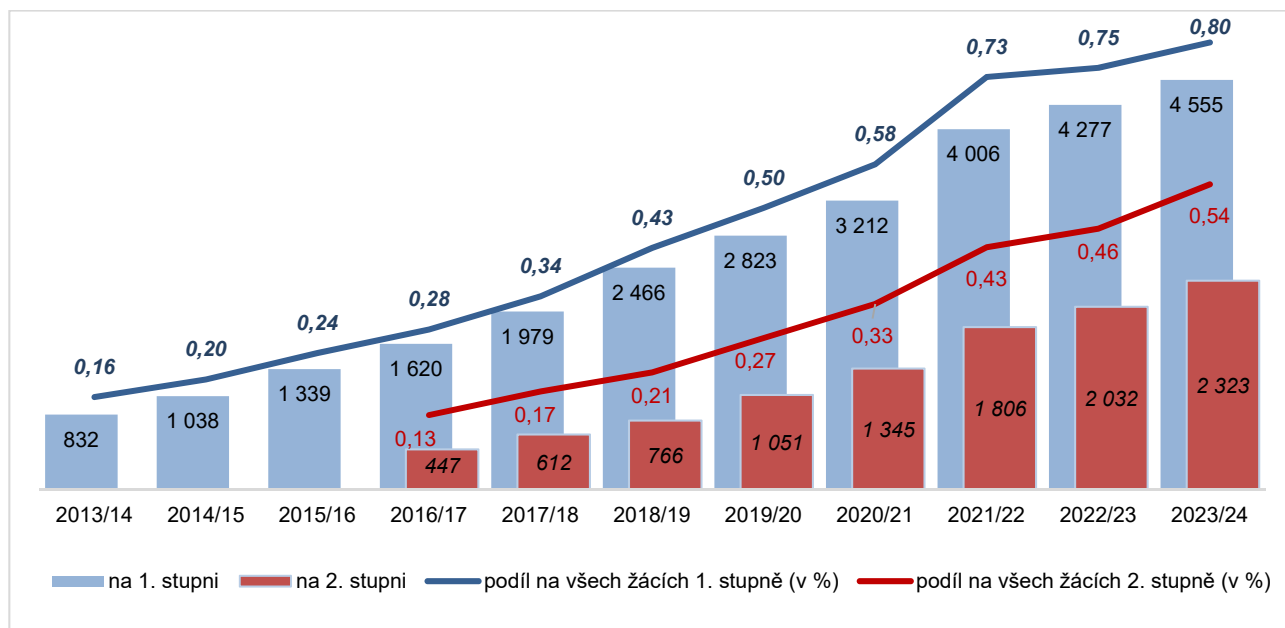
2.8 Žáci s individuálním vzděláváním a vzdělávající se v zahraničí

Individuálně vzdělávaný žák je podle § 41 Školského zákona žák přijatý do školy k plnění povinné školní docházky, který se však vzdělává mimo instituci školy. Za každé pololetí vykonává ve škole, do níž byl přijat k plnění povinné školní docházky, zkoušky z příslušného učiva. Až do roku 2015/16 šlo individuální vzdělávání povolit pouze žákovi prvního stupně základní školy.

I když jde o formu, která se v Česku využívá stále spíše okrajově, počet žáků, kterým bylo povoleno individuální vzdělávání, rychle přibývá. Ve školním roce 2023/24 se účastnilo individuálního vzdělávání celkem 6 878 žáků základních škol¹¹. Z toho 66,2 % bylo účastno vzdělávání na úrovni 1. stupně základních škol, 33,8 % pak vzdělávání druhostupňového. Ve školním roce 2016/17 tuto možnost na 1. stupni využívalo 'pouze' 1 620 žáků a na druhém stupni jen 447 žáků. Individuální vzdělávání na druhém stupni však bylo legislativně umožněno od roku 2016/17 poprvé. Do školního roku 2023/24 se počet druhostupňových žáků vzdělávaných individuálně zvýšil na 2 323.

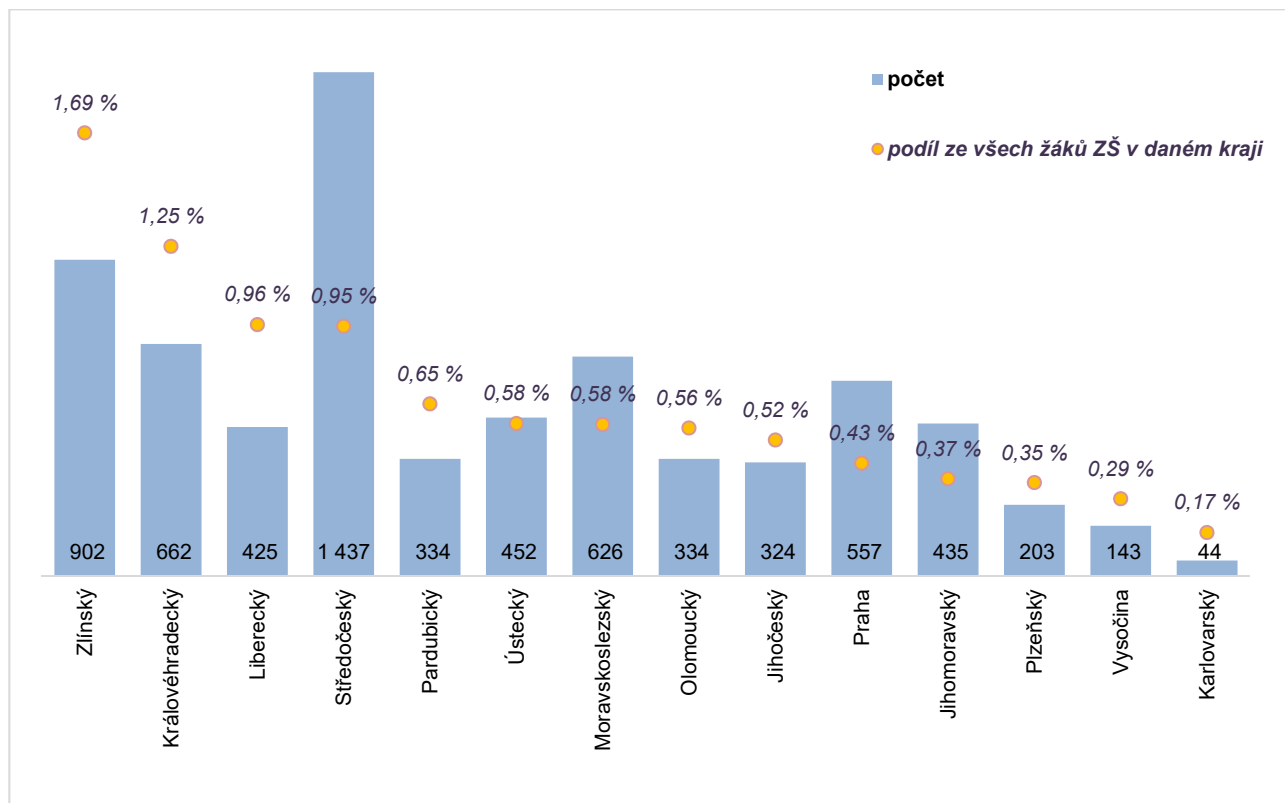
Podíl individuálně vzdělávaných žáků základních škol za posledních sedm let tak vzrostl na prvním stupni z 0,28 % na 0,80 % a na druhém stupni z 0,13 % ve školním roce 2016/17 na 0,54 % ve školním roce 2023/24. Celkově bylo ve školním roce 2023/24 individuálně vzdělávaných 0,66 % žáků základních škol. Z grafu 2.22 je přitom patrné, že nárůst počtu těchto žáků mezi školními roky 2020/21 a 2021/22 byl nejvýraznější, což mohlo mít souvislost s větší aktuálností a zkušeností se vzděláváním na dálku v době pandemie onemocnění covid-19.

¹¹ Kromě nich se individuálního vzdělávání ve školním roce 2023/24 účastnili čtyři žáci plnící si povinnou školní docházku na středních školách, dva v Praze a dva ve Středočeském kraji (celková čísla viz tabulky 2.1.1. a 2.1.2 v příloze).

Graf 2.23 Žáci 1. a 2. stupně základních škol v individuálním vzdělávání

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Pokud se jedná o rozdíly mezi kraji, pak nejvyšší podíl žáků vzdělávajících se individuálně byl ve školním roce 2023/24 zaznamenán v kraji Zlínském (1,69 %) a Královéhradeckém (1,27 %), s odstupem pak následuje kraj Liberecký (0,96 %) a Středočeský (0,95 %). Naopak nejméně byl tento způsob vzdělávání využíván v kraji Karlovarském (0,17 % žáků) a na Vysočině (0,29 % žáků). V ostatních krajích se podíl takových žáků pohyboval mezi 0,35 % a 0,65 %.

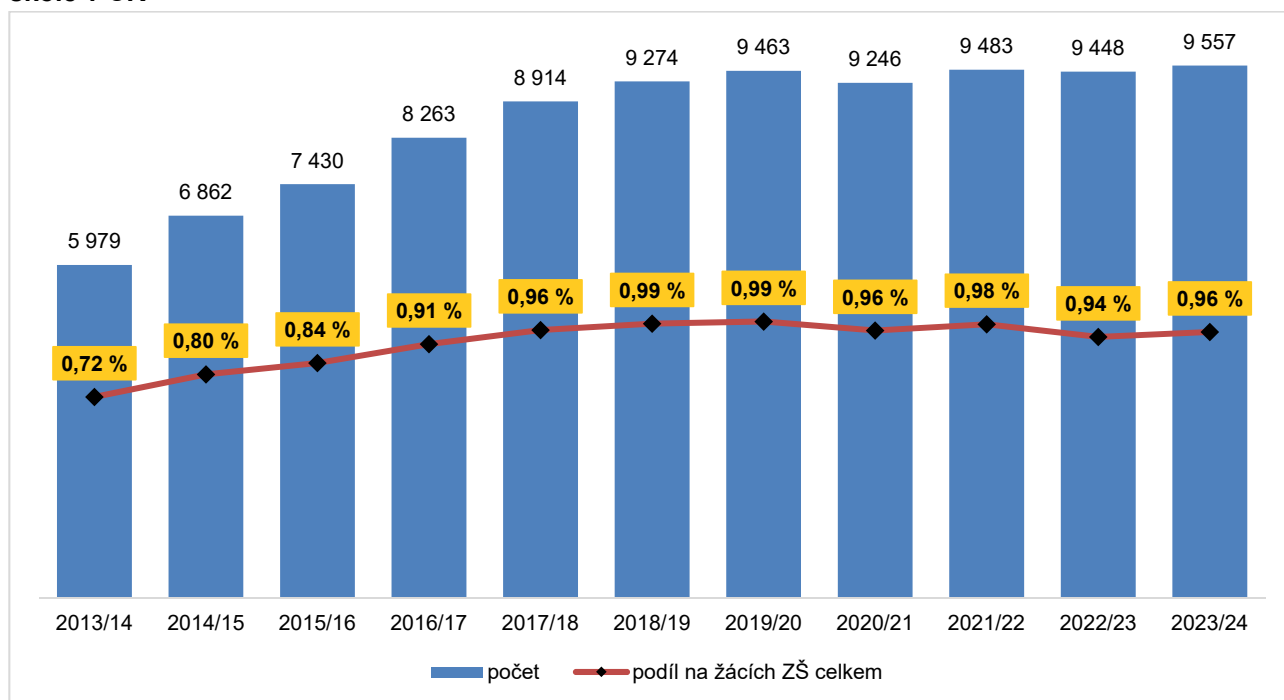
Graf 2.24 Žáci základních škol v individuálním vzdělávání v krajském členění (2023/24)

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Žáci s povinností školní docházky se mohou vzdělávat i **v zahraničí či na zahraniční škole v České republice**, a sice podle § 38 Školského zákona. Plněním povinné školní docházky v zahraničí se rozumí, že se žák vzdělává ve škole zřízené při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky, v evropské škole působící na základě Úmluvy o statutu Evropských škol, nebo formou individuální výuky v zahraničí. Od školního roku 2017/18 přitom není povinností, aby dítě bylo v evidenci kmenové školy v ČR. Vedle zápisu do kmenové školy mohou rodiče také dokládat plnění povinné školní docházky přímo ministerstvu. Vzhledem k tomu, že tato analýza vychází ze statistik sbíraných pomocí výkazů od škol, nejsou žáci vzdělávající se v zahraničí bez přihlášení ke kmenové škole do indikátorů započtení.

Ve školním roce 2023/24 základní školy vykázaly, že se v zahraničí či v zahraniční škole v České republice vzdělávalo 9 557 školou povinných žáků¹². V rámci posledního desetiletí se počet žáků vzdělávajících se v zahraničí či na zahraniční škole v prvních pěti letech zvyšoval a mezi roky 2013/14 a 2018/19 stoupl o 55,2 %. V posledních pěti letech se pak pohyboval těsně pod hranicí jednoho procenta, přičemž nejnižší hodnoty dosáhl ve školním roce 2022/23, patrně vlivem přílivu ukrajinských dětí na naše školy (zvýšení celkového počtu dětí). Nutno také poznamenat, že zastavení růstu počtu žáků vzdělávajících se v zahraničí či v zahraniční škole od školního roku 2018/19 může mít (alespoň z části) na svědomí skutečnost, že od školního roku 2017/18 již není povinné přihlásit žáka vzdělávajícího se v zahraniční škole ke kmenové škole v České republice. Tito žáci pak nejsou do statistik zahrnuti (viz výše).

Graf 2.25 Žáci základních škol plnící si povinnou školní docházku v zahraničí nebo na zahraniční škole v ČR

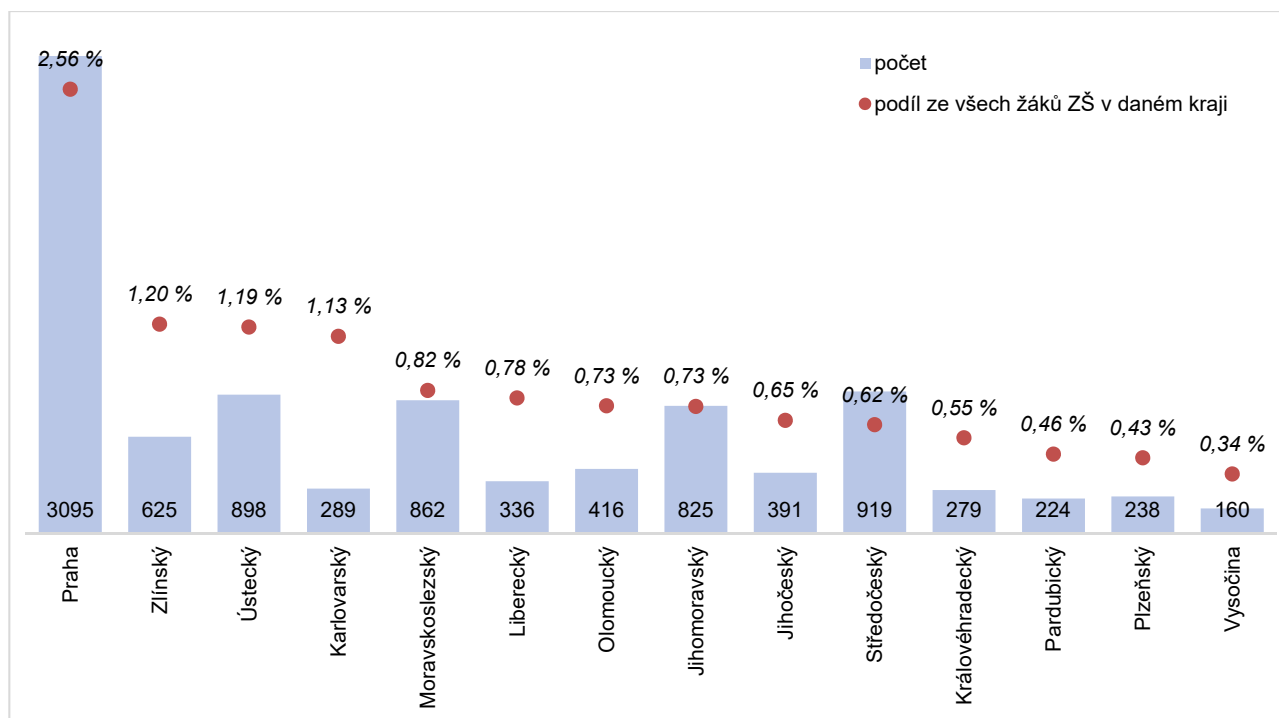
Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Rozdělíme-li žáky dle sídla kmenové školy, pak ve školním roce 2023/24 využívali možnost vzdělávání v zahraničí či na zahraniční škole nejčastěji již tradičně žáci zapsaní do pražských základních škol - tvořili zde 2,6 % z celkového počtu žáků. Nadprůměrný a současně vyšší než 1% byl tento podíl též v kraji Zlínském

¹² Kromě nich se vzdělávání v zahraničí či v zahraniční škole v ČR účastnilo 80 žáků plnících si povinnou školní docházku na středních školách, z toho 37 v Praze, dalších deset ve Středočeském kraji a po sedmi v krajích Ústeckém a Jihomoravském. Tyto čtyři kraje tak zaznamenaly 76,3 % všech žáků zapsaných v našich středních školách, ale vzdělávajících se v zahraničí či na zahraniční škole. Pro celkový počet všech žáků školou povinných vzdělávajících se v zahraničí či na zahraniční škole (tj. ať již zapsaných v základní či střední škole) a jejich vývoj v čase viz tabulky 2.1.1. a 2.1.2 v příloze.

(1,20 %), Ústeckém (1,19 %) a Karlovarském (1,13 %). Naopak jendoznačně nejmenší podíl žáků využívajících této možnosti najdeme na Vysočině (0,34 %) – viz graf 2.26.

Graf 2.26 Žáci základních škol plnící povinnou školní docházku v zahraničí nebo na zahraniční škole v ČR dle sídla kmenové školy (2023/24)

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

2.9 Žáci opakující ročník

Ve školním roce 2023/24 muselo celkem 5 754 žáků základních škol (tj. 0,58 %) opakovat ročník. To je o 12,3 % méně než v předchozím školním roce.

V rámci posledního desetiletí byl nižší počet opakujících zaznamenán jen ve školním roce 2020/21 (3 205, neboli 0,33 %), tedy na počátku pandemie covid-19. Tehdy se však z důvodu distanční výuky, a tudíž omezeného vlivu školy a nerovným domácím podmínkám ustupovalo od striktní klasifikace, která by mohla vést k opakování ročníku (viz pokyny vydané MŠMT). Pokud však žáci během tohoto školního roku nestihli své opoždění dohnat, do dalšího ročníku již nepostoupili. Ve školním roce 2021/22 proto opakovali ročník nejen ti, kteří si dostatečně neosvojili učivo probírané v daném školním roce, ale i ti, kteří v míře osvojeného učiva a kompetencí zaostávali již v předchozím školním roce. Z tohoto důvodu bylo ve školním roce 2021/22 opakujících naopak nejvíce (8 204, neboli 0,85 %).

Ve školním roce 2022/23 se počet opakujících vrátil zhruba do situace před pandemií. Pokud bychom sledovali podíl opakujících ze všech žáků, byl oproti školnímu roku 2019/20 (tedy době před pandemií) nižší (0,65 % oproti 0,71 %). Tato hodnota však vzhledem k politické situaci není zcela vypovídající. Počet žáků byl totiž k 30. 9. 2022 navýšen počtem žáků uprchlých z Ukrajiny, kteří naše školy dříve nenavštěvovali, a tudíž ani nemohli opakovat ročník. Pokud bychom z počtu žáků základních škol odečetli rozdíl v počtu ukrajinských žáků mezi školními roky 2021/22 a 2022/23, pak by byl podíl opakujících žáků zhruba totožný se stavem v letech před pandemií. V tomto ohledu lze označit za pozitivní, že ve školním roce 2023/24 se podíl opakujících nezvýšil, naopak se snížil. Zdá se tedy, že se ukrajinské děti většinou zvládly do škol začlenit a přes možnou jazykovou a kulturní bariéru postoupit do dalšího ročníku.

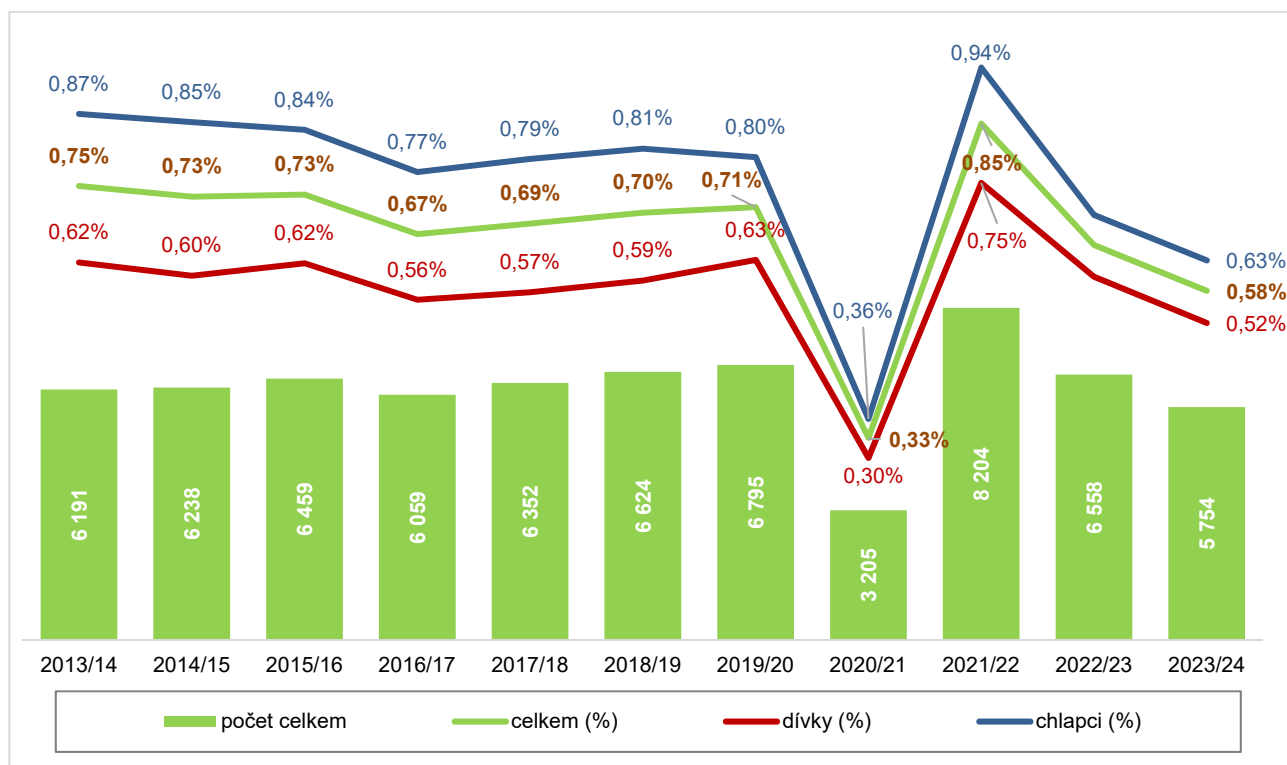
Co se doby před pandemií týče, lze doplnit, že ve školních rocích 2013/14 až 2015/16 byly žáků opakujících ročník ze všech žáků základních škol cca tři čtvrtiny procenta. Ve školním roce 2016/17 činil jejich podíl dvě třetiny procenta (0,67 %), následně postupně mírně rostl až na 0,71 % ve školním roce 2019/20.

Na prvním stupni žáci opakovali ve školním roce 2023/24 nejčastěji hned 1. třídu (dvě pětiny ze všech dětí opakujících ročník na 1. stupni, konkrétně 38,9 %). Na 2. stupni žáci nejčastěji opakovali 6. ročník (třetina ze všech dětí opakujících ročník na 2. stupni, konkrétně 33,6 %).

Dlouhodobě se opakování ročníku týká ve větší míře chlapců než dívek. Ve školním roce 2023/24 tvořili chlapci 55,9 % všech žáků opakujících ročník. Přitom největší rozdíl mezi chlapci a dívkami byly za posledních deset let zjištěny ve školním roce 2014/15, kdy chlapců opakujících ročník bylo o polovinu více než dívek opakujících ročník. Oproti tomu ve školním roce 2022/23 bylo chlapců opakujících ročník již jen cca o necelou čtvrtinu více než dívek (tj. o 23,4 %), druhý nejmenší rozdíl najdeme ve školním roce 2023/24 (o 26,5 %). Více viz graf 2.27.

Graf 2.27 Žáci základních škol opakující ročník celkem a dle pohlaví (vývoj v čase)

(celkový počet a podíly na celkovém počtu žáků, resp. chlapců či dívek na základních školách)

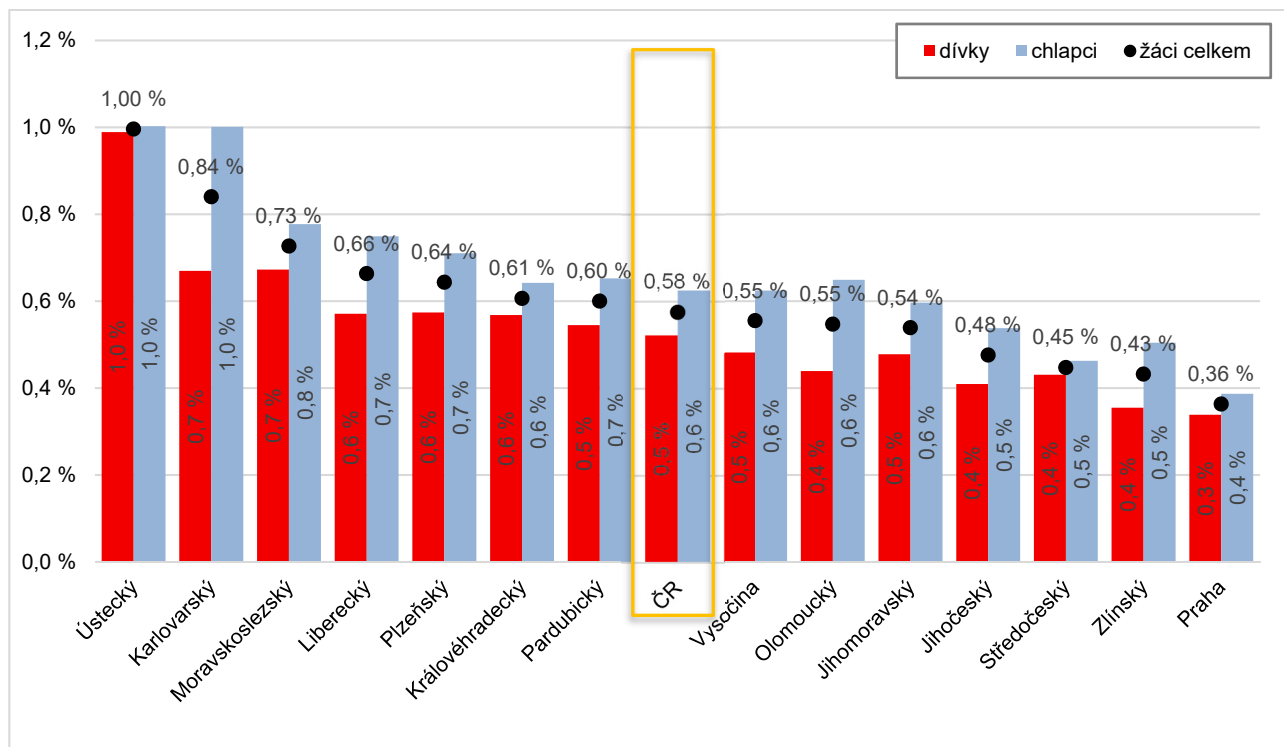
Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

I v tomto ukazateli existují významné **regionální rozdíly**. Nejvyšší podíl žáků opakujících ročník, a to dívek i chlapců, byl ve školním roce 2023/24 zaznamenán v Ústeckém kraji (1,0 % ze všech žáků), nejnižší naopak v Praze (0,4 %)¹³. V Ústeckém kraji byl také nejvyrovnanější podíl opakujících chlapců a dívek (obojí 1,0 %); naopak v Karlovarském kraji byl největší (0,7 % dívek a 1,0 % chlapců). Více viz graf 2.28.

¹³ Nejvyšší hodnoty u Ústeckého a Karlovarského kraje potvrzují, že vzdělávací problémy souvisí se sociálními problémy a ekonomickou situací v území. Dokazují to data ČSÚ o vzdělávání (https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2022_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/Ceske-skolstvi-v-mapach_everze.pdf) a také data PAQ Research o sociálních problémech (<https://www.mapavzdelavani.cz/socialni-problemy>)

Graf 2.28 Žáci základních škol opakující ročník v krajích ČR ve školním roce 2023/24
(podílly na celkovém počtu žáků, resp. chlapců či dívek na základních školách v daném kraji)

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

2.10 Přestupy na víceletá gymnázia nebo osmileté konzervatoře

Po ukončení školního roku 2022/23 přestoupilo na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře celkem 10 408 žáků základních škol. Od školního roku 2023/24 již tak studovali střední školu. Z celkového počtu žáků v 5. a 7. ročníku přešlo na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře 4,5 %. Celkem 129 žáků přešlo z jiného než 5. či 7. ročníku, z čehož polovina se jich vzdělávala buď v Praze (32), nebo v kraji Moravskoslezském (15) či v kraji Středočeském (14). Přitom z 5. ročníku jich na střední školy přešlo více (8 094, neboli 7,3 % z celkového počtu žáků) než těch z ročníku sedmého (2 185, neboli 2,0 %).

Lze říci, že oproti předchozímu školnímu roku (tj. přechody po ukončení školního roku 2021/22) se příliš nezměnilo, na střední školy nastoupilo 7,3 % (po školním roce 2021/22), resp. 7,2 % (po školním roce 2022/23) žáků 5. ročníku, a 2 %, resp. 1,9 % žáků sedmého ročníku (viz graf 2.27). V obou hodnotách došlo tedy jen k nepatrnému poklesu. Ve srovnání se situací před deseti lety, kdy po ukončení pátého ročníku přešlo na střední školy 8,4 % žáků a po ukončení sedmého 2,3 %, byl tento podíl však nižší. Podíl žáků odcházejících **po pátém ročníku** v posledním desetiletí nejprve téměř soustavně klesal z 8,4 % až na 6,9 % žáků, kteří odešli po ukončení školního roku 2020/21, tedy v době pandemie onemocnění covid-19. Poté se tento podíl vyhoupl na zmíněných více než 7 % žáků pátého ročníku, kteří přešli po ukončení školních roků 2021/22 a 2022/23. Pokud se jedná o přechody **po sedmém ročníku**, podíl žáků nastupujících na střední školy činil od školního roku 2019/20 celkem 2,0 % tři roky v řadě a poté ve školním roce 2022/23 klesl na 1,9 %, což je nejnižší podíl za uplynulých deset let. Naopak nejvyšší byl ve školních rocích 2014/15 a 2016/17 (2,5 %).

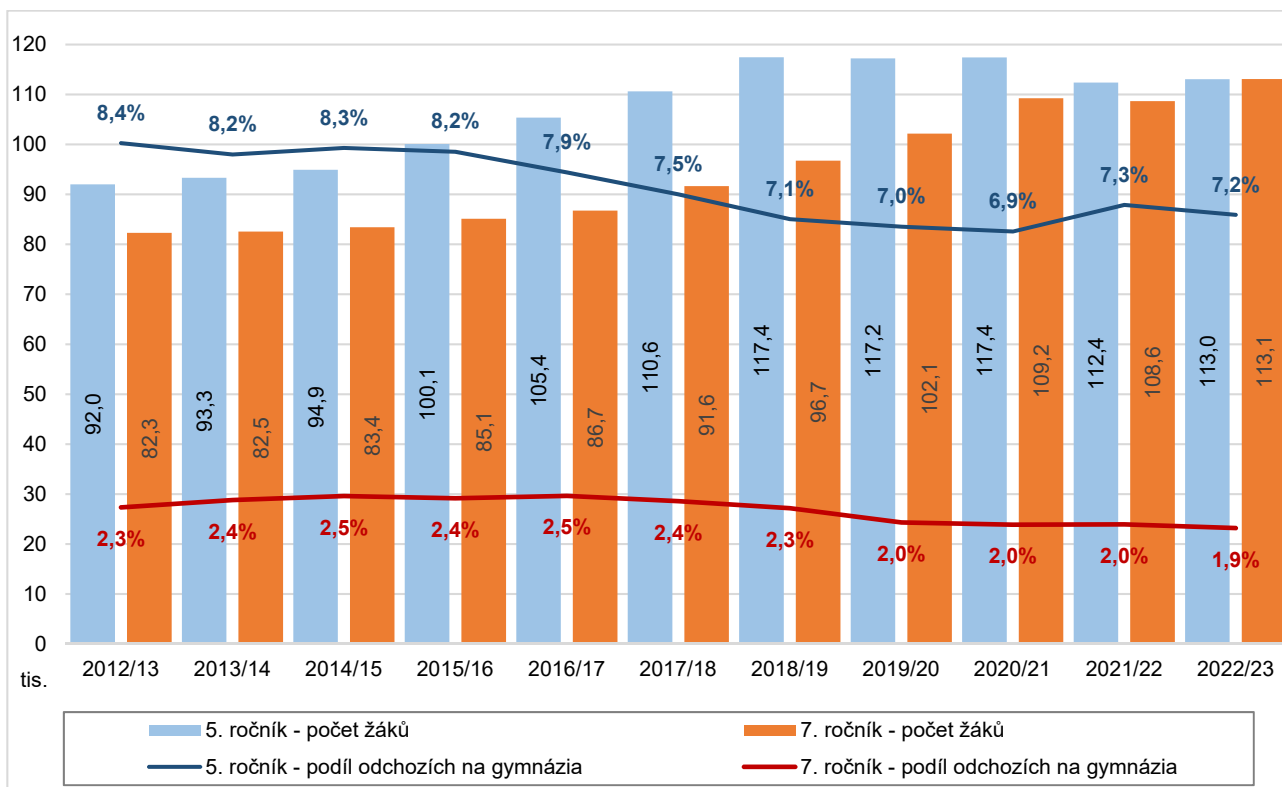
Na střední školy před zakončením povinné školní docházky přestupuje o něco více dívek než chlapců. Ze žáků, kteří na střední školy přešli po ukončení školního roku 2022/23, tvořily dívky 53 %, přičemž podíl dívek se v posledních deseti letech pohyboval mezi 53 % a 56 %.

Počet žáků, kteří přešli z 5. ročníku na osmileté gymnázium, mezi ukončenými školními roky 2018/19 a 2020/21 poklesl z 8 322 žáků na 8 077 žáků, po ukončení školního roku 2021/22 se mírně zvýšil na 8 230

žáků a po ukončení školního roku 2022/23 opět mírně klesl na 8 094. Počet žáků, kteří přešli na víceletá gymnázia po 7. ročníku, se až do ukončeného školního roku 2018/19 zvyšoval, poté začal kolísat.

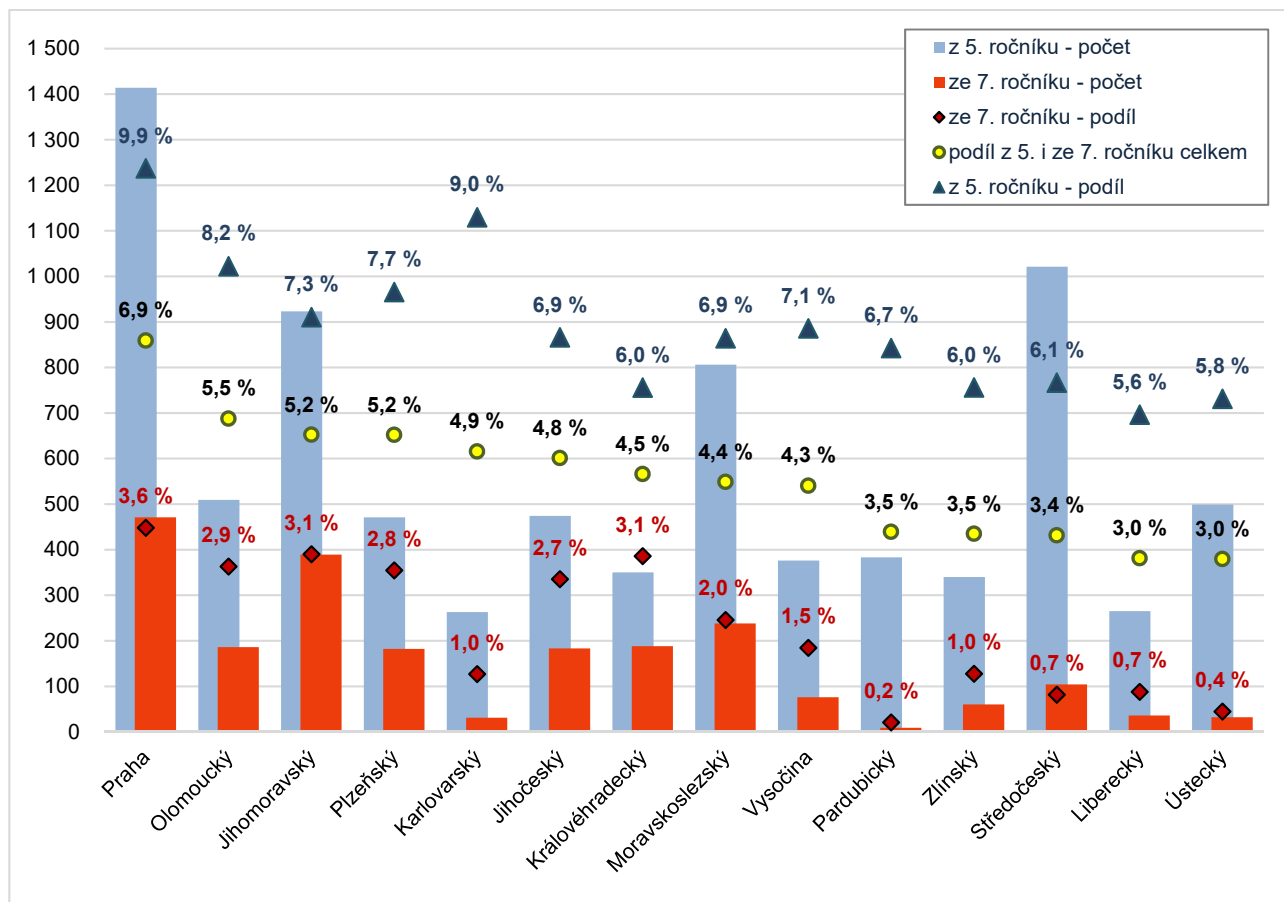
Jak je dále z grafu 2.29 patrné, kapacita víceletých gymnázií se zcela nepřizpůsobila rostoucímu počtu obyvatel daných věkových kategorií (kapacity gymnázií jsou limitované vládní strategií a dlouhodobými záměry krajských úřadů). Proto v době, kdy se počet žáků daného ročníku snižuje, se naopak podíl těch odcházejících na víceletá zpravidla gymnázia zvyšuje a naopak.

Graf 2.29 Počty žáků v 5. a 7. ročníku základní školy a podíl těch, kteří po ukončení daného školního roku přestoupili na víceletá gymnázia nebo osmileté konzervatoře

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Obrátme pozornost na rozdíly mezi jednotlivými kraji České republiky. Graf 2.30 ukazuje, že ze všech krajů nejvyšší podíl žáků, kteří přestoupili na střední školy v průběhu povinné školní docházky, byl zaznamenán v Praze, a to jak v 5., tak i v 7. ročníku. Z těchto dvou ročníků celkem přešlo na střední školy v Praze 6,9 % dětí, z pátého 9,9 % a ze sedmého 3,6 %. Naopak kraje Liberecký a Ústecký zaznamenaly nejmenší podíl žáků, kteří se v průběhu povinné školní docházky odešli vzdělávat na střední školy (celkový podíl za oba ročníky činí 3,0 %).

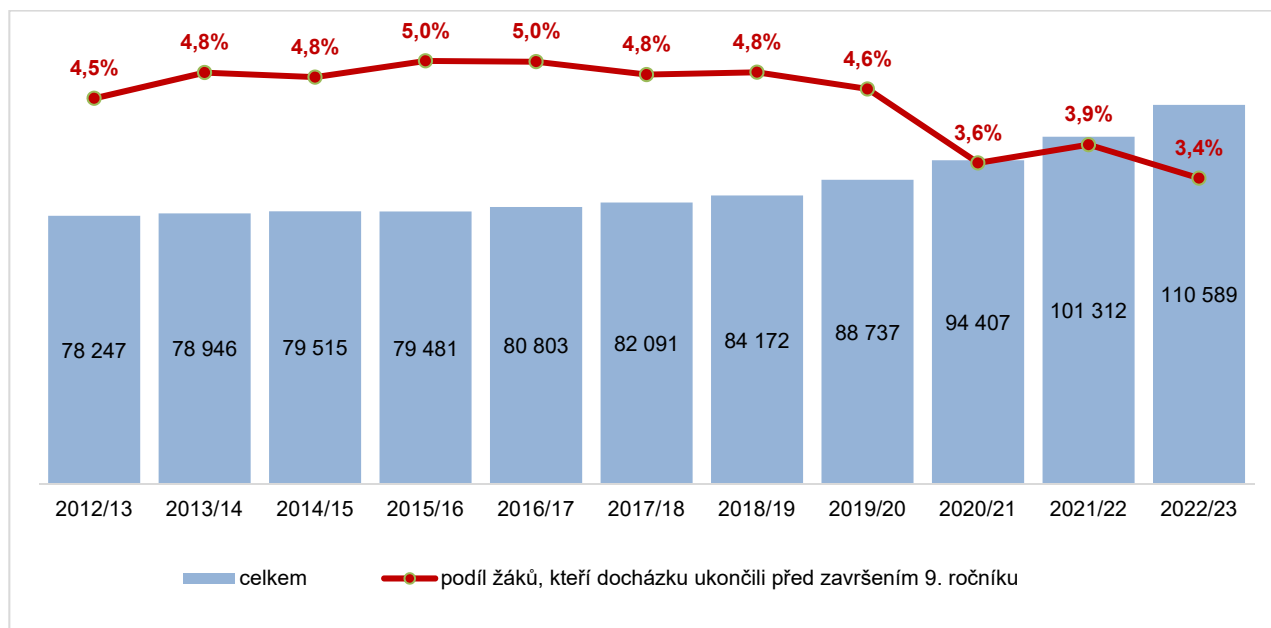
Graf 2.30 Žáci základních škol, kteří po ukončení školního roku 2022/23 přestoupili na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře dle kraje sídla školy

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

2.11 Žáci, kteří ukončili povinnou školní docházku

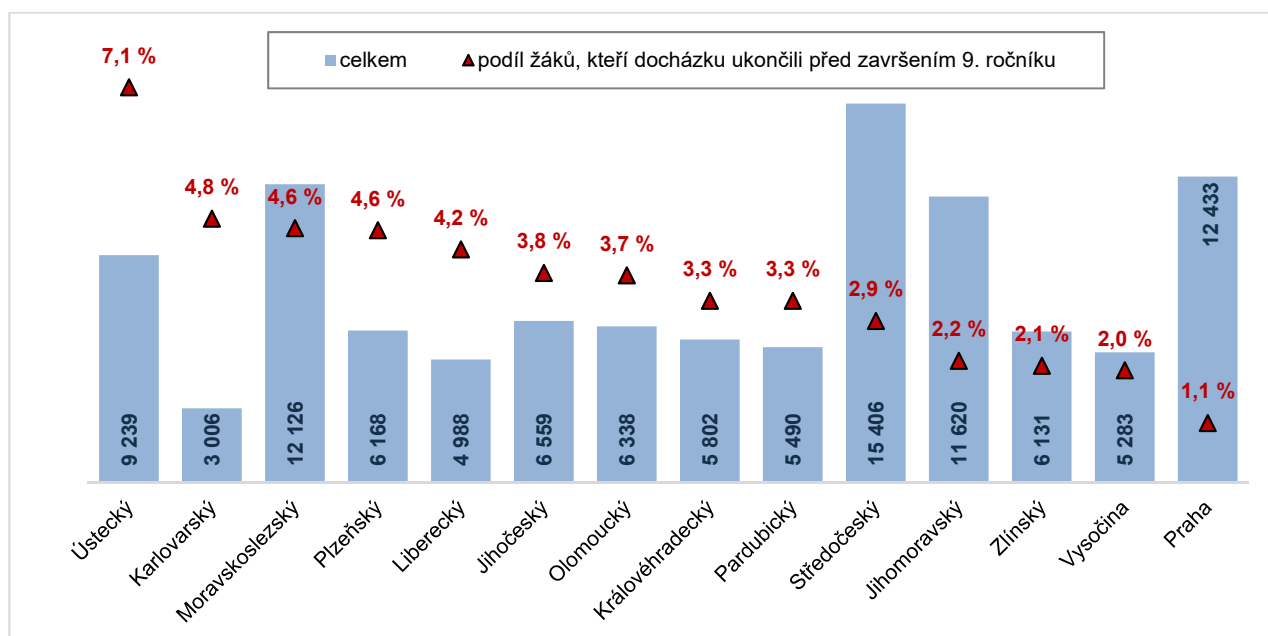
Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není udělen odklad. Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku.

Po školním roce 2022/23 ukončilo povinnou školní docházku na základních školách celkem 110 589 žáků, tj. o 9,2 % více než v předchozím školním roce. Jak bylo uvedeno výše, dalších 10 408 žáků po ukončení školního roku 2022/23 odešlo ještě před završením povinné školní docházky na víceletá gymnázia či osmileté konzervatoře. Ze žáků, kteří ve školním roce 2022/23 ukončili povinnou školní docházku, jich tak 96,4 % učinilo po dochození 9.-10. ročníku, 2,8 % po 8. ročníku, 0,6 % po sedmém ročníku a 193 žáků (0,2 %) plnilo povinnou školní docházku na zahraniční škole, přičemž nebylo možné zjistit úroveň dosavadního vzdělání a nebyli zařazeni do ročníku. Ze žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku po ukončeném školním roce 2022/23 a u kterých je známý ročník, po kterém ji ukončili, jich tedy v souhrnu 3,4 % nevychodilo všech devět ročníků spadajících do základního vzdělávání. Vyšší byl přitom tento podíl u chlapců (3,9 %) než u dívek (2,9 %). Jedná se o velmi negativní jev spojený často s existencí sociálně vyloučených lokalit a zvýšenou úrovní sociálně patologických jevů. Bez ukončeného základního vzdělání je jedinec ve zvýšeném riziku nezaměstnanosti. Lze říci, že do roku 2019/20 se tento podíl pohyboval mezi 4,5 % a 5,0 %, poté klesl pod úroveň 4 %, a sice spolu se zvyšujícím se celkovým počtem žáků ukončujících povinnou školní docházku (viz graf 2.31).

Graf 2.31 Žáci základních škol, kteří ukončili povinnou školní docházku

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Pokud jde o **regionální srovnání**, byl po uplynutí školního roku 2022/23 nejvyšší podíl žáků, kteří předčasně (tj. před dokončením 9. ročníku) ukončili povinné vzdělávání na základních školách, v kraji Ústeckém (7,1 %). S odstupem jej pak následuje kraj Karlovarský (4,8 %), Moravskoslezský (4,6 %) a Plzeňský (4,6 %). Na opačném konci žebříčku stojí hlavní město Praha s 1,1% podílem takovýchto žáků následované Vysočinou (2,0 %), krajem Zlínským (2,1 %) a Jihomoravským (2,2 %). V ostatních krajích se podíl takových žáků pohybuje mezi 2,9 a 4,2 %.

Graf 2.32 Žáci základních škol, kteří ukončili povinnou školní docházku, dle sídla školy (2022/23)

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Pozn.: V podílu žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku před dovršením 9. ročníku, nejsou zohledněni žáci, kteří plnili povinnou školní docházku na zahraniční škole, u nichž nebylo možné zjistit úroveň dosavadního vzdělání, a proto nebyli zařazeni do ročníku.

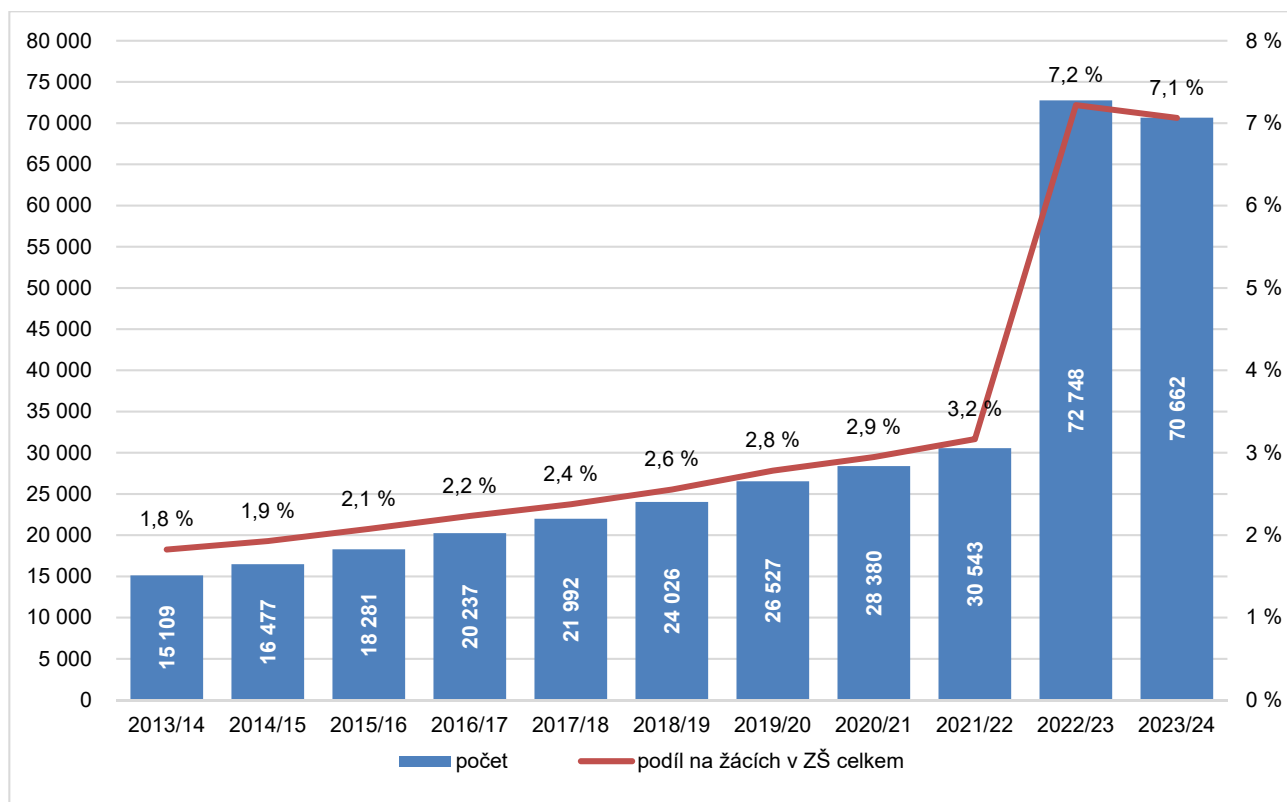

2.12 Žáci s cizím státním občanstvím na základních školách

Povinná školní docházka se vztahuje na občany České republiky a na občany jiného členského státu Evropské unie, kteří na území České republiky pobývají déle než 90 dnů. Dále se povinná školní docházka vztahuje na jiné cizince, kteří jsou oprávněni pobývat na území České republiky trvale nebo přechodně po dobu delší než 90 dnů, a na účastníky řízení o udělení mezinárodní ochrany. Děti cizinců mají přístup k základnímu vzdělání za stejných podmínek jako občané ČR. Mají nárok na bezplatné vzdělávání, přístup ke školnímu stravování a školním zájmovým kroužkům. Mezi žáky s cizím státním občanstvím se nezapočítávají žáci s českou a jinou státní příslušností – každý žák je veden jen pod jednou státní příslušností.

Ve školním roce 2023/24 se na základních školách vzdělávalo 70 662 žáků cizí státní příslušnosti, což činí 7,1 % z celkového počtu žáků. Stejně jako v případě mateřských škol i na základních školách se v uplynulých deseti školních rocích každoročně zvyšoval počet žáků s cizím (tj. jiným než českým) státním občanstvím, přičemž nejvýrazněji vzrostl mezi školními roky 2021/22 a 2022/23, a sice vlivem přijímání dětí ukrajinských uprchlíků do našich škol. Výjimku tvoří až poslední školní rok, ve kterém se počet cizinců snížil o 2,9 %, což bylo dáno snížením počtu žáků z Ukrajiny o 5,9 % a žáků z Ruské federace o 2,6 %. Počet cizinců s jinou státní příslušností než ukrajinskou či ruskou se naopak o 4,7 % zvýšil. I tak však ukrajinští žáci v celkovém počtu 47 858 tvořili 67,7 % žáků základních škol s cizí státní příslušností. Oproti tomu žáků s ruskou státní příslušností byly mezi cizinci jen 2,5 % a vyšší podíl než ruští žáci představovali žáci vietnamští (8,9 %) a Slovenští (8,4 %).

Graf 2.33 Žáci s cizím státním občanstvím (jiným než českým) na základních školách (k 30.9.)

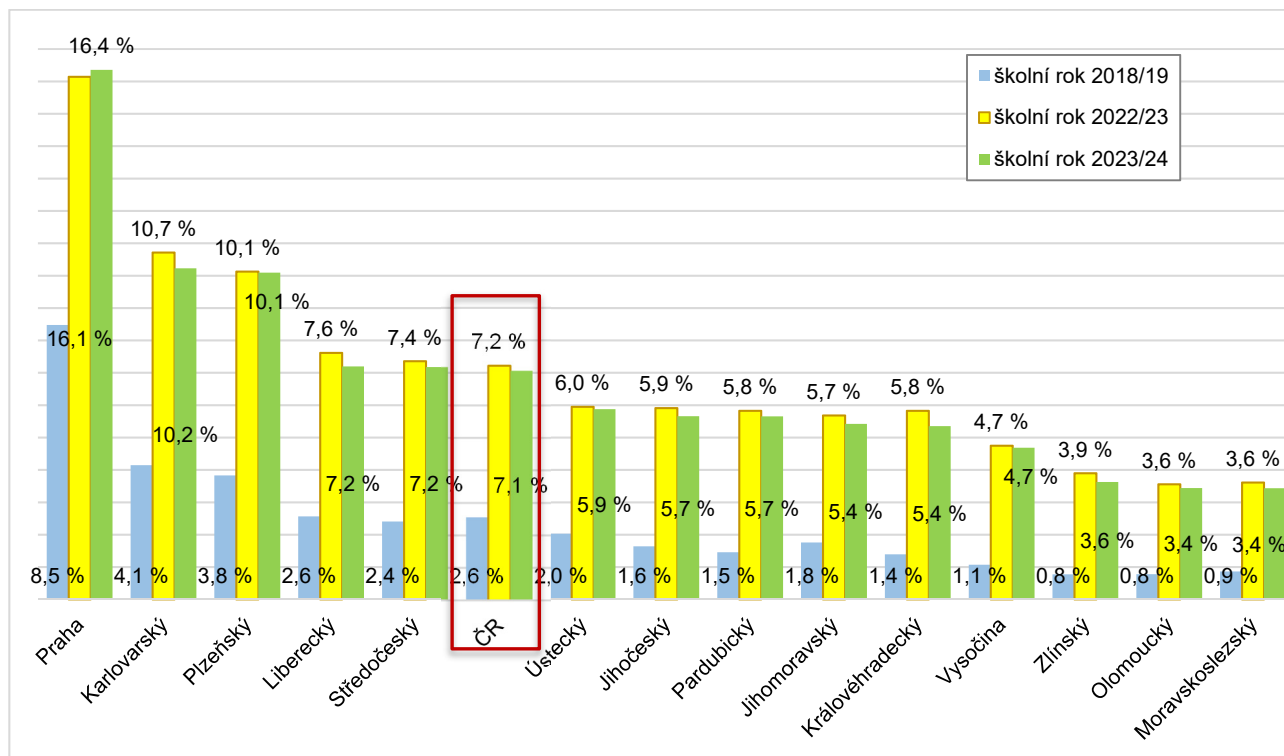

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Ze všech krajů je dlouhodobě podíl žáků s jiným než českým občanstvím nejvyšší **v Praze**. Ve školním roce 2023/24 tvořili žáci s cizím státním občanstvím 16,4 % všech žáků základních škol v hlavním městě. Jako v jediném kraji se navíc v Praze podíl cizinců mezi posledními dvěma školními roky nepatrně zvýšil, a sice z 16,1 % ve školním roce 2022/23. S velkým odstupem pak byla Praha v žebříčku dle podílu cizinců následována krajem Karlovarským (10,2 %) a Plzeňským (10,1 %). Více než sedmiprocentní byl jejich podíl též v kraji Libereckém (7,2 %) a Středočeském (7,2 %). V ostatních krajích činil podíl cizinců méně než 6 %,

což je menší podíl než průměr za celou Českou republiku (ten činil 7,1 %). V kraji Moravskoslezském, Olomouckém a Zlínském byl přítom tento podíl nejnižší, tj. menší než 4 % – viz graf 2.34.

Graf 2.34 Podíl žáků s cizím státním občanstvím na základních školách dle sídla školy (k 30. 9.)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Graf 2.34 také ukazuje, jak se vyvíjel podíl žáků cizí státní příslušnosti v čase. Patrný je prudký nárůst podílu cizinců ve školním roce 2022/23 vlivem přijímání ukrajinských uprchlíků na naše školy, a to ve všech krajích České republiky. Jak již bylo zmíněno, **mezi posledními dvěma školními roky** došlo k mírnému úbytku cizinců vlivem snížení počtu žáků s ukrajinskou státní příslušností (o 5,9 % na celkových 47 858) a s ruskou státní příslušností (o 2,6 % na celkových 1 782). Ukrajinských žáků ubylo v relativním vyjádření nejvíce (o více než 10 %) v krajích Zlínském (o 11,5 %), Královéhradeckém (o 11,2 %) a Libereckém (o 10,3 %), nejméně naopak v Praze (o 1,3 %). V ostatních krajích došlo k úbytku o 3,1 % až 9,2 %. Pokud se jedná o žáky s ruskou státní příslušností, ve čtyřech krajích se jejich počet zvýšil, a sice na Vysočině (z pěti na osm), v kraji Olomouckém (z 19 na 24), Královéhradeckém (z 19 na 22) a Libereckém (z 23 na 26). Naopak nejvýraznější snížení v relativním vyjádření zaznamenal kraj Pardubický (z 13 na 10), v absolutním vyjádření pak Praha (o 30 žáků). Jediná Praha přitom mezi posledními dvěma školními roky zaznamenala nárůst podílu cizinců mezi žáky na základních školách.

Jak již bylo zmíněno, za posledních pět let se podíl cizinců nejvýrazněji zvýšil mezi školními roky **2021/22 a 2022/23** vlivem přijímání dětí ukrajinských uprchlíků na naše školy, a sice celkově z 3,2 % na 7,2 %. Pokud se jedná o relativní nárůst, byl nejvýraznější v kraji Olomouckém, Zlínském a Moravskoslezském, ve kterých se ve školním roce 2022/23 vzdělávalo téměř čtyřikrát více žáků než v předchozím školním roce. V absolutních počtech však cizinců mezi těmito dvěma školními roky nejvíce přibýlo v Praze (tj. o 8 737 žáků) a v kraji Středočeském (tj. o 6 260 žáků). Z celkového přírůstku žáků cizí státní příslušnosti v ČR (tj. o 42 205) jich 35,3 % připadlo právě na tyto dva kraje. Protože však v těchto dvou krajích bylo již před zařazením dětí ukrajinských uprchlíků do našich škol nejvíce cizinců, v relativním vyjádření zaznamenal Středočeský kraj velmi lehce podprůměrný a Praha dokonce nejnižší nárůst ze všech krajů.

Mezi žáky základních škol s jiným než českým státním občanstvím dlouhodobě **převažovali ve školním roce 2023/24** na prvních třech místech **Ukrajinci, Vietnamci a občané Slovenska**. Ve všech uplynulých 10 letech

bylo mezi žáky s cizí státní příslušností na základních školách nejvíce dívek a chlapců **ukrajinského státního občanství**. Před deseti lety přitom činil podíl Ukrajinců ze všech žáků cizí státní příslušnosti 23,8 %, o pět let později 27,5 %, ve školním roce 2021/22 necelou třetinu (31,6 %), ve školním roce 2022/23 pak 69,9 % a v posledním sledovaném školním roce 2023/24 dvě třetiny (67,7%). Druhým nejčastěji zastoupeným cizím státním občanstvím mezi žáky základních škol bylo až do školního roku 2021/21 **slovenské**, od školního roku 2021/22 je jím **vietnamské**. Jak podíl žáků slovenského, tak i vietnamského státního občanství přitom v posledním desetiletí soustavně narůstal. Tempo růstu tohoto podílu však má v případě slovenských žáků tendenci se zpomalovat. Žáci slovenské i vietnamské státní příslušnosti představovali mezi všemi cizinci ve školním roce 2023/24 necelou desetinu (8,4 %, resp. 8,9 %). Za deset let přitom vzrostl počet žáků slovenské státní příslušnosti o 73,5 % a počet žáků vietnamské státní příslušnosti o 115,9 %. Počet ukrajinských žáků se však zvýšil na více než třináctinásobek. Oproti tomu žáci **ruského státního občanství** představovali jen 2,5 %, přičemž ještě před deseti lety jejich podíl činil 8,4 %. V absolutním počtu však i těchto žáků za deset let přibylo, a sice o 41,1 %.

Dohromady se tyto čtyři země (Ukrajina, Slovensko, Vietnam a Rusko) podílely 87,6 % na všech žácích s cizím státním občanstvím, kteří se ve školním roce 2023/24 vzdělávali v základních školách v České Republice.

Absolutní počty takových žáků uvádí tabulka 2.5, ve které je výčet zemí se 200 a více žáky docházejícími na základní školy v České republice ve školním roce 2023/24 a počty, resp. podíly cizinců z těchto zemí ve školních rocích 2018/19 a 2013/14.

Tab. 2.5 Žáci s jiným než českým státním občanstvím na základních školách v ČR (k 30.9.)

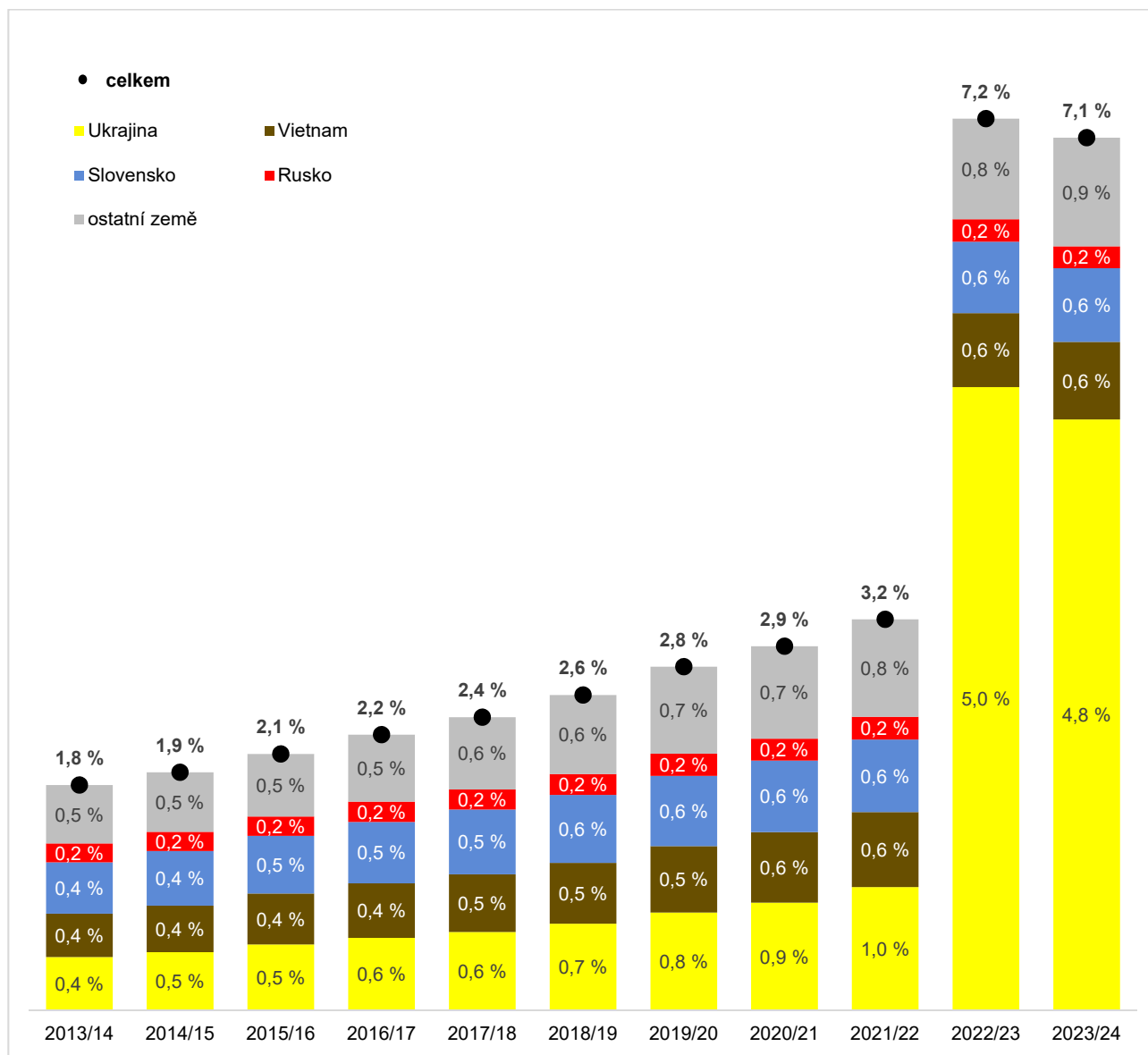
	2013/14		2018/19		2023/24	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Celkem	14 551	100	24 026	100	70 662	100
občané EU (mimo ČR)	4 471	30,7	7 803	32,5	9 284	13,1
občané ostatních států	10 080	69,3	16 223	67,5	61 378	86,9
Občané zemí (země s více než 200 žáky u nás ve školním roce 2023/24 a zbytek):						
Ukrajina	3 589	24,7	6 619	27,5	47 858	67,7
Vietnam	2 906	20,0	4 631	19,3	6 273	8,9
Slovensko	3 439	23,6	5 181	21,6	5 966	8,4
Rusko	1 263	8,7	1 583	6,6	1 782	2,5
Mongolsko	350	2,4	515	2,1	1 402	2,0
Rumunsko	217	1,5	507	2,1	893	1,3
Moldavsko	305	2,1	445	1,9	635	0,9
Bulharsko	337	2,3	676	2,8	619	0,9
Maďarsko	40	0,3	266	1,1	548	0,8
Polsko	274	1,9	418	1,7	512	0,7
Čína	276	1,9	403	1,7	420	0,6
Bělorusko	185	1,3	213	0,9	393	0,6
ostatní země	1 370	9,4	2 569	10,7	3 361	4,8

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Jiný pohled přináší graf 2.35. Ten ukazuje, že na počátku školního roku 2023/24 tvořili žáci ukrajinské státní příslušnosti 4,8 % ze všech žáků základních škol. To je o dvě desetiny procentního bodu méně než před rokem, ale stále se jedná o téměř pětinašobný podíl než před dvěma roky. Oproti tomu žáků z Vietnamu i ze Slovenska bylo shodně 0,6 % a 0,2 % tvořili žáci z Ruska. Zmíněné podíly žáků z Vietnamu, ze Slovenska a Ruska přitom platí pro čtyři poslední školní roky, ve školních rocích 2018/19 a 2019/20 tvořili žáci z Vietnamu

0,5 %. Žáků z Ukrajiny bylo ve školním roce 2018/19, tedy před pěti lety, 0,7 % a jejich prudké navýšení ve školním roce 2022/23 bylo způsobené přílivem dětí ukrajinských uprchlíků na naše školy.

Graf 2.35 Žáci s cizím státním občanstvím na ZŠ k 30. 9. (podíl z celkového počtu žáků ZŠ)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Země původu cizinců vzdělávajících se na základních školách v ČR ve školním roce 2023/24 lze rozdělit na státy EU (13,1 % cizinců), ostatní evropské státy (72,6 % cizinců) a ostatní státy světa, příp. nejištěná občanství (14,3 %). Každé z této skupiny přitom dominuje jeden stát. **Ze států EU** je to Slovensko, téměř dvě třetiny žáků cizinců původem z EU tvořili právě Slováci (64,3 %). **Ze států Evropy, které nejsou v EU**, silně převažuje Ukrajina, 93,3 % žáků cizinců původem z Evropy mimo EU tvořili Ukrajinci. **Ze států mimo Evropu** je zase nejčetněji zastoupený Vietnam. Více než tři pětiny žáků cizinců původem z mimoevropských zemí tvořili Vietnamci (62,2 %).

Graf 2.36 ukazuje toto rozložení celkem a také v dělení na jednotlivé kraje. Ty jsou řazené dle podílu, jaký tvořili ve školním roce 2023/24 cizinci původem ze Slovenska, Ukrajiny či Vietnamu ze všech cizinců vzdělávajících se na základních školách v České republice. Tato **tři občanství** mělo v České republice celkem 85,0 % ze žáků základních škol cizí státní příslušnosti. Přitom v Královéhradeckém kraji tvořili žáci těchto tří občanství v základních školách 92,3 %. Naopak menší podíl, než je celorepublikový průměr, zaujímaly tyto skupiny cizinců mezi cizinci obecně v Praze (77,1 %) a v Libereckém kraji (82,9 %).

Pokud se jedná o žáky **slovenské státní příslušnosti**, tvořili mezi všemi žáky cizí státní příslušnosti nejvyšší podíl v kraji Středočeském (12,0 %) a Zlínském (11,3 %) a nejmenší naopak v kraji Karlovarském (3,8 %) a Královéhradeckém (4,3 %). V kraji Karlovarském a Ústeckém pak mezi cizinci tvořili oproti jiným krajům výraznější podíl **Vietnamci** (18,7 %, resp. 16,6 %). Nejmenší podíl ze všech cizinců pak Vietnamci představovali v kraji Zlínském (5,9 %). Pokud se jedná o **Ukrajince**, po začlenění mnohých dětí ukrajinských uprchlíků do českých škol tvořili nejvyšší podíl mezi žáky cizí státní příslušnosti v kraji Královéhradeckém (81,3 %) a Olomouckém (76,4 %) a nejmenší naopak v Praze (60,9 %).

Graf 2.36 Rozložení žáků-cizinců na základních školách dle země původu celkem a v dělení na kraje (2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Odhlédneme-li od relativních ukazatelů, pak byl ze všech krajů **nejvyšší počet** Slováků, Vietnamců i Ukrajinců **v Praze** (1 575, resp. 1 628, resp. 12 047). Lze konstatovat, že cca čtvrtina žáků slovenské státní příslušnosti (26,4 %), jakož i ukrajinské (26,0 %) a vietnamské (25,2 %) se vzdělávalo v Praze, zbytek v jiných krajích České republiky. Ze žáků s ruskou státní příslušností se jich v Praze vzdělávaly téměř dvě třetiny (65,5 %). Naopak **nejmenší počet** ukrajinských a vietnamských žáků základních škol byl v kraji Zlínském (1 395, resp. 111), nejméně žáků Slováků bylo v kraji Karlovarském (98) a nejméně žáků z Ruska pak na Vysočině (pouze osm).

Co se týče **jiných (tj. méně častých) státních občanství**, v Plzeňském kraji zaujímali mezi cizinci v základních školách 6,9 % příslušníci jiných států Evropské unie, než je Slovensko, více než pětiprocentní podíl byl zaznamenán též v Praze (6,4 %) a v kraji Moravskoslezském (5,8 %). Naopak v kraji Zlínském bylo mezi cizinci takových žáků jen 1,9 % a v Královéhradeckém 2,1 %. Žáci z jiných států Evropy mimo EU, než je Ukrajina, zaujímali mezi cizinci nejvyšší podíl v Praze (9,2 %). V ostatních krajích činil jejich podíl již méně než pět procent, nejméně v kraji Moravskoslezském (1,6 %). Nakonec žáci z mimoevropských států kromě Vietnamu tvořili mezi cizinci nejvyšší podíl v kraji Libereckém (10,4 %), sedmiprocentní podíl byl zaznamenán

též v Praze (7,3 %), v kraji Ústeckém (7,2 %) a na vysočině (7,0 %). Naopak nejmenší podíl takových žáků se nacházel v kraji Plzeňském a Olomouckém (obojí 2,3 %) a Moravskoslezském (2,4 %).

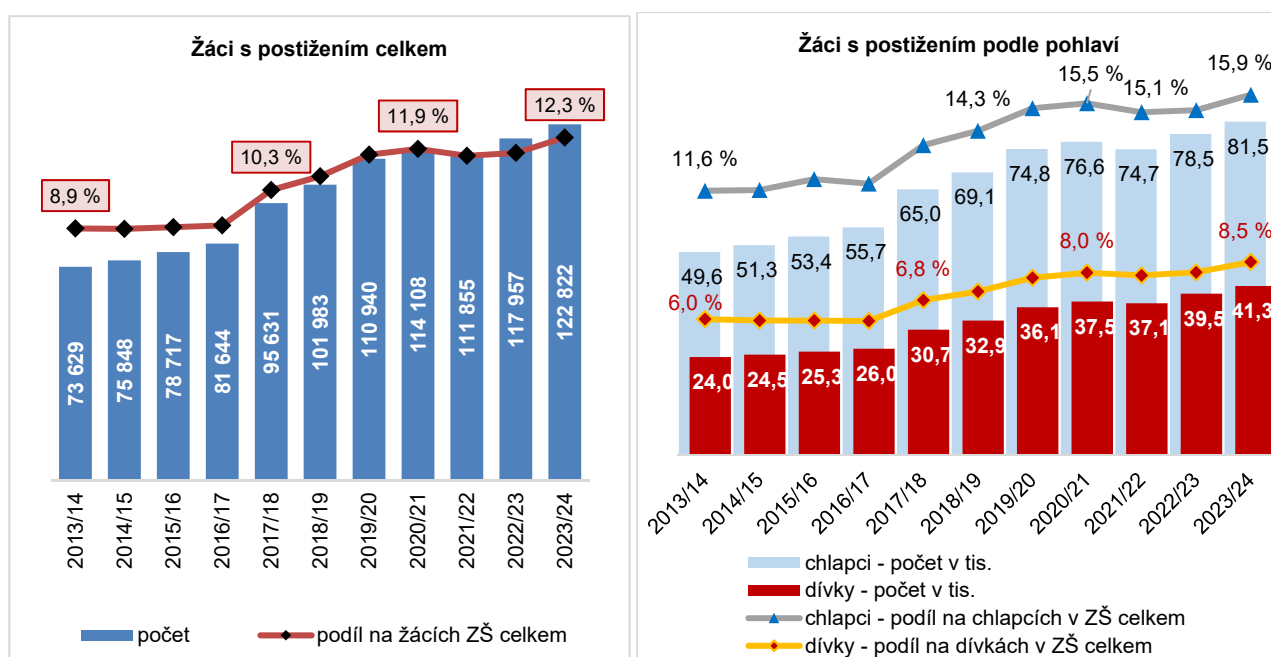
2.13 Žáci na základních školách se zdravotním postižením

V oblasti vzdělávání se používá pojem „žáci se speciálními vzdělávacími potřebami“. Tam se vedle žáků se zdravotním postižením řadí též žáci se zdravotním znevýhodněním (tj. se zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování) a se sociálním znevýhodněním (tj. žáci z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, žáci ohrožení sociálně patologickými jevy, žáci s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu) - viz § 16 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.). Vzhledem k dostupnosti dat v časové řadě se však v této analýze omezíme na kategorii žáků se zdravotním postižením.

Ve školních rocích 2013/14 až 2016/17 bylo mezi všemi žáky stabilně 8,9 % až 9 % žáků s postižením. Mezi školními roky 2016/2017 a 2020/21 se pak počet žáků s postižením zvýšil o dvě pětiny (tj. z 81 644, tj. 9 % z celku, na 114 108, tedy 11,9 % z celkového počtu dětí).¹⁴ Ve školním roce 2021/22 byl oproti předchozímu roku zaznamenán mírný úbytek počtu i podílu žáků s postižením (z 11,9 % na 11,6 %). Následující dva školní roky však počet i podíl žáků s postižením opět rostl až na 122 822 žáků s postižením ve školním roce 2023/24, což činí 12,3 % z celkového počtu žáků - viz graf 2.37.

Dvě třetiny žáků s postižením tvořili chlapci (tj. 81 490 chlapců oproti 41 332 dívkám). Též podíl dětí s postižením byl vyšší u chlapců (15,9 %) než u dívek (8,5 %). Zde je třeba poznamenat, že ve statistikách jsou sledované pouze případy, kdy bylo postižení potvrzeno, a to zpravidla za účelem uplatnění podpůrného opatření. U chlapců a dívek přitom nemusí k tomuto kroku učitelé a rodiče přistupovat ve stejné míře.

Graf 2.37 Žáci se zdravotním postižením na základních školách

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

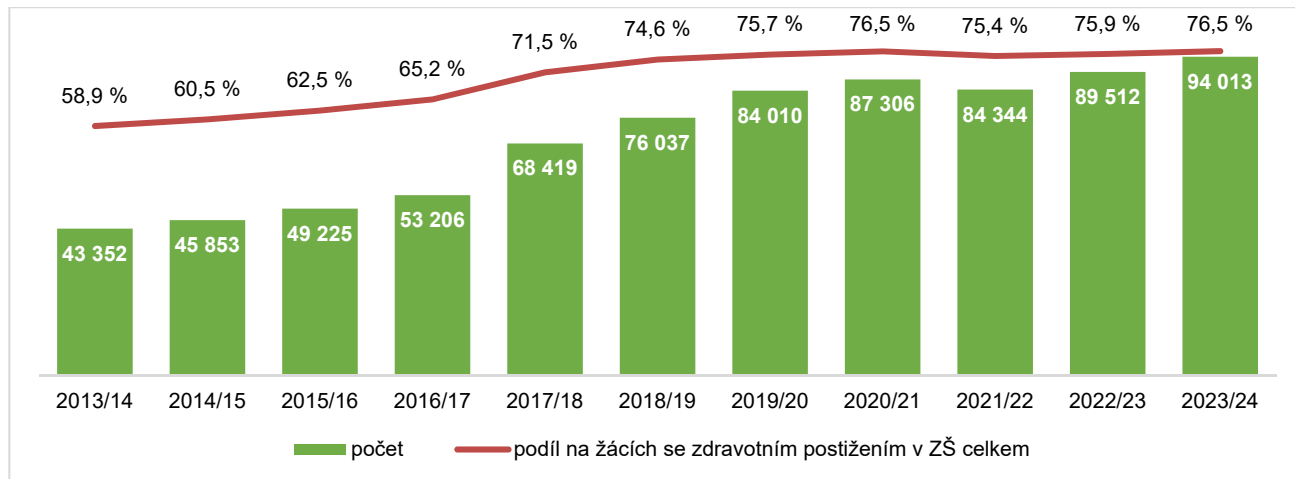
¹⁴ Tento výrazný nárůst může částečně souviset s postupným rozšiřováním diagnostických kritérií, díky kterým lze přesněji a lépe žáky s postižením kategorizovat a poskytnout jim potřebnou podporu. Kromě toho se v čase zvyšovala informovanost odborníků i laiků, zejména co se poruch autistického spektra a vývojových poruch týče, které jsou tak častěji podchycovány. Navíc je rozeznání speciálních vzdělávacích potřeb více než dříve podpořeno nároky na podpůrná opatření (např. možnost získat asistenta pedagoga). V dlouhodobější perspektivě může být vzestup podílu žáků se zdravotním postižením v čase zapříčiněn též zvyšujícím se věkem rodičů při narození dítěte.

Podíl žáků se zdravotním postižením ve školách veřejného zřizovatele byl ve školním roce 2023/24 přitom nižší (12,2 %) než ve školách zřizovatele soukromého (14,0 %) a církevního (22,0 %).

Podíl žáků se zdravotním postižením **integrováný do běžných tříd základní školy** od školního roku 2013/14 do školního roku 2020/21 rostl, a sice z 58,9 % na 76,5 %. Poté se ve školním roce 2021/22 mírně snížil na 75,4 %, do školního roku 2023/24 se však vrátil na úroveň 76,5 %.¹⁵

Graf 2.38 Žáci se zdravotním postižením integrování v běžných třídách základních škol

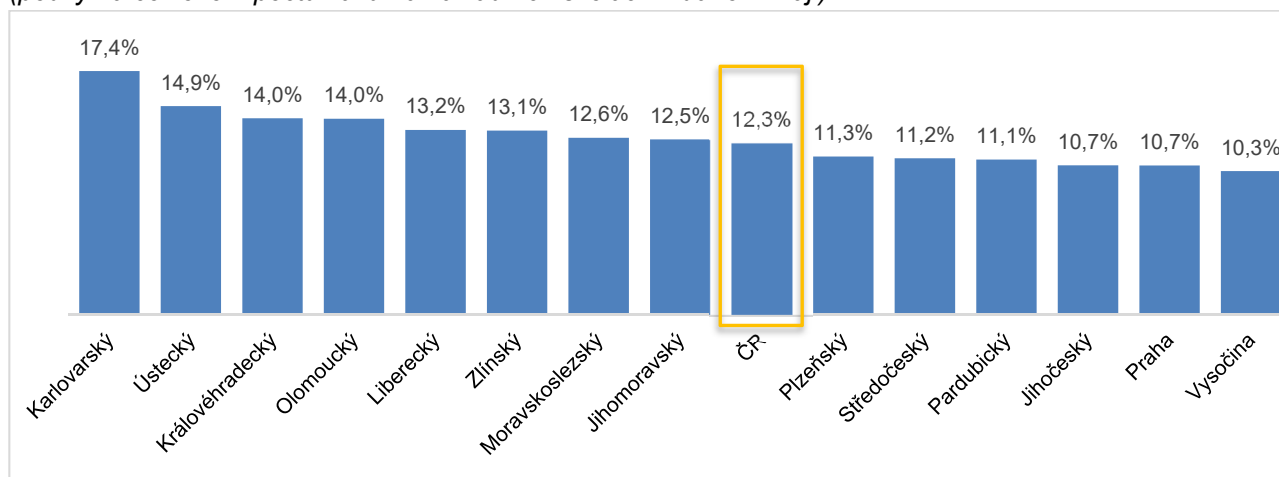

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V podílu žáků se zdravotním postižením ze všech žáků základních škol se od sebe jednotlivé kraje ČR liší. To může souviset i s odlišným výkladem metodiky klasifikace postižení a odlišným přístupem poradenských zařízení spadající pod jednotlivé kraje. Zatímco na Vysočině, v Praze a v Jihočeském kraji tvořili žáci s postižením jen 10,3 % až 10,7 % všech žáků základních škol, v kraji Karlovarském byl jejich podíl 17,4 % a 14%–15% podíl těchto žáků byl též v kraji Ústeckém (14,9 %), Královéhradeckém (14,0 %) a Olomouckém (14,0 %). V ostatních krajích se pohyboval mezi 11,1 % a 13,2 %. Ve všech krajích pak platí, že podíl chlapců s diagnostikovaným zdravotním postižením ze všech chlapců zapsaných v základních školách byl výrazně vyšší, než jak tomu bylo u dívek.

Graf 2.39 Žáci se zdravotním postižením na základních školách - dle sídla školy (2023/24)

(podíl na celkovém počtu žáků na základních školách v daném kraji)

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

¹⁵ Přes poměrně vysokou míru integrace bývají však dle výzkumu společnosti PAQ research někteří rodiče žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vystavováni tlaku k přestupu na jinou školu či jiným neoprávněným požadavkům, viz zde: www.paqresearch.cz/post/zkusenosti-rodicu-deti-se-svp

Tabulka 2.6 uvádí kromě celkového počtu žáků s diagnostikovaným postižením ve školních rocích 2013/14, 2018/19 a 2023/24 i podíl žáků s různými druhy postižení z tohoto celku. Jak je patrné, nejčastějším postižením jsou závažné poruchy učení. Zde lze konstatovat, že ač se počet takových žáků za posledních deset let zvýšil o 47,2 %, podíl, který tyto žáci zaujímají z celkového počtu všech žáků se zdravotním postižením, klesl za uplynulých deset let z necelé poloviny (47,7 %) až téměř na dvě pětiny (42,1 %). Ve školním roce 2013/14 dále tvořili 23,4 % žáci s mentálním postižením. Tento podíl pak v čase klesal až na 12,7 % ve školním roce 2023/24, rychleji v prvních pěti letech posledního desetiletí. Ve školním roce 2018/19 i 2023/24 proto zaujímali větší podíl žáků s postižením žáci se závažnými vývojovými poruchami chování (15,5 %, resp. 17,1 %), kteří ve školním roce 2013/14 tvořili pouze 7,4 %. Počet žáků s touto diagnózou se navíc za deset let téměř zčtyřnásobil. Více než desetinový podíl žáků s postižením zaujímali ve školním roce 2023/24 také žáci se závažnými vadami řeči (12,2 %), jejichž počet se za posledních deset let také téměř zčtyřnásobil (z 3 826 žáků ve školním roce 2013/14 na 14 925 žáků ve školním roce 2023/24). Žáci s jinými druhy postižení (s výjimkou kategorie postižených více vadami) již zaujímali méně než pětiprocentní podíl.

Tab. 2.6 Žáci se zdravotním postižením v základních školách podle druhu postižení

	2013/14		2018/19		2023/24	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Celkem	73 629	100,0%	101 983	100,0%	122 822	100,0%
se závažnými vývojovými poruchami učení	35 147	47,7%	46 153	45,3%	51 727	42,1%
se závažnými vývojovými poruchami chování	5 440	7,4%	15 855	15,5%	21 026	17,1%
mentálně postižení	17 231	23,4%	13 651	13,4%	15 565	12,7%
se závažnými vadami řeči	3 826	5,2%	8 525	8,4%	14 925	12,2%
s poruchami autistického spektra	3 549	4,8%	3 374	3,3%	4399	3,6%
tělesně postižení	1 206	1,6%	1 021	1,0%	1 285	1,0%
sluchově postižení	1 120	1,5%	1 089	1,1%	1 223	1,0%
zrakově postižení	631	0,9%	780	0,8%	998	0,8%
postižení více vadami ¹⁾	5 479	7,4%	11 535	11,3%	11 674	9,5%

¹⁾ za postiženého více vadami se považuje žák se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpůrných opatření ve vyšších stupních podpory

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Nutno poznamenat, že vlivem metodických změn souvisejících s přijetím „inkluzivní novely“ školského zákona roku 2016 je statistika vykazovaných zdravotních postižení či znevýhodnění od roku 2016/17 hůře srovnatelná se staršími údaji. Výše popsané tendence jsou však výrazné a obdobný vývoj je patrný jak mezi školními roky 2013/14 a 2018/19, tak i mezi školními roky 2018/19 a 2023/24.

Podíváme-li se opět na **rozdíly mezi chlapci a dívkami**, lze poznamenat, že u všech druhů postižení byly ve školním roce 2023/24 vyšší počty chlapců s uvedenou diagnostikou než dívek. V největší míře to platí pro postižení **poruchami autistického spektra** a **vývojovými poruchami chování**. Počet chlapců s diagnostikovanými poruchami autistického spektra na základních školách byl 4,5krát vyšší než počet dívek a počet chlapců s vývojovými poruchami chování byl na základních školách 3,4krát vyšší než počet dívek. Více než dvojnásobný počet chlapců oproti dívkám byl shledán též s diagnostikou **závažných vad řeči** (2,4krát vyšší) a s postižením **více vadami** (také 2,4krát vyšší). O 68,1 % vyšší byl též počet chlapců s **vývojovými poruchami učení**.

Z celkového počtu postižených chlapců i dívek pak cca tři pětiny (59,7 % u chlapců a 58,3 % u dívek) měly diagnostikované vývojové poruchy učení (46,7 % dívek a 39,8 % chlapců) či chování (11,6 % dívek a 19,9 % chlapců). U dívek tak bylo častější než vývojové poruchy chování mentální postižení (16,8 %), které mezi chlapci s postižením zaujímalo 10,6% podíl. Kromě toho tvořili mezi chlapci s postižením též vyšší podíl jedinci s poruchou autistického spektra (4,4 % oproti 1,9 % dívek s postižením) a o něco vyšší podíl jich také měl diagnostikovanou závažnou poruchu řeči (12,9 % oproti 10,7 % dívek). Více viz tabulku č. 2.7.

Tab. 2.7 Podíl žáků se zdravotním postižením v základních školách podle druhu postižení a pohlaví (2023/24)

	celkem	dívky	chlapci
Celkem	100,0%	100,0%	100,0%
se závažnými vývojovými poruchami učení	42,1%	46,7%	39,8%
se závažnými vývojovými poruchami chování	17,1%	11,6%	19,9%
mentálně postižení	12,7%	16,8%	10,6%
se závažnými vadami řeči	12,2%	10,7%	12,9%
s poruchami autistického spektra	3,6%	1,9%	4,4%
tělesně postižení	1,0%	1,5%	0,8%
sluchově postižení	1,0%	1,4%	0,8%
zrakově postižení	0,8%	1,0%	0,7%
postižení více vadami ¹⁾	9,5%	8,4%	10,1%

¹⁾ za postižené více vadami se považuje žák se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpůrných opatření ve vyšších stupních podpory

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT